

החוק למניעת הטרדה מינית במערכות המשפט והמשמעת: נתונים מן העשור הראשון

אורית קמיר, רונית הריס, יעל ברנדזוימן, שני פגודה ושירלי ויטנר*

* אורית קמיר ניהלה את המחקר וכתבה את הניתוח המוצג כאן; רונית הריס ביצעה את כל העיבוד הסטטיסטי; יעל ברנדזוימן, שני פגודה ושירלי ויטנר, בעת לימודן לתואר ראשון במשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים, ריכזו, כל אחת בתורה, את עריכת המחקר בפועל. במקומות שבהם כתוב הטקסט בגוף ראשון, הדוברת היא אורית קמיר. שחיברה את הדברים. הדיבור ברבים מתייחס לעתים לאורית קמיר ולרונית הריס, ששקדו יחד על העיבוד הסטטיסטי, ולעתים לקבוצה כולה, שעמלה על השגת הממצאים – הכול לפי הנסיבות. האחריות לניתוחים המוצגים במאמר זה היא על אורית קמיר בלבד והכותבות האחרות אינן אחראיות לה. האחריות לעיבוד הסטטיסטי היא על רונית הריס ואורית קמיר בלבד.

תודות חמות מקרב לב על עבודה מסורה, אחראית ומקצועית למשפטניות, שרוכן היו אז סטודנטיות למשפטים, שאספו את הנתונים שהם הבסיס למחקר זה: איילת ברעם, אפרת גריזיאק, לי מאור, מיכל המלון, שירה שגיא, תם נח, אביטל פלדמן, גלית דלי, טל פילברג, מעיין נייזנה, אליסה אקרנוביץ', רוני ליבנה, עדי חיה בונה ותמר שטוב. אלמלא אין-ספור שעות עבודה מסורות שהשקיעו בארכיוני בתי המשפט ובתי הדין לא היה בידינו את מאגר הנתונים שעליו מושתת מחקר זה. תודות חמות לתומך שואף, למימי יעקבי, ליליך הוק ולסנדרה ויטנר אשר תרגמו את הממצאים לשפת מחשב, על עבודתן המדויקת, השקדנית והסבלנית.

אנו אסירות תודה לגופים שנאותו לשתף עמנו פעולה ולאפשר לנו להשתמש במאגרי נתונים (בעילום שמות המתלוננות והמשיבים): להנהלת בתי המשפט ובמיוחד לכבוד השופט אלון גילון, לעו"ד רמי קסל, לרועי עובדיה ולעו"ד ליאת יוסים; להנהלות בתי המשפט בכל הארץ שאפשרו לנו לעיין בתיקי הארכיונים; להנהלות בתי הדין לעבודה ובמיוחד לשופטות לאה גליקסמן וסיגל דזיזוב-מוטולה; לנציבות שירות המדינה, ובמיוחד למוי שהייתה הממונה על מעמד האישה, עו"ד רבקה שקד ז"ל; לפרקליטות מחוז ירושלים, ובמיוחד לעו"ד אלי אברבנאל, פרקליט המחוז, ולעו"ד חיים הדיה; לבית הדין המשמעתי של המשטרה ובמיוחד לעו"ד שולמית קדם; לצה"ל, ובמיוחד לאלוף ישי בר, דורית יצחק, ראש ענף ארגון וביקורת של יחידת בתי הדין הצבאיים, רויטל בניטה, קצינת בית הדין הצבאי בצפון, עפרה שלום, קצינת בית הדין הצבאי ביפו, טלי חדד, קצינת בית הדין הצבאי מז"י; לאוניברסיטה העברית, ובמיוחד לעו"ד פפי יקירביץ. אנו אסירות תודה גם לעורכות ועורכי הדין שהקדישו לנו זמן יקר והניחו להשתמש בנתונים מתיקים שייצגו בפני הערכאות (בעילום שמות המתלוננות והמשיבים): עו"ד איילת ברעם, עו"ד לאה דקל גרינבלט, עו"ד יעקב לנגה, עו"ד אורן אמיר ועו"ד אייל שטרנברג ולעורכות הדין של הלשכה המשפטית של ארגון נעמי"ת.

עבודת איסוף הנתונים והניתוח הסטטיסטי מומנה על ידי תרומותיהם הנדיבות של ארגון נשות הדסה-ברנדייס בארצות-הברית, מרכז מינרובה באוניברסיטה העברית בירושלים ואוניברסיטת בר-אילן (תקציב שהוקצה למחקר על ידי פרופ' יפה זילברשץ מן הפקולטה למשפטים).

תודה גדולה לסמדר נוי ולגבי קאשי-רוזנבאום וכן לארנה בן-נפתלי ולאור סדן על ההתגייסות הקולגיאית הנדיבה לסייע לנו להתגבר על מכשולי הישורת האחרונה.

1. מבוא: מטרת המחקר, מאגר הנתונים, ההקשר הנורמטיבי

16	א. מטרת המחקר
18	ב. החוק למניעת הטרדה מינית - הצגה תמציתית של המסגרת הנורמטיבית והתאורטית
22	ג. המאגר, המתודולוגיה ומהימנות הממצאים
24	ד. מבנה המאמר

2. חלק ראשון: הנתונים העובדתיים שמצאנו במאגר התיקים

27	א. מין המתלוננת ומין המשיב
27	ב. מיהו המשיב - מי שנטען נגדו שהטריד מינית או מעסיקו
28	ג. משלחי היד של המתלוננות ומגזרי עבודתן
29	ד. משלחי היד של המשיבים ומגזרי עבודתם
30	ה. משך הזמן של התרחשות הטרדה
31	ו. סוג הטרדה
33	ז. זירת התרחשות הטרדה
34	ח. תגובת המתלוננת להטרדה המינית
35	ט. תגובת המשיב לתלונה
36	י. מועד ועיתוי הגשת התלונה
36	יא. סוגי הליכים המשפטיים/המשמעתיים
37	יב. סוגי ערעורים
37	יג. המטפלים בתלונות ובתשובות עליהן
38	יד. מין השופטים בשתי הערכאות
39	טו. הליכים פלילים
42	טז. הליכים משמעתיים
42	יז. הליכים אזרחיים

3. חלק שני: דיון

43	א. על מתלוננות, משיבים, המתאמים ביניהם והטרדות בין עובדים במשותף
49	ב. סוגי הטרדה
52	ג. תגובות המתלוננות והמשיבים
54	ד. מועד ועיתוי הגשת התלונה
56	ה. מין המייצגים והשופטים
58	ו. סוגי הליכים
59	ז. הליכים פליליים

4. סיכום ומסקנות

65	א. תובנות הנובעות מן המחקר ומאירות את תפקוד החוק ואת התאוריה שהוא מגלם
67	ב. נתונים שהמאגר אינו יכול לספק, שאלות שהמחקר מעורר וכיוונים למחקרים עתידיים
70	ג. תובנות מעשיות

72 ..... נספח 1: מתאמים

81 ..... נספח 2: לוחות

א. מטרת המחקר

במרס 1998 חוקקה הכנסת את החוק למניעת הטרדה מינית,¹ שנכנס לתוקף שישה חודשים מאוחר יותר. מאז חקיקתו מעורר החוק שיח ציבורי ער ופולמוס נוקב. האם השימוש שעושות מתלוננות בחוק למניעת הטרדה מינית הוא מידתי, מועט מדי או מרחיק לכת? האם תוצאות ההליכים על פי החוק הן סבירות, קלות או מחמירות מדי? האם עודד החוק ניצול לרעה של מערכת המשפט והניב תביעות שווא קנטרניות? האם בתי המשפט מחילים אותו באופן סביר? האם מבנה החוק יעיל? האם יש מקום לשנותו?

לרבים ולרבות מאתנו עמדות נחרצות בסוגיות הללו, ורבות כמותן, אשר עולות על סדר היום בפרשיות המסעירות את דעת הקהל חדשות לבקרים. על סמך עמדות אלה, מתגבשות השקפות עולם מקיפות יותר בשאלות כגון: האם רצוי שהחוק יגן מפני הטרדה מינית, או שמא נכון יותר להשאיר את ההתמודדות עם תופעת ההטרדות המיניות בידי הנשים והגברים עצמם? האם חקיקת החוק היא צעד פמיניסטי או פטרנליסטי? האם משפיע החוק על האווירה הציבורית בישראל בתחום ההטרדה המינית? האם השפעתו מבורכת, והיא מגבירה רגישות והתחשבות אנושיים, או שמא היא מקוללת, וזורה מדנים, חשדנות ופירוד בין המינים? האם תורם החוק להעצמת נשים, או שמא הוא הופך אותן ל"כייניות" אשר "רצות לאבא", "מלשינות" על עמיתים וחברים, בין לצורך ובין שלא לצורך, ונשחקות בבירוקרטיה המסורבלת של ההליך המשמעתי או המשפטי?

אך כמה תלונות מוגשות בפועל על פי החוק? האם תלונות מוגשות בעיקר על הטרדות במקומות עבודה, או שמא בעיקר על הטרדות במרחב הציבורי? מי היו המתלוננות וכנגד מי התלוננו: האם נגד המטרידים לכאורה או נגד מעסיקהם? האם גם גברים מתלוננים על פי החוק, או שהמתלוננות הן רק נשים? מהן ההתנהגויות שבגינן מוגשות תלונות? האם הן מוגשות על כל "שטות" או שמא רק במקרים חמורים במיוחד? האם הן מוגשות בבתי הדין המשמעתיים במקומות העבודה, בבתי הדין לעבודה, בבתי המשפט או במשטרה? אילו מן המסלולים מניבים אילו תוצאות? האם יש ביניהם הבדלים מובהקים?

אלה הן דוגמאות לשאלות עובדתיות, שהתשובות להן חייבות להוות בסיס לגיבוש עמדות מושכלות אשר לשני אשכולות השאלות שהוצגו בראשית הדברים. למרבה

1 החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998 (להלן: "החוק" או "החוק למניעת הטרדה מינית").
2 לדוגמה למאמר פובליציסטי שהעלה שאלה זו ואת המוצגות אחריה ראו ארנה קזין "מותק, רוצי לאבא" הארץ 2.1.2002 www.haaretz.co.il/misc/1.761525. המאמר פורסם שוב בספר **מילים מטרידות: סוגיות בהטרדה מינית מילולית** 365 (ליאת לבנון עורכת, 2011) (להלן: מילים מטרידות).

ההפתעה, חמש עשרה שנה לאחר חקיקת החוק למניעת הטרדה מינית עדיין אין בידינו תשובה לאף אחת מן השאלות העובדתיות הללו.

למרות העניין הרב בתופעת הטרדה המינית, כמעט שאין עיסוק מחקרי בחוק ובכל הכרוך בו.³ במיוחד בולט חסרוננו של מחקר כמותני. איש בישראל אינו יודע כמה תלונות מוגשות על פי החוק, אילו הליכים מתנהלים על פיו, מהן תוצאותיהם, כמה זמן הם אורכים, מה עלותם, וכיצד באלו. כמה מחקרים שנערכו בתחום הטרדה המינית מתבססים על תשובות של אנשים ונשים אנונימיים מקרב הציבור הרחב שבחרו לענות לשאלות החוקרים ודיווחו כי, על פי שיקול דעתם הסובייקטיבי, הטרדה או לא הטרדה מינית.⁴ מחקרים אלה חשובים לשם זיהוי רחשי לבו של הציבור, אך אין בכוחם לשרטט תמונה אובייקטיבית על תפקודו של החוק במערכות יישומו.

כך, העמדות האישיות, הדיונים הציבוריים וחוות הדעת המקצועיות אינם מתייחסים למציאות החברתית או המשפטית פשוט כיוון שזו אינה ידועה. בהיעדר נתונים, השיח הציבורי סביב החוק ניזון מספקולציות בלתי-מבוקרות. כל אחת וכל אחד יכולים להפריח לחלל האוויר, הנייר או הזירה הווירטואלית כל טענה לגבי הטרדה מינית ולגבי החוק, ובהיעדר דרך לבסס, להפריך או לאתגר אותה באמצעות התייחסות לעובדות – כולן קבילות או בלתי-קבילות באותה מידה. ואכן, הטענות תקיפות, הוויכוחים לוחטים, אך קשר למציאות – אין.

בהיעדר מידע אמין, לא ניתן להעריך את תפקודו של החוק במערכות המשמעת והמשפט, ולהסיק מסקנות תאורטיות או מעשיות. כך, למשל, האם ממלאים סעיפי החוק את היעדים שקבע להם המחוקק? האם ראוי לשנות את הוראות החוק, כולן או מקצתן, כדי שייטיבו למלא את היעדים שנקבעו בעת החקיקה? האם, לאור המציאות, ראוי לבחון מחדש את היעדים שנקבעו בעת החקיקה? וברובד עמוק יותר: האם השקפת העולם התאורטית הייחודית שהחוק מבטא ומיישם מוכיחה את עצמה במבחן המציאות? האם המציאות המשפטית מספקת נקודות שמאפשרות לבקר או לאושש אותה?

המחקר המפורסם במאמר זה מציג נתונים עובדתיים לגבי הליכים משפטיים ומשמעתיים שהתנהלו על פי החוק בעשר שנותיו הראשונות במערכות משפט, דין ומשמעת. הנתונים הוצאו מתוך תיקי בתי המשפט, בתי הדין ובתי הדין המשמעתיים שדנו בתלונות על פי החוק. הצגתם כאן מלווה בהצעות לכיווני מחשבה פרשניים. עוד מציג המאמר חלק מן המתאמים הסטטיסטיים בין הנתונים העובדתיים השונים, ודיון ראשוני במשמעויותיהם האפשריות של ממצאים אלה. תכלית הפרסום היא להתחיל לחבר את השיח המקצועי והציבורי בנושא החוק למניעת הטרדה מינית עם עובדות אמינות

3 לרשימה קצרה של מאמרים משפטיים על החוק ראו אורית קמיר זה מטריד אותי: לחיות עם החוק למניעת הטרדה מינית 314 (2009); ראו בנוסף את אסופת המאמרים **מילים מטרידות**, לעיל ה"ש 2.

4 ראו התייחסות לכמה מחקרים כאלה שנערכו בישראל לפני חקיקת החוק, במאמרה של דפנה הקר "אלימות והטרדה: הטרדה מינית, מאפייני וממדי התופעה" **מילים מטרידות**, לעיל ה"ש 2, בעמ' 37; לכמה מחקרים כאלה שנערכו בישראל אחרי חקיקת החוק ראו פרסום של משרד התמ"ת: משרד התמ"ת הטרדה מינית בעבודה: ממצאים מסקרים באמצעות הטלפון והאינטרנט (מחקר וכלכלה, 2011) www.moital.gov.il/NR/rdonlyres/F2F81FEB-D6BC-4F7E-86E8-0442929FF12E/0/X11458.pdf

מעולם המשפט והמשמעת, ולהתחיל תהליך של הפקת תובנות מבוססות לגבי פעילותה של מערכת המשפט בתחום ההטרדה מינית, לגבי יעילותו והצלחתו של החוק ולגבי השקפת העולם התאורטית שעליה הוא מושתת ושאותה הוא מחיל.

למאמר, אם כן, שלוש מטרות מרכזיות: ראשית, לזהות אילו נתונים עובדתיים אמינים ומשמעותיים ניתן לחלץ מן התיקים המשפטיים והמשמעותיים שהם המקור הרשמי, הממסדי, המקצועי המוסמך היחיד לגבי תלונות על הטרדות מיניות והטיפול בהן; שנית, להתחיל לברר אילו סוגים של תובנות ניתן לבסס על סמך נתונים אלה; שלישית, להתחיל ללמוד את ערכן של התובנות הללו לכחינת החוק ולדיון בהשקפת העולם התאורטית עליה הוא מושתת ושהוא מבטא.

את המטרה הראשונה מקדם המאמר על ידי הצגת כל הנתונים העובדתיים המשמעותיים שניתן היה לחלץ מן התיקים המשפטיים והמשמעותיים שאפשר היה להגיע אליהם, שנפתחו ונהלו בעשור הראשון מאז חקיקת החוק. את המטרה השנייה הוא מקדם על ידי דיון ראשוני בנתונים אלה, העלאת השערות פרשניות, והתוויית כיוונים לדיונים עתידיים שחוקרות וחוקרים יכולים לפתח על סמך הנתונים. למען קידום המטרה השלישית, פרק הסיכום והמסקנות פותח בדיון שעניינו בחינת החוק והשקפת עולמו התאורטית לאור הממצאים מן השטח.

ב. החוק למניעת הטרדה מינית – הצגה תמציתית של המסגרת הנורמטיבית והתאורטית

מאמר זה והמחקר שהוא מציג מתייחסים לחוק הישראלי למניעת הטרדה מינית, הוראותיו ויישומיו. החוק מבטא תפיסת עולם תאורטית ייחודית בנוגע להטרדה מינית ולטיפול המשפטי בה. תפיסה זו פותחה והוצגה במאמר שפרסמתי בשנת 1998.⁵ המאמר הכיל נוסח של הצעת חוק שנתן ביטוי לתפיסת העולם האמורה, ונוסח זה הועבר לוועדה לקידום מעמד האישה בכנסת. הוועדה עיבדה את הנוסח לגרסה שאומצה על ידי מליאת הכנסת ונחקקה כחוק הישראלי למניעת הטרדה מינית. תיאור מפורט של החוק, על כל ההיבטים הייחודיים של תפיסת העולם שהוא מבטא, מצוי במאמר משנת 1998, כמו גם בחמישה פרסומים נוספים שפרסמתי בעניין זה מאז.⁶ על מנת למנוע כפילויות וחזרתיות, לא אחזור כאן על הדברים ואסתפק, לנוחות קוראות שאינן אמונות על נוסח החוק ועל תפיסת העולם שהוא מגלם, בהתייחסות תמציתית לכמה נקודות מרכזיות, המוצגות בפרוטרוט בפרסומים האמורים. במסגרת זו אעמוד בקצרה גם על ייחודו של החוק הישראלי, במיוחד בהשוואה למצב המשפטי בארצות-הברית (סקירת המשפט האמריקני

5 אורית קמיר "איזו מין הטרדה: האם הטרדה מינית היא אפליה אסורה או פגיעה בכבוד האדם וחירותו?" **משפטים** כט 317 (1998). באשר לכתיבתו של מחקר זה, ראו האמור בה"ש 1: אף שהמאגר נבנה בעבודה משותפת של קבוצת נשים וגברים, והעיבוד הסטטיסטי נעשה בידי סטטיסטיקאית, המחקר נכתב על ידי אורית קמיר.

6 אורית קמיר "תגובה: בחזרה אל 'כשאת אומרת לא למה את מתכוונת'" **שערי משפט** ב 307 (2001); אורית קמיר **פמיניזם, זכויות ומשפט** פרק יב (2001); אורית קמיר "החוק למניעת הטרדה מינית: איפה אנחנו במלאת לו עשור?" **משפט ועסקים** ט 9 (2009); אורית קמיר **כבוד אדם וחווה: פמיניזם ישראלי, משפטי וחברתי** 283-344 (2009); קמיר, לעיל ה"ש 3.

בתחום זה והשוואת ההסדר המשפטי הישראלי אליו מופיעים בפירוט רב בפרסומים האמורים).

סעיף 1 לחוק למניעת הטרדה מינית קובע שהטרדה מינית אסורה כאשר היא פוגעת באנשים ובערכים חברתיים חשובים: בכבוד האדם, חירותו, פרטיותו, ובקידום שוויון בין המינים.

הגדרת הטרדה המינית כהתנהגות הפוגעת בראש ובראשונה בכבוד האדם הייתה ייחודית לזמנה. בארצות-הברית ובמדינות אחרות שהלכו בעקבותיה, בתי המשפט הגדירו את הטרדה המינית כפוגעת בזכות האישה לשוויון הזדמנויות בעבודה.

החוק למניעת הטרדה מינית מונה כיום שישה סוגים של הטרדות מיניות אסורות. כל התנהגות השייכת לאחד הסוגים הללו, אם היא פוגעת באחד מערכיו המוגנים של החוק, היא הטרדה מינית אסורה. התנהגות כזו אסורה תמיד, בכל מקום, בכל מצב ובכל הקשר. האיסור חל ומגן על גברים ונשים כאחד, לרבות בבית ובמשפחה (גם בין בני זוג נשואים), ברחוב, בטבע, במקום לימודים, בצבא, במסגרת יחסי עבודה ובבילוי מכל סוג.

הקביעה שהטרדה מינית אסורה בכל הקשר, בין כל שני אנשים, ייחודית לחוק הישראלי, אשר אימץ את התפיסה התאורטית שהוצגה בהצעת החוק האמורה, שעל פיה התנהגות היא בבחינת הטרדה מינית גם אם לא התרחשה במסגרת יחסי מרות במקום עבודה או במוסד להשכלה. בארצות-הברית, התנהגות מציקה המתרחשת ברחוב, במקום בילוי או במשפחה אינה נתפסת כהטרדה מינית. גם ההגנה על כל אדם ללא הבדל מין ייחודית לחוק הישראלי ולתפיסת העולם שהוא אימץ. בארצות-הברית, התנהגות מוגדרת כהטרדה מינית כאשר היא מפלה אישה לרעה בשל מינה.⁷ זאת ועוד: גם הגדרה בחוק של שישה סוגי התנהגות המהווים הטרדה מינית אסורה ייחודית לחוק הישראלי. החוק האמריקני אינו עוסק מפורשות להטרדה מינית ואינו מגדיר מהי הטיפול המשפטי בסוגיה זו התפתח שם באופן בלעדי בפסיקה, והגדרת ההתנהגות האסורה משתנה מפסק דין אחד למשנהו, על פי נסיבות המקרים העומדים לדין והפורומים השיפוטיים. הגישה שאומצה בחוק הישראלי היא שכדי להבטיח ודאות, צפיות, יציבות ושוויון, על המחוקק להגדיר בחוק את ההטרדות המיניות האסורות. הניסוחים הספציפיים של שש ההתנהגויות האסורות כולם ייחודיים. כך למשל ההבחנה בין סוגי הטרדה המחייבים פניות מילוליות חוזרות ונשנות (הצעות מיניות והתייחסויות מיניות) ובין סוגי הטרדה שמושלמים גם בהתנהגות חד-פעמית (סחיטה מינית באיומים, "מעשה מגונה" אסור, ביזוי או השפלה מיניים).

7 הפסיקה האמריקנית הכירה במקרים חריגים כי גבר הוטד מינית כאשר הוא סבל מיחס מיני שאישה במצבו לא הייתה חווה. להשוואה בין החוק הישראלי להסדר המשפטי האמריקאי ראו קמיה, לעיל ה"ש 3, פרק 11; ראו גם פרק 10, שם.

- שישה סוגי ההתנהגות שמהווים הטרדה מינית אסורה הם אלה:
1. **סחיטה מינית באיומים** (למשל: "אם לא תשכבי אתי - תינזקי");
  2. **"מעשה מגונה" אסור** (מעשה של גירוי, סיפוק או ביזוי מיני שאדם עושה בזולתו או בנוכחות זולתו ללא הסכמתו. למשל: התחככות מינית באדם שאינו מסכים לכך, או "נשיקה" מינית כפויה);
  3. **הצעות מיניות חוזרות לאדם** לאחר שזה הראה באופן סביר שהוא אינו מעוניין בהן. כאשר ההצעות מוצעות תוך ניצול יחסי כוח (בלימודים, בעבודה, בטיפול רפואי או נפשי) או לאדם צעיר מגיל 15, זו הטרדה מינית אסורה גם אם האדם לא הראה שאינו מעוניין;
  4. **התייחסויות חוזרות המתמקדות במיניותו של אדם**, לאחר שזה הראה באופן סביר שאינו מעוניין בהן. כאשר התייחסויות נעשות תוך ניצול יחסי כוח (בלימודים, בעבודה, בטיפול רפואי או נפשי) או לאדם צעיר מגיל 15, זו הטרדה מינית אסורה גם אם האדם לא הראה שאינו מעוניין;
  5. **ביזוי או השפלה** בנוגע למינו או למיניותו של אדם, לרבות לנטייתו המינית (למשל "את זונה טיפשה כמו כל הנשים"; "את חיה מיוחמת"; "אתה פדופיל סוטה כמו כל ההומואים"). התנהגות מבזה או משפילה עקב מינו, מיניותו או נטייתו המינית של אדם היא הטרדה מינית אסורה גם אם הייתה חד-פעמית, והאדם המבזה לא הראה שאינו מעוניין בה.⁸
  6. **פרסום תצלום, סרט או הקלטה המתמקד במיניותו של אדם**, בנסיבות שבהן הפרסום עלול להשפיל את האדם או לבזותו, ולא ניתנה הסכמתו לפרסום.⁹

החוק אוסר גם על **התנכלות**, כלומר, על פגיעה מכל סוג שהוא הקשורה בהטרדה מינית או בתלונה או בתביעה בגין הטרדה מינית. גם פגיעה באדם שקרוב למוטרד, או באדם שניסה לעזור לו, או אף במי שהתלוננו עליו (הנילון) היא התנכלות והיא אסורה.

ההבחנה בין הטרדה מינית לבין התנכלות והאיסור של כל אחת מהן ייחודיים לחוק הישראלי, אשר אימץ את ההשקפה ששני סוגי הפגיעה הללו הם מובחנים, וכל אחד מהם חמור בפני עצמו.

החוק פותח **שלושה מסלולים משפטיים** לטיפול בהטרדה מינית ובהתנכלות: מסלול פלילי, מסלול נזיקי ומסלול הקשור במקום העבודה. עיקריהם, בקליפת האגוז, הם אלה:

1. **המסלול הפלילי**

הנפגעת יכולה להתלונן על הטרדה מינית אסורה או על התנכלות אסורה במשטרה ולהתחיל בכך הליך פלילי (הליך פלילי מנוהל על ידי המשטרה והפרקליטות, והוא מסתיים בזיכוי או בהרשעה של הנאשם, ובמקרה של הרשעה - בהטלת עונש של קנס ו/או מאסר).

8 להצגה מלאה של חמישה מששת סוגי ההטרדה האסורים הללו ראו שם, פרק 2.
9 התנהגות אסורה זו נוספה לחוק למניעת הטרדה מינית לאחר כתיבתו של מאמר זה, בתיקון מספר 10 לחוק שנכנס לתוקפו בינואר 2014.

העונש המרבי על הטרדה מינית אסורה הוא שנתיים מאסר;¹⁰ על התנכלות - שלוש שנות מאסר; על הטרדה מינית אסורה והתנכלות גם יחד - ארבע שנות מאסר. תקופת התיישנות: ניתן לפתוח בהליך פלילי בגין הטרדה מינית במהלך תקופה של חמש עד עשר שנים מיום התרחשותה, לפי סוג הטרדה (על עברות שונות חלה תקופת התיישנות שונה). מסלול זה מתאים למקרים חמורים. לא ניתן לפתוח בהליך פלילי במקרה ”קל ערך”.

2. המסלול הנזיקי

ההטרדה המינית וההתנכלות האסורות על פי חוק מוגדרות כעוולות הגורמות נזק, שהניזוק יכול לתבוע בגינו פיצויים בהליך אזרחי של דיני נזיקין (כדי לנהל הליך כזה על התובע לשכור עורך דין ולהגיש תביעה בבית המשפט). בתביעת פיצויים בגין הטרדה מינית או התנכלות אפשר לתבוע ולקבל עד 120,000 ש”ח ללא הוכחת נזק ”מוחשי” כלשהו, ובנוסף - אפשר לתבוע פיצוי בגין כל נזק שניתן להוכיח (כמו הפסד ימי עבודה או טיפול במחלה שנגרמה עקב הטרדה). תקופת ההתיישנות על עוולה אזרחית של הטרדה מינית היא שבע שנים.¹¹

3. מסלול הקשור במקום עבודה

אם הטרדה מינית או ההתנכלות האסורות התרחשו ”במסגרת יחסי עבודה”, ניתן להתלונן עליהן במקום העבודה, אצל האחראית על החוק מטעם המעביד (זאת בין שהמוטרדת עובדת אצל המעביד ובין שלא). אם המוטרדת והמטריד עובדים שניהם אצל אותו מעביד - המוטרדת יכולה לתבוע את המטריד בבית הדין לעבודה. אם לא, עליה לפנות לבית משפט אזרחי רגיל. אם המעביד לא עמד בחובותיו על פי החוק - היא יכולה לתבוע גם אותו (בבית הדין לעבודה אם היא עובדת שלו, ואם אינה עובדת שלו - בבית משפט רגיל, במסגרת תביעה נזיקית). תקופת ההתיישנות היא שבע שנים.

המוטרדת, ורק היא, זכאית לבחור אם להיעזר בחוק, ואם כן - באיזה מסלול (או מסלולים) לבחור. הבחירה באחד המסלולים אינה כרוכה או מותנית בבחירה במסלול אחר או בהימנעות מכך.

קביעתם של שלושה מסלולי תלונה שהנפגעת זכאית לבחור ביניהם ייחודית לחוק הישראלי, אשר אימץ את הגישה שראוי לעודד נפגעות להתלונן על הטרדות מיניות על ידי פתיחת מגוון אפשרויות משפטיות ומשמעתיות. יתרה מכך, עצם האפשרות להשתמש בחוק כלפי המטריד עצמו גם היא ייחודית לחוק הישראלי ונובעת מן התפיסה התאורטית שאותה הוא מגלם. בארצות-הברית, מי שחווה הטרדה מינית זכאית לתבוע רק את המעביד שלה, ורק אם ההטרדה המינית התרחשה במקום עבודתה (לא במקום עבודתו של המטריד).

10 העונש על הטרדות מיניות מסוג של סחיטה מינית באיומים או מעשה מגונה חמור יותר, והוא קבוע בס' 428, 348 ו-349 (בהתאמה) לחוק העונשין, התשל”ז-1977.
11 במקור הייתה תקופת התיישנות שלוש שנים בלבד. היא תוקנה בתיקון מס' 7, התשע”ב-2012.

בכל מקום עבודה בישראל, פרטי כציבורי, גדול קטן, יצרני כשירותי, מעביד חייב לנקוט אמצעים סבירים למניעת הטרדה מינית והתנכלות במסגרת יחסי עבודה, והוא חייב לטפל ביעילות ובמהירות בכל תלונה על הטרדה מינית או על התנכלות במסגרת יחסי עבודה. ניתן לתבוע מעביד שלא עמד בחובותיו אלה - הן בגין ההטרדה המינית או ההתנכלות והן בגין אי-עמידתו בחובותיו על פי חוק. חובות המעביד הן כלפי כל עובדיו ועובדותיו (לרבות אלה הזמניים, ועובדי ועובדות קבלן), כלפי לקוחות, ספקים והציבור הרחב, כלומר: כלפי כל מי שבא במגע עם עובדיו של המעביד במסגרת יחסי העבודה.

חובות המעביד כוללות:

- **חובה למנות אחראית מתאימה**, שתדאג ליידע ולתדרך את מקום העבודה על אודות החוק, ושתהיה כתובת לתלונות על הטרדות והתנכלויות. היא תברר כל תלונה וכל מקרה של הטרדה מינית או התנכלות שנודע לה על אודותיהם, ותמליץ למעביד כיצד לנהוג;
- **חובה לקבוע דרך להגשת תלונה**, כך שכל אדם ידע כיצד להתלונן על הטרדה מינית או על התנכלות במסגרת יחסי העבודה (מעביד גדול, המעסיק מעל 25 עובדים - חייב לקבוע תקנון לטיפול בהטרדה מינית ולפרסמו; מקום עבודה שיש לו תקנון משמעת - חייב לשלב את האיסור על הטרדה מינית והתנכלות, ואת דרכי התלונה והטיפול בתקנון המשמעת);
- **חובה ליידע את עובדיו** (לרבות עובדי קבלן ועובדים זמניים) בהוראות החוק ולאפשר לעובדים הדרכות והשתלמויות בנושא ההטרדה המינית וההתנכלות.

אופן הטלת האחריות על המעביד ייחודי לחוק הישראלי. במשפט האמריקני, מעביד - ורק הוא - אחראי להטרדה מינית שעובדת שלו נפגעת ממנה. המשפט הישראלי מטיל אחריות על מעבידו של המטריד (לא של המוטרת), רק אם המעביד לא נקט שורה של פעולות שהחוק מפרט בהרחבה. מעביד שפעל על פי חוק - פטור מאחריות להטרדה שעובדו ביצע.

ג. המאגר, המתודולוגיה ומהימנות הממצאים

מטרת המחקר הייתה להגיע לתיעוד רשמי של הליכים משפטיים ומשמעתיים רבים ככל האפשר ולחלץ מן המסמכים נתונים עובדתיים רבים ככל שניתן. לשם כך ניסינו להגיע לתיעוד הרשמי של כל התיקים המשמעתיים והמשפטיים שהתנהלו על פי החוק למניעת הטרדה מינית מיום חקיקתו ועד סוף שנת 2009, ולכל הנתונים העובדתיים שניתן לחלץ מהם. פרשנו שתי רשתות רחבות: אחת כדי להגיע לכל התיקים המשמעתיים והמשפטיים, והשנייה כדי לחלץ את כל העובדות המופיעות בתיקים אלה.

עורכות דין וסטודנטיות למשפטים אספו את המידע מתוך כל מאגרי המידע המשפטיים הממוחשבים, מארכיוניהם של כל בתי המשפט ובתי הדין לעבודה שבהם נידונו תיקי הטרדה מינית, מארכיוניהם של כמה בתי דין משמעתיים של מקומות עבודה, ותיקים במשרדיהם של כמה עורכות ועורכי דין פרטיים. איסוף הנתונים נעשה על ידי מילוי שאלון המתייחס ל-399 שאלות עובדתיות לכל תיק משמעתי או משפטי.

קשיים רבים ליוו את בניית מאגר הנתונים. חלקם נבע מכך שמרבית התיקים המשמעותיים והמשפטיים אינם מכילים נתונים עובדתיים שקיוונו לאסוף (כך, למשל, גיל המתלוננת, השכלתה, מוצאה, גובה שכרה, נטייתה המינית וכך גם לגבי הנילון). חלקם נבע מסירוב של גופים רבים לאפשר לנו לגשת לנתונים שברשותם (כך, למשל, מכל האוניברסיטאות שפנינו אליהן בבקשה לעיין – ללא חשיפת זהות הצדדים – בתיקי המשמעת שלהן, רק האוניברסיטה העברית נענתה לבקשתנו, והאחרות סירבו). חלק אחר של הקשיים נבע ממכשולים טכניים בהגעה לתיעוד של הליכים משפטיים ומשמעותיים (כך, למשל, בבית הדין הארצי לעבודה, למרות כל הרצון הטוב, ניתן היה להגיע רק לחלק מתיקי ההטרדה המינית, שכן אחרים תוקו שלא כהלכה, ללא ציון הנושא ולכן לא ניתן לאתרם). קשיים נוספים נבעו מתיעוד חסר, לקוי או לא מדויק של הליכים.

נתקלנו בקשיים רבים גם בניהול הנתונים שהצלחנו לאסוף. כך, למשל, בניסיון לשמור על אנונימיות הצדדים להליכים המשפטיים והמשמעותיים, נמנענו מתיעוד שמותיהם. דבר זה הקשה עלינו לזהות מתי אותם צדדים השתתפו ביותר מהליך אחד (למשל גם הליך משמעותי וגם פלילי).

בשל כל אלה התארך משך עריכת המחקר הרבה מעבר למצופה, והמאגר הצטמצם למספר תיקים קטן יותר מאשר קיוונו ולמספר נתונים קטן הרבה יותר משחיפשונו. התוצאה היא שלא הצלחנו להגיע לכל התיקים המשמעותיים והמשפטיים שהתקיימו בשנים הנבחנו, ולא הצלחנו לאסוף את כל 399 הנתונים שביקשנו לאסוף. כמו כן, לא הצלחנו לברר לכמה הליכים משפטיים ומשמעותיים לא עלה בידינו להגיע. יחד עם כל זאת, הגענו ל-430 תיקים משמעותיים ומשפטיים, שהם סך כל התיקים שניתן היה להגיע אליהם בכלים מחקרניים. מן התיקים הללו חילצנו עשרות נתונים עובדתיים במספרים משמעותיים.

גודלו המשמעותי של המאגר, מקורותיהם האמינים של הנתונים שהוא מכיל והעובדה כי הוא מכיל את כל הנתונים שניתן היה להגיע אליהם בכלים מחקרניים, מקנים לו ערך מחקרי חשוב. על סמך בירורים שערכנו בכל הגופים שעמם עבדנו, יש סיבה להאמין כי הגענו לרוב הגדול של התיקים המשמעותיים והמשפטיים שהתנהלו על פי החוק בשנים הנבדקות. כמו כן, אין סיבה לחשוב שהתיקים שאליהם הגענו שונים מתיקים שאליהם לא ניתן היה להגיע בכלים מחקרניים. שתי הערכות אלה מחזקות את משמעותו של המאגר. עם זאת, בשל כל האמור, יש לנהוג זהירות בממצאים ואין להתייחס אל המאגר כמדגם מייצג.

כמעט מחצית התיקים במאגר (255) נאספו בארכיוניהם של כעשרים בתי משפט ובתי דין לעבודה בכל רחבי הארץ (בירושלים, נצרת, כפר-סבא, נתניה, באר-שבע, תל-אביב, עכו, פתח-תקווה, ראשון-לציון, הקריות, רחובות ורמלה). פחות מ-5% מתיקי המאגר (20) הם התיקים שהתפרסמו במאגרים הממוחשבים. כ-18% מן התיקים במאגר (78) הם תיקי המשמעת של נציבות שירות המדינה. גוף זה העמיד לרשותנו את כל תיקיו. כ-10%

מתיקי המאגר (45) הם תיקי המשמעת של בית הדין של המשטרה. גם גוף זה העמיד לרשותנו את כל תיקיו. כמעט 3% מן התיקים במאגר (12) הם מבתי הדין הצבאיים של מנהלת זרועות היבשה. כמעט 3% מן התיקים במאגר (12) הועמדו לרשותנו על ידי כמה עורכות ועורכי דין.¹²

ד. מבנה המאמר

המאמר המציג את המחקר בנוי כמקובל במדעי החברה. עם זאת, שני מאפיינים מייחדים אותו לעומת מאמרים רבים מסוגו, והם עלולים להכביד על קריאתו. מטעם זה, ראוי לעמוד עליהם כבר עתה. ראשית, היקפו הגדול של המחקר המוצג במאמר הופך את המאמר לארוך ומורכב באופן ניכר מן המקובל. שנית, ראשוניותו של המחקר בתחומו הניבה ממצאים רבים מאוד שלא ניתן עדיין לפענחם באופן מושכל. לכן סימני השאלה רבים מן המקובל.

חלקו הראשון של המאמר מציג באמצעות לוחות ותיאורים מילוליים את הממצאים העובדתיים. את הקשרים המעניינים ביותר בין הממצאים הללו צירפתי כנספחים 1 ו-2. הנספח הראשון מתאר את הקשרים שנראו לי בעלי משמעות, והנספח השני מכיל את הלוחות המכילים את הקשרים. **חלקו השני של המאמר מכיל דיון, המתמקד אך ורק באותם היבטים של חלק מן הממצאים והקשרים שנראו לי בעלי משמעות לפיתוח השיח הציבורי.** חלקם מוצגים בליווי כיווני הסבר אפשריים. אך מחקר זה אינו יכול לספק, מתוך עצמו, הסברים לרובם הגדול של ממצאיו. תאוריות שונות יכולות רק להציע כיווני מחשבה, אך לא הסברים לממצאים. לכן, הדיון מציג את מרבית הממצאים בבחינת הזמנה למחקרים איכותניים עתידיים. מחקרים אלה יאפשרו להבין את הממצאים, ולבסס עליהם פיתוחים תאורטיים שאולי גם יניבו שינויי חקיקה או מדיניות ציבורית.

12 טיוב המאגר נעשה בכמה שלבים:

בחלק מהמקרים הוגשו תלונות בכמה מסלולים (למשל משמעת ופילי). והמקרים הופיעו במאגר יותר מפעם אחת. במקרים שבהם זוהתה כפילות ודאית אוחדו הנתונים לכדי מופע אחד. משלחי ידם של המתלוננת והמשיב נוסחו על ידי ממלאות השאלונים באופן מילולי. כדי לקבצם לפי מגזרים נבנו משתנים מתאימים.

השאלון בנוי כך שבשאלות מסוימות ניתן היה להשיב יותר מתשובה אחת (למשל בשאלה העוסקת בסוג ההטרדה, ניתן היה לסמן כמה סוגי הטרדה). במקרים אלו קובצו כל המשתנים הרלוונטיים לכדי משתנה אחד המפרט את כל השילובים השונים של תשובות שהתקבלו. בטבלה שלהלן ניתן ללמוד אילו שאלות קובצו בכל אחד מהמקרים. במקרים שבהם לא היו מספיק תשובות רלוונטיות לא נעשה שימוש בשאלות ולא חוברו לכדי משתנים.

מספרי השאלות שקובצו	המשתנה - השאלה
78-70	סוגי ההטרדה
85-79	כיצד הגיבה המתלוננת להטרדה בו במקום?
92-86	כיצד הגיבה המתלוננת להטרדה בהמשך?
109-106	באיזה סוג תלונה מדובר?
174-166	תגובת המשיב לתלונה
385-376	סוג העונש למורשע בהליך פלילי

בזכות היקפו הגדול של המחקר, הדיון עוסק בנקודות רבות. כדי להנגישו לקוראים ולקוראות, הוא מחולק לשבעה פרקים נושאים. מי שמבקשים למצוא התייחסות לנושא מוגדר - יוכלו לפנות לפרק המתאים. בפרק הראשון רוכזו התייחסויות לממצאים ולקשרים העוסקים במינם של הצדדים להליכים המשפטיים, בסוגי העיסוקים שלהם, ביחסי העבודה ביניהם ובמקומות שבהם התרחשו ההטרדות המיניות שעליהן נסבו ההליכים. בפרק השני מוצגות התייחסויות לממצאים ולמתאמים שעניינם סוגי ההטרדות המיניות: לאילו סוגי הטרדות התייחסו התלונות יותר ולאילו פחות, לכמה סוגים שונים של הטרדות התייחסו מרבית התלונות, ומהם הקשרים בין סוגי ההטרדות לבין סוגי ההליכים שנבחרו, לבין סוגי התגובות, לבין סוגי התוצאות שהושגו בהליכים המשפטיים. הפרק השלישי עוסק בממצאים ולמתאמים לגבי תגובותיהן (המידיות והמאוחרות יותר) של המתלוננות להטרדות המיניות שעליהן הן התלוננו ולגבי תגובותיהם של המשיבים לתלונות נגדם. הפרק הרביעי עוסק במועדי הגשת התלונות, ובעיתוין: כמה זמן לאחר ההטרדה הנטענת הוגשה עליה התלונה, וכמה מן התלונות הוגשו בעוד המתלוננות עובדות במקום העבודה שבו הוטרו וכמה מהן הוגשו לאחר פיטוריהן או התפטרותן. הפרק החמישי עוסק במינם של מי שייצגו את המתלוננות ואת המשיבים (עורכות ועורכי הדין) ושל השופטים והשופטות שדנו בתלונות. פרק זה עוסק בשיעורי הצלחותיהם של עורכות דין לעומת עורכי דין בתיקי הטרדה מינית מסוגים שונים, ההסתברות שתלונות יגיעו לידיהם של שופטים או שופטות, ומידת החומרה שמייחסים שופטים להטרדות מיניות לעומת מידת החומרה שמייחסות להן שופטות. הפרק השישי עוסק בסוגים השונים של ההליכים המשמעתיים והמשפטיים שהחוק למניעת הטרדה מינית מאפשר למתלוננות לנהל. כך, למשל, אילו מתלוננות נטו לבחור בהליכים פליליים ואילו בהליכים משמעתיים או אזרחיים; באיזה סוג של הליך סביר יותר שמתלוננת תשיג התנצלות של המשיב או תוצאה אחרת שהיא מעוניינת בה (פיצוי, ענישה של המשיב). הפרק השביעי עוסק בהליכים פליליים. כיוון שהמחקר הצליח להגיע למספר נכבד של הליכים כאלה, ניתן היה להפיק מן הנתונים ממצאים רבים בעלי ערך סטטיסטי לגבי הליכים פליליים, לכן יוחד פרק נפרד לממצאים הקשורים בהליכים משפטיים מסוג זה.

החלוקה לפרקים נועדה לאפשר לקוראים המעוניינים בהיבט מסוים של הנושא - למצוא אותו ביתר קלות ולהתמקד בו. מתאמים שונים שייכים כל אחד לפחות לשני פרקים, ולכאורה היה ראוי לעסוק בהם בכל אחד מן הפרקים שאליהם הם שייכים נושאת, אך חזרות כאלה עלולות להלאות את המבקשים לקרוא את המאמר ברצף. כדי להימנע מחזרות, הפרקים המאוחרים מכילים הפניות לפרקים המוקדמים. הפרק היחיד החורג מגישה זו הוא הפרק השביעי, שבו רוכזו כל התייחסויות להליכים פליליים, אף שהן כבר הוזכרו בפרקים הקודמים, וזאת כדי לאפשר למעוניינים בתחום הפלילי בלבד למצוא בפרק זה את כל התייחסויות לנושא.

יודגש שהדיון לא נועד להציג דיון מלא או ממצה בנתונים ובמצאים, אלא להציע הצעה ראשונית של כיווני מחשבה אפשריים בנוגע אליהם. הכוונה היא לפתוח את הדיון במאגר ולהזמין אליו חוקרות וחוקרים, משפטניות ומשפטנים וציבור רחב.

חלק הסיכום והמסקנות החותם את המאמר מתמקד בחלק קטן של הממצאים והמתאמים ביניהם, ומחבר אותם עם השיח הציבורי סביב החוק למניעת הטרדה מינית. חלק זה מסכם את המסקנות הראשוניות שניתן להפיק מן הממצאים והמתאמים ביניהם בנוגע לתפקודו של החוק הישראלי ובנוגע לתאוריה המשפטית-פמיניסטית שהוא מייצג ומיישם. הוא מצביע על שלל השאלות שנתוני המאגר מעורר, ומזמין חוקרות וחוקרים להשתמש במחקר זה כבסיס לבניית מחקרים עתידיים.

המחקר אינו מכיל השוואות למחקרים שנערכו בארצות אחרות מפני שהמאגר הנדון בו עוסק אך ורק לחוק הישראלי למניעת הטרדה מינית ולתלונות על פיו. הטעם לכך הוא ייחודו של החוק הישראלי כפי ששורטט לעיל מבחינת ההתנהגויות האסורות, מבחינת זירות ההתרחשות שהחוק חל עליהן ומבחינת אופני הגשת התלונות והטיפול בהן.¹³ מחקרים שנערכו במדינות אחרות עוסקים בתבניות משפטיות שונות בתכלית, לכן אין כל משמעות או ערך להשוואה פשוטה בין הממצאים המוצגים כאן לבין ממצאים שפורסמו במחקרים בין-לאומיים.¹⁴ כדי לשוות להשוואה כזו משמעות וערך, יש לבחון את האפשרות ל"תרגם" מקצת מן הממצאים מ"שפה" משפטית אחת לאחרת, ומבצע כזה, אם הוא אפשרי, חורג מגבולותיו של מחקר זה.

---

13 להשוואה בין החוק הישראלי ובין המצב המשפטי בארצות-הברית ראו קמיה, לעיל ה"ש 3, פרק 11.
14 לשם המחשה, במאמרה "אלימות והטרדה", לעיל ה"ש 4, הקר דנה במחקרים שנערכו בארצות שונות על אודות הטרדה מינית. בין השאר היא מציינת כי "באנגליה דווח בסקר שנערך בשנת 1987, כי 73% מהמשיבות חוו הטרדה מינית כלשהי במקום העבודה" (שם, בעמ' 39). לא ניתן להשוות קביעות של מחקרים כאלה לנתונים המפורסמים במחקר הנוכחי משום שההתנהגויות הנלכדות בהגדרה "הטרדה מינית" באנגליה אינן חופפות לאלה הנלכדות בהגדרת החוק הישראלי למניעת הטרדה מינית. כדי לנסות ולזהות את אזורי החפיפה ולבחון אם יש ערך בהשוואת הנתונים המתייחסים אליהם יש להשקיע עבודת מחקר חורגת מהיקפו של מחקר זה.

2. חלק ראשון:

הנתונים העובדתיים שמצאנו במאגר התיקים

א. מין המתלוננת ומין המשיב

התפלגות	שכיחות	
מין המתלוננת		
93.7%	401	אישה
6.3%	27	גבר
100.0%	428	סה"כ
מין המשיב		
1.0%	4	אישה
99.0%	417	גבר
100.0%	421	סה"כ
1.0%	4	המתלוננת והמשיבה שתיהן נשים
6.8%	27	המתלונן והמשיב שניהם גברים
92.2%	390	המתלוננת אישה והמשיב גבר
100.0%	417	סה"כ

במאגר התיקים שלנו כמעט 94% מן המתלוננים הן נשים. לכן אנחנו מכנות אותן "מתלוננות". למניעת סרבול, אנו מכנות "מתלוננות" גם מי שהן, למעשה, "תובעות"¹⁵ המשיבים, לעומת זאת, הם כמעט תמיד גברים: יותר מ-99%. לכן אנחנו מכנים אותם "משיבים"¹⁶ בלמעלה מ-92% מתיקי המאגר, המתלוננת היא אישה והמשיב הוא גבר. בכמעט 7% מן התיקים, המתלונן והמשיב שניהם גברים. בפחות מ-1% מן התיקים, המתלוננת והמשיבה שתיהן נשים (מספר זה קטן מכדי להיות בעל משמעות סטטיסטית).

ב. מיהו המשיב - מי שנטען נגדו שהטריד מינית ו/או מעסיקו

התפלגות	שכיחות	המשיב הוא
93.0%	385	מי שנטען כי הטריד
4.1%	17	המעסיק, שאינו מי שנטען כי הטריד
2.9%	12	מי שנטען כי הטריד וגם מעסיקו
100.0%	424	סה"כ

15 אף ש"תובעות" הוא מונח מתאים יותר בהקשר של הליכים אזרחיים, מרבית התיקים במאגר זה הם משמעתיים ופלייליים, ולכן מי שטענה כי היא הוטרה מינית אינה בבחינת "תובעת". השם "מתלוננת" ברור דיו כדי לציין את מי שטוענת כי הוטרה מינית, בין שהגישה תלונה במקום עבודתה והפכה לעדה בהליך משמעת, בין שהגישה תלונה במשטרה והפכה לעדה בהליך פלילי ובין שהיא תובעת בהליך אזרחי, לרבות בבית הדין לעבודה.

16 בחרנו במונח "משיב" משני טעמים. ראשית, מבחינת הדיוק, זה המונח הראוי, שכן חלק מן המשיבים במאגר הם מי שנטען נגדם שהטרידו מינית, וחלק אחר, אף אם קטן מאוד, הם מעסיקהם של מי שנטען נגדם שהטרידו מינית. לכן המונח "נילונים" המשלים את המונח "מתלוננות", אינו מדויק. שנית, חלק מן המשיבים זוכו בהליכים פלייליים, משמעתיים או זכו בהליכים אזרחיים. לכן דומה שראוי לנקטו במינוח שהקונטציה שלו היא הניטרלית ביותר, ואינה מייחסת למשיבים סטיגמה כלשהי.

על פי החוק הישראלי, כאשר הטרדה מינית התרחשה במסגרת יחסי עבודה, ניתן לתבוע את המטריד ו/או את המעביד, אם הוא לא פעל כדין למניעת ההטרדה המינית או לטיפול הולם בתלונה. אף שמרבית התיקים שבמאגר עוסקים בהטרדות מיניות שנטען כי התרחשו במסגרת יחסי עבודה, 93% מן המשיבים הם מי שנטען שביצעו הטרדות מיניות, ולא מעסיקיהם. רק בכ-4% מן התיקים במאגר הוגשה תלונה או תביעה רק נגד מעסיקו של מי שנטען נגדו כי הטריד מינית, ורק בכ-3% מן התיקים הוגשה תלונה או תביעה גם נגד מי שנטען כי הטריד וגם נגד מעסיקו.

ג. משלחי היד של המתלוננות ומגזרי עבודתן

התפלגות	שכיחות	משלח היד של המתלוננות
22.1%	74	פקידות זוטרה
11.3%	38	קטינה
9.3%	31	שוטרת/שוטרת מג"ב
8.4%	28	מונקה/עובדת בבית אבות/עובדת מטבח
7.8%	26	חייל/ת בצבא, במג"ב
6.9%	23	פקידות בינונית
4.5%	15	מלצרית/ברמנית
3.9%	13	מקצועות טיפוליים וסיעודיים: עו"ס, מטפלת סיעודית, אחיות
3.6%	12	מוכרת/קופאית/דיילת אירועים
3.6%	12	מתמחה בכי"ח או במשרד עו"ד/סטודנטית/עוזרת מדעית
3.5%	12	לא עובדת
3.0%	10	אורזת בבית אריזה/פועלת במפעל
2.3%	8	מורה
2.1%	7	פקידות גבוהה
1.7%	6	מקצועות חופשיים/מגזר פרטי
1.5%	5	מאבטחת/קצינת ביטחון
1.5%	5	מוקדנית/מרכזנית
3%	10	אחר ¹⁷
100.0%	335	סה"כ

התפלגות	שכיחות	מגזר עבודתה של המתלוננת
24.4%	71	ציבורי - צבא וביטחון
11.3%	33	ציבורי - בריאות וסיעוד
4.5%	13	ציבורי - חינוך
11.7%	34	ציבורי - אחר
22.7%	66	פרטי - דרג נמוך
22.7%	66	פרטי - דרג בינוני
2.4%	7	פרטי - דרג גבוה
0.3%	1	אחר
100.0	291	סה"כ

17 כולל בת שירות לאומי, חניכה בקורס משטרה, חניכה בקורס דיילות ואזרחית עובדת צה"ל/משטרה/מג"ב.

מעט יותר ממחצית מן המתלוננות שתלונותיהן מרכיבות את המאגר עבדו בעת ההטרדה במגזר הציבורי; כמעט מחצית עבדו במגזר הפרטי.

שיעורן של קטינות ומי שעבדו בתפקידי פקידות זוטרה בקרב המתלוננות הוא גבוה. עוד גבוה גם שיעורן של שוטרות ומנקות. מורות, עובדות סוציאליות ונשים בעלות מקצועות חופשיים (כמו עורכות דין ופסיכולוגיות) מיעטו, יחסית, להתלונן על הטרדות מיניות.¹⁸

בתיקי המאגר, אחוז התלונות הגבוה ביותר במגזר הציבורי הוא בתחום הצבא והביטחון. זאת אף שנשים רבות באות במגע עם תחומי החינוך, הבריאות והסיעוד.¹⁹ בתיקי המאגר מן המגזר הפרטי, רובן המוחלט של המתלוננות הועסקו בדרג הנמוך ובדרג הבינוני.²⁰

ד. משלחי היד של המשיבים ומגזרי עבודתם

התפלגות	שכיחות	משלח היד של המשיב
17.9%	66	איש משטרה, מג"ב או צבא
14.1%	52	מנהל מחלקה/אגף
10.6%	39	מנהל משרד/מוסד ציבורי/ממשלתי
10.1%	37	אפסנאי/יומנאי/אחראי מטבח
8.7%	32	בעלים או מנהל עסק
6.0%	22	מורה/מטפל
5.7%	21	נהג מונית או נהג אחר
4.9%	18	מקצועות חופשיים
4.3%	16	פקיד/דוור
3.0%	11	מנהל אולם אירועים/מסעדה
2.4%	9	לא עובד
2.2%	8	מנהל חנות ו/או בעל חנות
2.2%	8	מנהל ביי"ס או מפקח/מנהל מוסד חינוכי
1.9%	7	אח
1.6%	6	מאבטח
1.6%	6	רופא
1.4%	5	מתמחה
0.5%	2	מוכר בחנות
0.5%	2	ברמן/מלצר
0.4%	1	קטין
100.0%	368	סה"כ

18 ייתכן שהתפלגות זו מוטה עקב הרכב התיקים במאגר. כאמור, המאגר מכיל את ההליכים המשמעתיים של בית הדין המשמעתי של המשטרה, אך לא ההליכים משמעתיים של מרבית מקומות העבודה הפרטיים במשק. עם זאת, לא ניתן לדעת אם נשים בעלות מקצועות חופשיים הגישו תלונות, שלא הגיעו לידינו, או לא הגישו תלונות.

19 נתונים אלה עשויים להיות מייצגים, מכיוון שהמאגר מכיל את כל תיקי המשמעת של נציבות שירות המדינה עד מועד האיסוף.

20 לא ניתן לדעת עד כמה נתון זה מייצג.

התפלגות	שכיחות	מגזר עבודתו של המשיב
10.3%	37	ציבורי - בריאות וסיעוד
12.0%	43	ציבורי - חינוך
24.6%	88	ציבורי - צבא וביטחון
17.0%	61	ציבורי - אחר
11.2%	40	פרטי - דרג נמוך
7.3%	26	פרטי - דרג בינוני
17.6%	63	פרטי - דרג גבוה
100.0%	358	סה"כ

בתיקים שבמאגר כמעט 75% מן המשיבים שייכים למגזר הציבורי. בקרבם בולטים משיבים השייכים לתחום הצבא והביטחון, ואחריהם המשיבים השייכים לתחומי החינוך, הבריאות והסיעוד. גם אפסנאים, יומנאים ואחראים על מטבחים הם אחוז ניכר מן המשיבים בגין הטרדות מיניות במאגר. מן המאגר עולה כי אחוז הרופאים המשיבים בגין הטרדות מיניות נמוך, וכמעט זהה לאחוז המשיבים העובדים כאחים בבתי חולים.

במגזר הפרטי, מרבית המשיבים במאגר שייכים לדרג הגבוה: מנהלים ובעלי עסקים. מכיוון שאחוז התביעות של מעסיקים שאינם המטרידים הנטענים הוא נמוך מאוד, מסתבר שבתיקי המאגר, המנהלים ובעלי העסקים במגזר הפרטי הם לרוב משיבים בגין תלונות על הטרדות מיניות שנטען כי הם עצמם ביצעו. אחוז המשיבים הנמוך ביותר במגזר הפרטי הוא מקרב הדרג הבינוני.²¹

ה. משך הזמן שההטרדה התרחשה

התפלגות	שכיחות	משך הזמן שההטרדה התרחשה
47.5%	135	יום אחד
14.1%	40	עד חודש
18.0%	51	יותר מחודש ופחות מחצי שנה
10.2%	29	יותר מחצי שנה ופחות משנה
10.2%	29	מעל שנה
100.0%	284	סה"כ

47.5% מן התלונות במאגר עוסקות בהטרדות שארכו יום אחד; 14.1% עוסקות בהטרדות שארכו מיומיים ועד חודש; 18% עוסקות בהטרדות שארכו בין חודש לחצי שנה; 10.2% עוסקות בהטרדות שארכו בין חצי שנה לשנה; 10.2% עוסקות בהטרדות שארכו למעלה משנה.

21 ייתכן שנתונים אלה מוטים עקב הרכב התיקים במאגר. כאמור, המאגר מכיל את ההליכים המשמעותיים של בית הדין המשמעתי של נציבות שירות המדינה ושל בית הדין המשמעתי של המשטרה, אך לא הליכים משמעותיים של מרבית מקומות העבודה הפרטיים במשק, שלא ידוע אם התקיימו או לא.

1. סוג ההטרדה

התפלגות	שכיחות	סוג ההטרדה (על פי הגדרות החוק)
7.5%	22 ³¹	אירועים המכילים רק התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות
4.8%	20	אירועים המכילים רק הצעות מיניות חוזרות ונשנות
21.2%	23 ⁸⁸	אירועים המכילים רק מעשה מגונה אסור
1.2%	24 ⁵	אירועים המכילים רק השפלה מינית
10.3%	25 ⁴³	אירועים המכילים גם התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות וגם הצעות מיניות חוזרות ונשנות
17.1%	26 ⁷¹	אירועים המכילים גם התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה אסור
11.1%	27 ⁴⁶	אירועים המכילים גם הצעות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה
1.7%	28 ⁷	אירועים המכילים השפלה מינית וגם סוג נוסף (התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, או הצעות מיניות חוזרות ונשנות, או מעשה מגונה אסור)
21.8%	29 ⁹¹	אירועים המכילים שלושה סוגי הטרדה מתוך: הצעות מיניות חוזרות ונשנות, התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, מעשה מגונה אסור, השפלה מינית
3.3%	30 ¹⁴	אירועים המכילים ארבעה סוגי הטרדה
100.0%	416	סה"כ

- 22 31 האירועים כוללים מקרה אחד של התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות וגם הצגת חומר פורנוגרפי, ומקרה אחד של התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות וגם שימוש באינטרנט.
- 23 מתוך 88 האירועים, 79 כוללים מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה; 4 כוללים מעשה מגונה אסור ללא מגע גופני במתלוננת; 3 כוללים גם מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה וגם מעשה מגונה אסור ללא מגע גופני כזה; אחד הכולל מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה וגם הצגת חומר פורנוגרפי ואחד של מעשה מגונה אסור ללא מגע במתלוננת שבוצע באמצעות הצגת חומר פורנוגרפי.
- 24 אחד מן האירועים כולל השפלה מינית על ידי התייחסות לנטייה מינית.
- 25 אחד מן האירועים כולל גם התייחסות לנטייה המינית של המתלוננת.
- 26 מתוך 71 האירועים, 67 כוללים התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה; 4 כוללים התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה אסור ללא נגיעה במתלוננת.
- 27 מתוך 46 האירועים, 38 כוללים הצעות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה; 3 כוללים הצעות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה וגם מעשה מגונה אסור שאינו מכיל מגע גופני במתלוננת ו-2 הכוללים הצעות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה וגם התייחסות לנטייה מינית.
- 28 מתוך 7 האירועים, 5 כוללים התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות וגם השפלה מינית; אחד כולל הצעות מיניות חוזרות ונשנות וגם השפלה מינית ואחד כולל מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה וגם השפלה מינית.
- 29 מתוך 80 האירועים, 71 כוללים הן התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, הן הצעות מיניות חוזרות ונשנות והן מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה; אחד כולל התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, הצעות מיניות חוזרות ונשנות וגם מעשה מגונה אסור (מכל סוג שהוא); 3 כוללים התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, הצעות מיניות חוזרות ונשנות, מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה, ומעשה מגונה אסור ללא מגע גופני במתלוננת; 2 כוללים הצעות מיניות חוזרות ונשנות, כמו גם מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת ללא הסכמתה והתייחסות לנטייה מינית. בנוסף, מתוך 11 האירועים, 6 כוללים הצעות מיניות חוזרות ונשנות וגם השפלה מינית; 4 כוללים התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, מעשה מגונה אסור של מגע גופני במתלוננת, השפלה מינית וגם הצגת חומר והשפלה מינית ואחד כולל הצעות מיניות חוזרות ונשנות, כמו גם מעשה מגונה אסור ללא מגע גופני במתלוננת והשפלה מינית.
- 30 מתוך 14 האירועים, 10 כוללים התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, הצעות מיניות חוזרות ונשנות, מעשה מגונה אסור ללא מגע גופני במתלוננת וגם השפלה מינית; 2 כוללים התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, הצעות מיניות חוזרות ונשנות, מעשה מגונה אסור ללא מגע גופני במתלוננת וגם השפלה מינית; אחד כולל התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, הצעות מיניות חוזרות ונשנות, מעשה מגונה אסור ללא מגע גופני במתלוננת, השפלה מינית וגם הצגת חומר פורנוגרפי ואחד הכולל התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, הצעות מיניות חוזרות ונשנות, מעשה מגונה אסור ללא מגע גופני במתלוננת, השפלה מינית, הצגת חומר פורנוגרפי וגם התייחסות לנטייה מינית.

התפלגות	שכיחות	
25.2%	105	הטרדות מילוליות
21.2%	88	הטרדות גופניות
53.6%	223	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות
100.0%	416	סה"כ

בתיקים שבמאגר, כ-35% מתייחסים רק לסוג אחד של הטרדה מינית אסורה, ומרבית התיקים, כ-65%, מתייחסים ליותר מסוג אחד של הטרדה מינית אסורה: כ-38% מן התיקים מתייחסים לשני סוגים של הטרדה מינית אסורה, וכ-22% מן התיקים מתייחסים לשלושה עד ארבעה סוגים של הטרדה מינית אסורה.

מבין התלונות על הטרדה מסוג אחד בלבד, שיעור התלונות הגבוה ביותר הוא על מעשים מגונים אסורים (למעלה מ-20% מכלל התלונות), והשיעור הנמוך ביותר הוא על השפלה מינית (מעט יותר מ-1%). התלונות על התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות (קרוב ל-8% מכלל התלונות) כמעט כפולות במספר מאלה על הצעות מיניות חוזרות ונשנות (פחות מ-5%). לא מצאנו במאגר תלונות על סחיטה מינית באיומים.³¹

גם בקרב התלונות על הטרדות מעורבות (הטרדות המכילות כמה סוגים של הטרדות מיניות אסורות), בולט מספרן הרב של התלונות העוסקות במעשים מגונים אסורים: כ-70% מכלל התיקים במאגר עוסקים במעשים מגונים אסורים, בין כהטרדה מינית בלעדית ובין כסוג אחד של הטרדה מינית מכלל הסוגים שהתיק עוסק בהם. רק כ-30% מן התיקים אינם עוסקים במעשים מגונים. כ-65% מכלל התיקים במאגר עוסקים בהתייחסויות מיניות חוזרות ונשנות, בין כהטרדה מינית בלעדית ובין כסוג אחד של הטרדה מינית מכלל הסוגים שהתיק עוסק בהם. למעלה מ-45% מכלל התיקים במאגר עוסקים בהצעות מיניות חוזרות ונשנות, בין כהטרדה מינית בלעדית ובין כסוג אחד של הטרדה מינית מכלל הסוגים שהתיק עוסק בהם. רק אחוזים בודדים מכלל התיקים במאגר עוסקים בהשפלה מינית, בין כהטרדה מינית בלעדית ובין כסוג אחד של הטרדה מינית מכלל הסוגים שהתיק עוסק בהם.

31 שאלה 105 בשאלון התייחסה לסעיף החוק שעליו הסתמכה התלונה. שאלות 70-78 התייחסו לסוג ההתנהגות שנדונה בתלונה; "סחיטה מינית באיומים" נועדה להיות מקוטלגת כ"אחר". התוצאות אינן כוללת סחיטה מינית באיומים לא במספר הסעיף ולא בתיאור סוג ההתנהגות האסורה.

ז. זירת התרחשות ההטרדה

התפלגות	שכיחות	כאשר ההטרדה הנוטענת התרחשה במקום העבודה המשותף של המתלוננת ושל המשיב; 290 מקרים (כ-69% מהמקרים שנבחנו)
78.6%	228	ההטרדה התרחשה במקום העבודה עצמו (למשל במשרד)
4.1%	12	ההטרדה התרחשה ברכב במסגרת נסיעת עבודה
3.4%	10	ההטרדה התרחשה במקום העבודה עצמו וגם במקום אחר (בחוץ, בנופש מטעם העבודה, בבית המשיב או המתלוננת)
5.5%	16	ההטרדה התרחשה במקום העבודה עצמו וגם ברכב במסגרת נסיעת עבודה
3.2%	9	ההטרדה התרחשה במקום העבודה עצמו, וגם ברכב במסגרת נסיעה פרטית
1.4%	4	ההטרדה התרחשה בפגישת עבודה מחוץ למקום העבודה
3.8%	11	ההטרדה התרחשה בשלושה מקומות שונים לכל הפחות
100.0%	290	סה"כ

התפלגות	שכיחות	כאשר ההטרדה הנוטענת התרחשה במקום שאינו מקום העבודה המשותף של המתלוננת ושל המשיב; 133 מקרים (כ-31% מהמקרים שנבחנו)
45.9%	61	ההטרדה התרחשה במקום העבודה של המשיב או של המתלוננת, 50 במקום העבודה של המשיב, 11 בזה של המתלוננת
19.5%	26	בבית של אחד מהשניים
26.3%	35	בחוץ
8.3%	11	ברכב
100.0%	133	סה"כ

החוק הישראלי מאפשר להתלונן ו/או לתבוע בגין הטרדה מינית בין שהמטריד והמוטרד מכירים זה את זה ובין שלא, בין שהם עובדים יחדיו ובין שלא. למרות זאת, בתיקי המאגר כ-69% מן ההטרדות המדווחות בתיקים הללו התרחשו בהקשר של עבודה משותפת של המתלוננת ושל מי שהיא טוענת שהטריד אותה מינית. רק כ-12% מן המקרים המתועדים במאגר התרחשו בסביבת עבודתו של מי שנטען נגדו שהטריד מינית, שאיננה מקום עבודתה של המתלוננת.³² מספר קטן ביותר של מקרים (כ-3%) התרחשו בסביבת עבודתה של המתלוננת שאינה סביבת עבודתו של המשיב.³³ פחות מ-20% מן האירועים במאגר עוסקים בתביעות בגין הטרדות מיניות שהתרחשו לגמרי מחוץ להקשרי עבודה של המתלוננת או של המשיב (בביתו של אחד מהם, ברכב או בחוץ).

מבין ההטרדות שנטען שהתרחשו במקום עבודתם המשותף של המתלוננת ושל מי שהיא טוענת שהטריד אותה מינית, הרוב הגדול (כמעט 80%) התרחשו במקום העבודה עצמו, וכמחצית מכל שאר ההטרדות (כ-12%) התרחשו גם במקום העבודה עצמו וגם

32 כלומר, כ-12% מן המקרים מי שנטען נגדו שהטריד מינית עשה זאת בהקשר של עבודתו, אך לא הטריד מינית חברה לעבודה אלא לקוחה או ספקית או מי שקשורה באופן אחר כלשהו לפעילותו במסגרת העבודה. החוק מאפשר להתלונן על הטרדה כזו במקום העבודה ולדרוש מן המעביד לטפל בה.

33 על הטרדה כזו אפשר להתלונן במשטרה או להגיש תביעה בבית משפט אזרחי, אך לא ניתן להתלונן במקום העבודה. אולי משום כך מספר התלונות על הטרדות כאלה קטן פי ארבעה מן התלונות שעניינן עובד ומי שאינה עובדת באותו מקום עבודה.

במקום נוסף. רק כ-8% מן ההטרדות שנטען שהתרחשו במקום העבודה המשותף למתלוננת ולמי שהיא טוענת שהטריד אותה התרחשו באופן בלעדי מחוץ למקום העבודה עצמו (ברכב, באחד הבתים, בנופש מטעם העבודה).

מבין ההטרדות שלא התרחשו במסגרת העבודה המשותפת של המתלוננת ושל מי שהיא טוענת שהטריד אותה מינית, כמעט מחצית (45.9%) התרחשו במקום עבודה, לרוב של המטריד הנטען, ורק בשישית מן המקרים, במקום העבודה של המתלוננת. כרבע (26.3%) התרחשו בחוץ, כחמישית (19.5%) בביתו של אחד מן השניים ופחות מעשירית (8.3%) בכלי רכב.

ח. תגובת המתלוננת להטרדה המינית

תגובת המידית של המתלוננת להטרדה	שכיחות	התפלגות
בקשה שיפסיק	91	30.8%
בקשה שיפסיק ותגובה גופנית	³⁴ 87	29.5%
בקשה שיפסיק ותגובה אחרת	³⁵ 11	3.7%
תגובה גופנית	³⁶ 44	14.9%
הומור מחוסר נעימות	8	2.7%
פנייה לצד שלישי	³⁷ 4	1.5%
לא הגיבה מיד	50	16.9%
סה"כ	295	100.0%

תגובה מאוחרת יותר של המתלוננת להטרדה	שכיחות	התפלגות
בקשה שיפסיק	23	15.8%
תגובה גופנית	19	13.0%
הומור מחוסר נעימות	3	2.1%
פנייה לצד שלישי (בדרך כלל עמית, בן זוג או מנהל)	66	45.2%
פנייה לקו סיוע	4	2.7%
בקשה שיפסיק ותגובה נוספת	³⁸ 23	15.8%
לפחות שתי תגובות מתוך חמשת התגובות הראשונות	³⁹ 8	5.5%
סה"כ	146	100.0%

השאלון עסק הן בתגובתה המידית של המתלוננת להטרדה המינית הנטענת, והן בתגובתה המאוחרת יותר. הלוחות המכילים את הנתונים הללו מלמדים שתגובתן המאוחרת של המתלוננות שתיקיהן מופיעים במאגר שונה באופן משמעותי מתגובותיהן המידיות. רוב המתלוננות שתיקיהן במאגר, הגיבו מידית על ידי בקשה מן המטריד שיחדל להטריד:

34 במקרה אחד נוסף לבקשה שיפסיק ותגובה גופנית הייתה גם פנייה לצד שלישי.
 35 5 מקרים של בקשה שיפסיק והומור מחוסר נעימות, 3 מקרים של בקשה שיפסיק ופנייה לצד שלישי ו-3 מקרים של בקשה שיפסיק עם הומור מחוסר נעימות וגם פנייה לצד שלישי.
 36 באחד המקרים של תגובה גופנית הייתה גם פנייה לצד שלישי ובמקרה אחר היה גם הומור מחוסר נעימות.
 37 במקרה אחד נוסף לפנייה לצד שלישי הייתה תגובה של הומור מחוסר נעימות.
 38 מתוך 23 האירועים, ב-15 הייתה גם פנייה לצד שלישי; ב-7 הייתה גם תגובה גופנית; במקרה אחד היה גם הומור מחוסר נעימות.
 39 4 מקרים של תגובה גופנית ופנייה לצד שלישי, 3 מקרים של תגובה גופנית ופנייה לקו סיוע, ומקרה אחד שכולל בקשה שיפסיק ותגובה גופנית ופנייה לצד שלישי.

בלמעלה מ-60% מן האירועים תגובתה המידית של המתלוננת הייתה בקשה שהמטריד יפסיק להטרידה; בכמחצית מן האירועים התלוותה לבקשה תגובה נוספת כלשהי, בדרך כלל תגובה גופנית. כמעט 45% מן המתלוננות הגיבו באופן גופני, לרוב (בשני שלישים מן המקרים) יחד עם בקשה שהמטריד יחדל. כ-17% מן המתלוננות לא הגיבו כלל. כ-7% הגיבו בהומור מחוסר נעימות (כשבחוב המקרים הללו הייתה תגובה נוספת כלשהי). רק 1% פנו לצד שלישי כלשהו.

בשונה מן התגובות המידיות הללו, תגובתן המאוחרת יותר של מרבית המתלוננות (כמעט מחציתן) הייתה פנייה לגורם שלישי. עם זאת, רק אחוז מזערי מתוכן פנו לקווי סיוע.⁴⁰ כמעט שלישי מן המתלוננות שבו ובקשו, גם בתגובתן המאוחרת, שהמטריד יפסיק להטרידן, ומחציתן של אלה הגיבו גם באופן נוסף.

לא נמצאו הבדלים בשיעור התגובות הגופניות, ובתגובות ההומור מחוסר נעימות בין התגובות המידיות והתגובות המאוחרות יותר.

ט. תגובת המשיב לתלונה

התפלגות	שכיחות	
56.6%	201 ⁴¹	הכחשה, עם או בלי מתן הסבר חילופי הודאה
13.6%	48	התנצלות לכד או עם תגובות נוספות חרטה (לעתים עם הודאה)
10.1%	36 ⁴²	הכחשה וכעס
9.0%	32 ⁴³	הודאה והכחשה
5.9%	21 ⁴⁴	כעס, לעתים עם תגובות נוספות
2.8%	10	הודאה וכעס
1.4%	5 ⁴⁵	חרטה והכחשה
0.3%	1	סה"כ
0.3%	1	
100.0%	355	

יותר מ-60% מן המשיבים שתגובותיהם מופיעות במאגר הגיבו בהכחשת המיוחס להם. רק מעט יותר משליש מתוך ה-60% הללו הציעו הסבר חילופי לגרסת המתלוננת. כמעט שלישי מן המשיבים הודו במיוחס להם. כ-20% מן המשיבים הביעו חרטה ו/או התנצלות (לא כל מי שהביעו חרטה ו/או התנצלות גם הודו). כ-8% הביעו כעס, ובמקרים בודדים אף השמיעו איומים או הגישו תלונות שכנגד.

40 משמעות הדבר היא, בין השאר, כי הנתונים המתפרסמים על ידי קווי הסיוע עוסקים, ככל הנראה, רק באחוז קטן מאוד מן הנשים הסבורות שהוטרו מניית, או לפחות מאלה שהגישו תלונה או תביעה על הטרדה מינית. ייתכן שנשים

המגישות תלונה או תביעה נוטות לפנות פחות לקווי סיוע מנשים אחרות. אך אין דרך לבדוק זאת בנתוני המאגר. 41 מבין 201 מקרים שבהם המשיב הכחיש, ב-124 הוא הביע הכחשה כלכד, ב-77 הוא הכחיש את המיוחס לו תוך מתן הסבר חילופי.

42 מבין 36 מקרים בהם המשיב התנצל, ב-14 מקרים הוא גם הודה והביע חרטה; ב-11 מקרים הוא גם הודה; ב-6 מקרים הוא רק התנצל וב-5 מקרים הוא התנצל והכחיש את הנטען נגדו.

43 מבין 32 המקרים שבהם הובעה חרטה, ב-21 הובעה החרטה יחד עם הודאה.

44 מבין 21 המקרים שבהם המשיב הביע הכחשה וכעס, ב-7 המשיב גם הציע הסבר חילופי.

45 מבין 5 המקרים שבהם המשיב הביע כעס, ב-2 הוא ביטא גם הכחשה או איומים וב-2 אחרים הוא גם הגיש תלונה שכנגד.

י. מועד ועיתוי הגשת התלונה

התפלגות	שכיחות	מועד הגשת התלונה (כל סוג)
35.6%	101	מיד בסמוך לאירוע הראשון
29.2%	83	בשנה הראשונה שלאחר האירוע כשהתרחשו אירועים נוספים
18.0%	51	לאחר חלוף פרק זמן של עד 6 חודשים מאירוע ההטרדה האחרון
17.2%	49	לאחר חלוף מעל 6 חודשים מאירוע ההטרדה האחרון
100.0%	284	סה"כ

התפלגות	שכיחות	עיתוי הגשת התלונה במקום העבודה שהוא מקום העבודה המשותף של המתלוננת והמשיב
74.1%	149	כאשר המתלוננת עדיין עבדה במקום
25.9%	46 ⁵²	כאשר המתלוננת כבר לא עבדה במקום
100.0%	201	סה"כ

תיקי המאגר המכילים מידע רלוונטי מלמדים כי יותר משליש מן התלונות על הטרדה מינית הוגשו מיד בסמוך לאירוע הראשון של ההטרדה, וכמעט שליש נוסף הוגשו במהלך השנה הראשונה לאחר האירוע הראשון. תוך כדי התרחשותם של אירועים נוספים. השליש השלישי של התלונות הוגש חציו בחצי השנה שלאחר אירוע ההטרדה האחרון, וחציו מאוחר יותר.

כמעט 75% מן התלונות שהוגשו במקומות עבודה משותפים למתלוננת ולמשיב הוגשו כאשר המתלוננת עדיין עבדה במקומות העבודה שבהם התלוננו. הרבע הנותר של התלונות שהוגשו על ידי עובדות במקומות עבודתן הוגש לאחר שהמתלוננת כבר לא עבדה באותו מקום, בין משום שפוטרו (למעלה מ-60% מתוך ה-25%) ובין משום שהתפטרו.

יא. סוגי ההליכים המשפטיים/המשמעתיים

התפלגות	שכיחות	משמעתי
28.2%	120	משמעתי
42.4%	180	פלילי
6.4%	27	אזרחי
9.9%	42	משמעתי ופלילי
2.4%	10	משמעתי ואזרחי
7.3%	31	פלילי ואזרחי
1.4%	6	משמעתי, פלילי ואזרחי
2.0%	9	הליך צבאי
100.0	425	סה"כ

46 52 המקרים כוללים 32 מקרים שבהם המתלוננת פוטרה מעבודתה, 17 שבהם המתלוננת התפטרה מעבודתה ו-3 שבהם המתלוננת התכוונה להתפטר.

קרוב למחצית ההליכים המתועדים במאגר הם פליליים (42.4%), עוד כמעט שליש הם משמעתיים (28.2%), ועוד עשירית משלבים הליכים פליליים ומשמעתיים. פחות מ-20% מן ההליכים הם הליכים אזרחיים (בין שהם בלעדיים ובין שנוהלו לצד הליכים משמעתיים ו/או פליליים). ההליכים הצבאיים הם כשני אחוזים מן ההליכים המתועדים במאגר.⁴⁷

י.ב. סוגי ערעורים

התפלגות	שכיחות	סוג הערעור
27.0%	23	ערעור משמעתי בעניין עובדי שירות המדינה
31.8%	27	ערעור אזרחי
40.0%	34	ערעור פלילי
1.2%	1	ערעור אזרחי וערעור פלילי
100.0%	85	סה"כ

כ-42% מהליכי הערכאה ראשונה המתועדים במאגר הם פליליים; בדומה, 40% מן הערעורים הם פליליים. כ-28% מהליכי הערכאה הראשונה המתועדים במאגר הם משמעתיים; בדומה, 27% מן הערעורים הם ערעורים על החלטות משמעתיות של בית הדין המשמעתי של עובדי המדינה (עש"מ). פחות מ-20% מהליכי הערכאה הראשונה המתועדים במאגר הם אזרחיים; כ-32% מן הערעורים הם אזרחיים.

י.ג. המטפלים בתלונות ובתשובות עליהן

התפלגות	שכיחות	מין המטפלת/תבטיעה בערכאה ראשונה
50.5%	184	אישה
33.5%	122	גבר
16.0%	58	גם אישה וגם גבר
100.0	364	סה"כ

התפלגות	שכיחות	זהות המטפלת/ת בתיק מטעם המשיב
90.6%	327	עורך דין פרטי
0.3%	1	מכר או בן משפחה
6.9%	25	המשיב עצמו
2.2%	8	אחר
100.0%	361	סה"כ

התפלגות	שכיחות	מין המטפלת/ת מטעם המשיב
14.2%	50	אישה
76.1%	268	גבר
9.7%	34	גם וגם (אם יש יותר מאחד)
100.0%	352	סה"כ

47 אין דרך לדעת אם התפלגות זו משקפת באופן כלשהו את התפלגות ההליכים שמעבר למאגר. ייתכן מאוד כי נתונים אלה מושפעים מן המקורות שעמדו לרשותנו. אין ספק שהתפלגות זו משפיעה על ממצאים רבים אחרים שמצאנו במחקר זה.

מחצית המייצגים בתביעות בערכאה ראשונה היו נשים, שליש היו גברים וכשישית היו קבוצות מעורבות של נשים וגברים.

למעלה מ-90% ממי שטיפלו בתיקים בערכאה ראשונה מצד המשיבים היו עורכי דין פרטיים. בכ-7% יצגו המשיבים את עצמם. 75% מעורכי הדין הפרטיים שייצגו את המשיבים היו גברים. בשאר התיקים, בכמעט 15% עורכי הדין היו נשים, ובכמעט 10% היו אלה קבוצות של נשים וגברים.

בכ-11% מן המקרים משיבים המשיכו להיות מיוצגים בערכאת הערעור על ידי מי שייצג אותם בערכאה הראשונה, בכ-2% מן המקרים הם החליפו מייצג ובשאר המקרים נתון זה אינו מצוין.

ד. מין השופטים בשתי הערכאות

מין שופטים בערכאה ראשונה	שכיחות	התפלגות
גברי	117	33.2%
ברובו גברי	70	19.8%
נשי	132	37.4%
ברובו נשי	34	9.6%
סה"כ	353	100.0%

הרכב השופטים בערכאת ערעור	שכיחות	התפלגות
כולו גברי	2	2.7%
ברובו גברי	33	44.0%
כולו נשי	13	17.3%
ברובו נשי	27	36.0%
סה"כ	75	100.0%

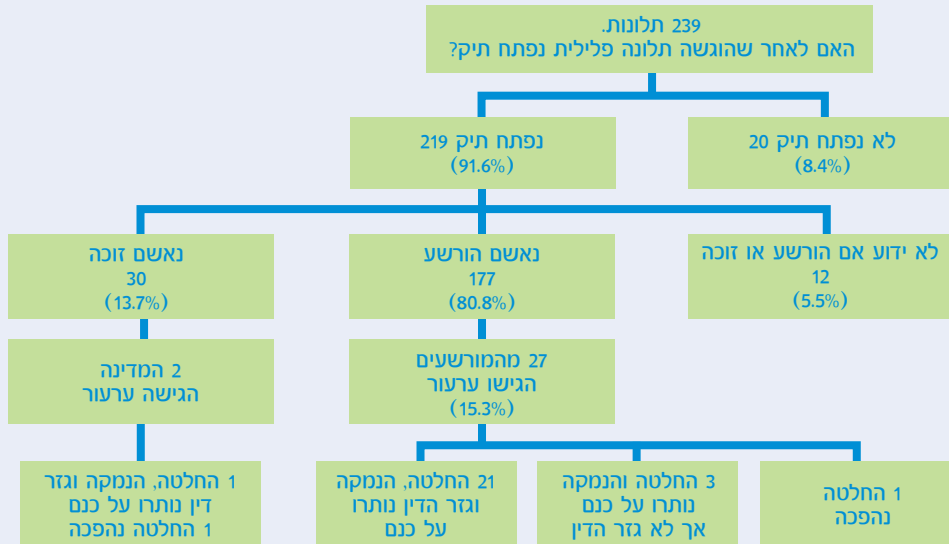
בהליכי הערכאה הראשונה (353 תיקים במאגר) יותר משליש מן התיקים נדונו בפני שופטות בלבד (37.4%) ושליש מן התיקים נדונו בפני שופטים בלבד (33.2%). מעט פחות משליש נדונו בפני הרכבים שהכילו גם נשים וגם גברים. בתוך שליש זה, מספר ההרכבים שרובם גברי היה כפול ממספר ההרכבים שרובם נשי (כמעט 20% מסך כל ההרכבים הכילו רוב גברי וכמעט 10% הכילו רוב נשי).

בהליכי הערעור שבמאגר (75 תיקים) קרוב למחצית התיקים (44%) נדונו בפני הרכבים שהיו ברובם גבריים, ויותר משליש מן התיקים נדונו בפני הרכבים שהיו ברובם נשיים (36%). כמעט חמישית מן התיקים (17.3%) נדונו בפני שופטות בלבד, ואחוזים בודדים (2.7%) נדונו בפני שופטים בלבד.

טו. הליכים פלילים:

1. הבשלתה של תלונה במשטרה לכדי תביעה, הרשעה וערעור

2. תוצאות: ענישה

התפלגות	שכיחות	
30.6%	61	מאסר בפועל (לפעמים עם עונשים נוספים, קלים יותר)
53.8%	107	מאסר על תנאי (לפעמים עם עונשים נוספים, קלים יותר)
15.6%	31	עבודות שרות ו/או קנס/פיצוי (לפעמים עם עונשים נוספים, קלים יותר)
100.0%	199	סה"כ

3. משכי זמן:

כשנפתח תיק פלילי על סמך תלונה במשטרה - משך הזמן שחלף מרגע הפנייה למשטרה ועד קבלת ההחלטה לפתוח בהליכים

התפלגות	שכיחות	
27.1%	38	עד חודש
50.0%	70	מעל חודש ועד שנה
22.1%	31	מעל שנה ועד שנתיים
0.8%	1	מעל שנתיים
100.0%	140	סה"כ

4. כשנפתח תיק פלילי על סמך תלונה במשטרה - משך הזמן שחלף מהעברת התיק מן המשטרה לפרקליטות ועד להגשת התביעה

התפלגות	שכיחות	
77.5%	100	עד שנה
22.5%	29	מעל שנה
100.0%	129	סה"כ

5. כשנפתח תיק פלילי על סמך תלונה במשטרה - משך הזמן שחלף מתחילת ההליך הפלילי ועד סופו

התפלגות	שכיחות	
17.5%	36	עד חצי שנה
22.3%	46	מעל חצי שנה ועד שנה
25.2%	52	מעל שנה ועד שנה וחצי
12.6%	26	מעל שנה וחצי ועד שנתיים
15.0%	31	מעל שנתיים ועד שלוש שנים
7.4%	15	מעל שלוש שנים
100.0%	206	סה"כ

6. כשנפתח תיק פלילי על סמך תלונה במשטרה - משך זמן ניהול ההוכחות

התפלגות	שכיחות	
53.9%	104	בתיק לא נוהלו הוכחות
30.6%	59	עד חצי שנה
15.5%	30	מעל חצי שנה
100.0%	193	סה"כ

7. כשהוגש ערעור על פסק דין פלילי - משך הזמן שחלף מתחילת הערעור ועד סופו

התפלגות	שכיחות	
54.1%	20	עד חצי שנה
45.9%	17	מעל חצי שנה
100.0%	37	סה"כ

8. כשנפתח תיק פלילי על סמך תלונה במשטרה - משך הזמן שחלף מתחילת התביעה ועד סוף הערעור (במקרים שבהם היה ערעור)

התפלגות	שכיחות	
54.5%	18	עד שנתיים
45.5%	15	מעל שנתיים
100.0%	33	סה"כ

מתוך 239 תלונות פליליות במאגר, 219 הביאו לפתיחתם של הליכים פליליים. מתוך 219 התיקים הפליליים שנפתחו, ב-177 הנאשם הורשע, וב-30 הוא זוכה (בשאר 12 התיקים הנתונים חסרים). מתוך 177 הנאשמים שהורשעו, 27 ערערו. 21 מן הערעורים נדחו. בשלושה ערעורים שונה רק גזר הדין. ערעור אחד התקבל:⁴⁸ מתוך 30 התיקים שהסתיימו בזיכוי, המדינה ערערה ב-2. אחד הערעורים התקבל והשני נדחה.⁴⁹

ברובם הגדול של ההליכים שהסתיימו בהרשעת הנאשם (כ-80%) הוטל עונש מאסר על תנאי, לרוב יחד עם עונש נוסף. ברוב ההליכים שהסתיימו בהרשעת הנאשם (כ-63%) נפסק פיצוי למתלוננת (רק במקרים בודדים הפיצוי היה העונש הבלעדי; לרוב הוא הצטרף לעונש נוסף). בכשליש מן ההליכים שהסתיימו בהרשעת הנאשם (כ-31%) הוטל עונש של מאסר בפועל (לרוב יחד עם עונש נוסף). בכמעט שליש מן ההליכים שהסתיימו בהרשעת הנאשם (כ-31%) הוטלו עבודות שירות (לרוב יחד עם עונש נוסף), ובכשליש (כ-30%) הוטל על הנאשם לשלם קנס לאוצר המדינה (כמעט תמיד יחד עם עונש נוסף). ממוצע הפיצוי למתלוננת עמד על 5,471 ₪. ממוצע הקנס לאוצר המדינה עמד על 3,228 ₪. שילוב העונשים הנפוץ ביותר (30.2%) היה מאסר על תנאי ופיצוי ו/או קנס, ואחריו (20.6%) מאסר בפועל, מאסר על תנאי ופיצוי ו/או קנס.

מחצית ההליכים הפליליים נמשכו עד שנתיים ימים (לרבות ערעורים, במקרים שבהם היו כאלה), ומחצית ההליכים הפליליים נמשכו יותר משנתיים (מתוכם כמחצית נמשכו בין שנתיים לשלוש, וכמחצית למעלה משלוש שנים).

במחצית המקרים, החלטת המשטרה לפתוח תיק ארכה בין חודש לשנה. ביותר מרבע מן המקרים היא ארכה פחות מחודש, ובכרבע - בין שנה לשנתיים.

כשלושה רבעים מן התיקים שהגיעו לפרקליטות, הוגשו לבתי המשפט בתוך שנה.

בלמעלה ממחצית התיקים הפליליים במאגר לא נוהלו הוכחות. כעשרה אחוזים מן המשיבים הודו באשמה, ובתיקיהם לא היה צורך לנהל הוכחות. מסתבר ששאר התיקים, כ-40%, הסתיימו בהסדרי טיעון.

כאשר כן נוהלו הוכחות, בשני שלישים מן המקרים ארכו ההוכחות עד חצי שנה, ובשליש - למעלה מכך.

ערעורים על הליכים פליליים ארכו, בכמחצית מן המקרים במאגר שיש לגביהם נתונים רלוונטיים, פחות מחצי שנה, ובכמחצית השנייה - יותר מחצי שנה.

48 לא הצלחנו לברר מה עלה בגורלם של שני הערעורים הנוספים.
49 ליתר דיוק, לגבי אחד המשיבים, שלושה ערעורים של המדינה כנגד זיכוי של המשיב בשלושה אישומים, התקבלו.

טז. הליכים משמעותיים⁵⁰

תוצאות הליך משמעותי	שכיחות	התפלגות
זוכה	21	20.8%
הורשע	80	79.2%
סה"כ	101	100.0%

סוג העונש למורשע בהליך משמעותי	שכיחות	התפלגות
פיטורין לבד או עם עונש נוסף ⁵¹	7	9.7%
הורדה בדרגה לבד או עם עונש נוסף ⁵²	29	40.3%
העברה לבד או עם עונש נוסף ⁵³	2	2.8%
קנס (עם נזיפה חמורה)	18	25.0%
נזיפה או נזיפה חמורה ⁵⁴	16	22.2%
סה"כ	72	100.0%

מתוך 101 תיקים משמעותיים במאגר, כ-80% הסתיימו בהרשעה ו-20% בזיכוי. בתיקים שבהם הורשעו הנאשמים, העונש השכיח ביותר היה הורדה בדרגה (כ-40%). עונשים נפוצים נוספים היו קנס וגם נזיפה חמורה (25%) ונזיפה בלבד (לרוב חמורה, 22%).

יז. הליכים אזרחיים

תוצאות הליך אזרחי	שכיחות	התפלגות
פשרה	12	20.7
הליך גישור שהוביל לפשרה ⁵⁵	6	10.3
המתלוננת זכתה	20	34.5
המתלוננת הפסידה	20	34.5
סה"כ	58	100.0

מתוך 58 הליכים אזרחיים במאגר, בכשליש התובעת זכתה בתביעתה ובכשליש היא הפסידה. השליש האחרון של המקרים הסתיים בפשרה. מתוך ההליכים שהסתיימו בפשרה, בשליש הושגה הפשרה בעקבות הליך של גישור (כלומר הליכי הגישור הובילו לפשרה בכ-10% מסך כל ההליכים).

חלק מן המתאמים שנמצאו בין הנתונים הללו מצורפים כנספח 1. הלוחות שעליהם

מסתמכים המתאמים שבנספח 1, מצורפים כנספח 2.

50 עבור משך הליך משמעותי או אזרחי אין במאגר די נתונים.

51 מבין 7 המקרים, ב-2 הוחלט על פיטורין בלבד, ב-4 על פיטורין וגם נזיפה חמורה ובאחד על פיטורין וגם נזיפה. 52 מבין 29 המקרים, ב-15 הוחלט על הורדה בדרגה בלבד, ב-7 על הורדה בדרגה וגם נזיפה חמורה, ב-5 על הורדה בדרגה, נזיפה חמורה והעברה, וב-2 על הורדה בדרגה, נזיפה חמורה וקנס.

53 באחד משני המקרים הוחלט על העברה וגם נזיפה, ובשני - העברה, קנס וגם נזיפה חמורה.

54 מבין 16 המקרים, ב-12 הוחלט על נזיפה חמורה, באחד עם נזיפה, וב-3 על הערה בתיק האישי.

55 במקרה אחד מבין השישה הליך לא הוביל לפשרה.

א. על מתלוננות, משיבים, המתאמים ביניהם והטרדות בין עובדים במשותף

1. נשים וגברים בקרב מתלוננות ומשיבים

החוק הישראלי אוסר הטרדה מינית של נשים וגברים כאחד; במקביל, הוא אוסר הן על נשים והן על גברים להטריד מינית. הגדרותיהן של חמש ההתנהגויות האסורות (המניעות בסעיף 3 לחוק) ומרבית הערכים שעליהם נועד החוק להגן (כבוד האדם, חירותו ופרטיותו) – כולם מנוסחים באופן אינקלוסיבי. מרבית מטרותיו של החוק הן עיוורות מגדרית (המטרה המגדרית היחידה שהחוק מציב לעצמו היא "קידום השוויון בין המינים"). לכן, בישראל, החוק מזמין נשים וגברים כאחד להתלונן על הטרדות מיניות.

כמאגר הנתונים שלנו מרבית התלונות הן של נשים, וכמעט כולן על גברים. יש מעט תלונות של גברים על גברים, אך לא של גברים על נשים.

התפלגות זו אינה מאפשרת לדעת מדוע שיעור הגברים המתלוננים על הטרדה מינית כה נמוך. על סמך שיחות עם גברים בהרצאות בנושאים אלה אני משערת כי גברים מוטרדים פחות מנשים, ולרוב אינם חשים מאוימים על ידי הטרדות; בנוסף, הם אינם חשים לגיטימיות להתלונן על הטרדות מיניות. קיבלתי תשובות סותרות לשאלה אם הבושה המונעת מגברים להתלונן גדולה יותר ביחס להטרדות שבוצעו על ידי נשים או ביחס לאלה שבוצעו על ידי גברים. תלונה של גבר על גבר עלולה לעורר בסובבים חשד שהמתלונן הוא הומוסקסואל, או שאינו חזק דיו כדי להזוף תשומת לב לא רצויה, ואילו תלונה של גבר כנגד אישה עלולה לשימו ללעג ולקלס (על כך ש"אינו גבר" כי אינו שמח לכל תשומת לב מינית נשית).

במקביל, אין בנתונים כדי להסביר מדוע מועטות כל כך התלונות נגד נשים. נראה שנשים מטרדות מינית פחות מגברים. ייתכן שהסיבות לכך הן שנשים מחזיקות בעמדות כוח פחות מגברים, שהן פחות בטוחות בעצמן בעמדות הכוח שלהן, שהן נעדרות "מורשת תרבותית" של ביצוע הטרדה מינית, או שהן אינן פונות לאפיק התנהגותי פוגעני זה אלא לאחרים (כמו התעמרות מילולית שאיננה בהכרח מינית). עוד אפשר שהטרדה מינית המבוצעת על ידי אישה נחווית כמאיימת פחות מאשר הטרדה מינית המבוצעת על ידי גבר, או שתלונה עליה נתפסת כמבישה יותר מאשר תלונה על הטרדה מינית מצד גבר.

כל כיווני המחשבה הללו הועלו, במהלך עשרות השנים האחרונות, באין-ספור דיונים בארץ ובעולם כולו בכל הקשור בפגיעות מיניות. המחקר הנוכחי אינו יכול לחזק או להחליש אף אחת מן ההשערות. הוא מצביע על הצורך לערוך ראיונות עם גברים כדי לזהות אם הם מוטרדים מינית, באילו שיעורים, אם הם נוטים להתלונן פחות מאשר נשים, ואם כן - מדוע.

2. מתלוננות מן המגזר הציבורי ומן המגזר הפרטי - דמיון ושוני

החוק למניעת הטרדה מינית נחקק בשנת 1998 כדי לקבוע באופן נחרץ נורמות התנהגות וקווים אדומים שאין לחצות אותם בכל הקשור בהתנהלות בין-אישית. קיוונו לזהות אילו אוכלוסיות של נשים הפנימו מציאות משפטית חדשה זו כבר בעשור הראשון לחיי החוק, והיו חלוצות הגשת התלונות על פי חוק. קיוונו לגלות מה מאפייניהן: האם היו אלה בעיקר נשים צעירות, או דווקא מבוגרות? האם הן היו בעיקר נשים בעלות השכלה גבוהה או יסודית? האם הן היו בעיקר נשים ממרכז הארץ או מן הפריפריה? אשכנזיות או מזרחיות? ותיקות או עולות? מבוססות או קשות יום? האם ניתן לזהות הבדלים בין תגובתן לחוק של ישראליות יהודיות וערביות? הטרסקסואליות ולסביות? על סמך נתונים כאלה אפשר לנסות לנתח מה מביא נשים להתלונן; מה מאפשר להן ומעצים אותן להגן על עצמן בעזרת החוק. בנוסף, קשרים בין נתונים כאלה יכולים ללמד אם ניתן להגדיר הבדלים בין סוגי ההטרדות שעליהן התלוננו בנות הקבוצות השונות? אם ניתן לזהות הבדלים בין סוגי תגובותיהן להטרדות; בין סוגי התגובות המערכתיות לתלונותיהן?

לצער, מצאנו שהתיקים המשפטיים שעליהם מתבסס מחקר זה לא הכילו נתונים המאפשרים לקבוע את גילאי המתלוננות, השכלתן, מוצאן, גובה שכן, נטייתן המינית וכיוצא בזה. כדי לענות על שאלות חשובות אלה יש צורך במאגר נתונים שאינו מושתת באופן בלעדי על תיקים משפטיים ומשמעתיים.

הקביעה היחידה שניתן להציג על סמך נתוני המאגר היא שקטינות, חיילות, פקידות בתפקידים זוטרים, שוטרות, עובדות מטבח, עובדות בתי אבות ומנקות, התלוננו יותר על הטרדות מיניות מאשר פקידות בתפקידים בינוניים וגבוהים, מורות, עובדות סוציאליות, עורכות דין ורופאות.

נוסף לכך, מאגר הנתונים מאפשר לקבוע הבחנה קטגורית משמעותית בין מתלוננות מן המגזר הפרטי ומתלוננות מן המגזר הציבורי. מעט יותר ממחצית המתלוננות שתיקיהן מרכיבים את המאגר השתייכו למגזר הציבורי, ומעט פחות ממחצית - למגזר הפרטי; ההבדלים ביניהן מובהקים דיים כדי להניב ממצאים משמעותיים.

המתלוננות משני המגזרים התלוננו בעיקר על מי שהן כפופות להם. מתלוננות במגזר הציבורי התלוננו על עמיתיהן מעט יותר מאשר במגזר הפרטי, ואילו מתלוננות במגזר הפרטי התלוננו מעט יותר על בכירים מאשר במגזר הציבורי (לוח 1).

רובן המוחלט של המתלוננות מן המגזר הציבורי התלוננו על ההטרדות המיניות בשעה שעדיין עבדו במקום עבודתן (ולא לאחר שהתפטרו או פוטרו). כמות מועטה, של פחות ממחצית המתלוננות במגזר הפרטי עבדו עדיין במקום העבודה בשעה שהתלוננו (לוח 3).

נתון בולט נוסף הוא שפחות ממחצית מעובדות המגזר הציבורי בחרו להגיש תלונות פליליות במשטרה (בין כתלונה בלעדית ובין יחד עם תלונה אחרת). זאת לעומת כשני שלישים מן המתלוננות במגזר הפרטי שבחרו להגיש תלונות פליליות במשטרה (לוח 4).

צירוף הנתונים על המתלוננות במגזר הפרטי משרטט פרופיל של עובדות לא בכירות שהתלוננו בעיקר על מעסיקיהן. כמעט מחציתן התלוננו רק לאחר שהפסיקו לעבוד במקום העבודה שבו התרחשה ההטרדה, ושני שלישים מהן הגישו תלונות פליליות על ההטרדות במשטרה. מתוך צירוף נתונים זה ניתן להסיק שכיוון שהמתלוננות במגזר הפרטי היו זוטרות והוטרו בעיקר על ידי מעסיקיהן, רבות מהן מצאו את עצמן מחוץ למקומות העבודה בעקבות ההטרדות, עובר להגשת התלונות. עקב כך, הן לא חשו אמון ביכולתן של מקום העבודה לטפל בתלונותיהן, והעדיפו לפנות למשטרה.

מיעוט המתלוננות בדרגים הגבוהים של המגזר הפרטי יכול להעיד על אחד או יותר מאלה: מיעוטן של נשים בתפקידים בכירים במגזר הפרטי; "חסינותן" מפני הטרדות מיניות; נכונותן להשלים עם הטרדות מיניות ולהעלים עין. נכונות כזו להתעלם מהטרדות מיניות נועדה, אולי, להגן על מעמדן והכנסתן, למנוע תיוג כ"קרבנות" הזקוקות לעזרה ולהפיגין נאמנות למערכת ו/או לקוד ההתנהגותי הגברי המקובל במקום העבודה.

בשירות הציבורי, לעומת זאת, התלונה לעולם אינה נגד המעסיק, אלא נגד ממונה או עמית; אלה אינם יכולים לפטר עובדת באותה קלות שבה מעסיק יכול לעשות כן במגזר הפרטי. נוסף לכך, מערכת המשמעת של שירות המדינה נגישה ויעילה יחסית למערכת המשמעת במרבית מקומות העבודה הפרטיים. לכן רבות מן המתלוננות במגזר הציבורי נותרו במקום העבודה ופנו להליך המשמעת ולא דווקא לזה הפלילי.

בקרב המתלוננות מן המגזר הציבורי, נכונותן המוגברת, יחסית, של שוטרות, חיילות ועובדות בתחום הביטחון להתלונן יכולה להעיד על אחד או יותר מאלה: במשטרה, בצבא ובמשרד הביטחון שוררת אווירה "גברית" הכרוכה בדימויים הצבאי של גופים אלה, ואווירה זו מתבטאת גם בהטרדה מינית אינטנסיבית של עובדות, שוטרות, חיילות ועובדות בתחום הביטחון מודעות לזכויותיהן שלא להיות מוטרדות מינית ומעזות לעמוד עליהן; מערכת המשמעת במשטרה, בצבא ובתחום הביטחון נתפסות כנגישות, בטוחות ויעילות יחסית, ושוטרות, חיילות ועובדות ביטחון מוכנות להטיל עליהן את יהבן.

ראיונות עם עובדות מכל המגזרים הללו בסוגיות המוזכרות עשויים לחזק חלק מן ההשערות הללו ולהפריך חלק אחר.

3. משיבים

החוק הישראלי אינו מגביל את איסור ההטרדה המינית לעולם העבודה, אלא מחילו בכל הקשרי החיים. ואולם החוק פותח אפיק תלונה ייחודי למתלוננת על הטרדה מינית שהתרחשה "במסגרת יחסי עבודה". נוסף לתלונה נגד מי שהיא טוענת שהטריד אותה מינית, היא רשאית להתלונן גם נגד מעסיקו, אם זה לא עמד בכל חובותיו על פי החוק למניעת ההטרדה המינית; היא רשאית גם לבחור להתלונן נגד המעסיק בלבד (בלא להתלונן נגד מי שהיא טוענת שהטריד אותה מינית). כיסם של מעסיקים הוא, לרוב, עמוק יותר מאשר של עובדים, ולכן מקובל לחשוב שניתן לקבל מידיהם פיצויים גבוהים יותר. מבחינה מערכתית, תביעות של מעסיקים עשויות לגרום להם להתייחס ביתר רצינות להוראות החוק למניעת הטרדה מינית: לקבוע תקנונים כנדרש בחוק, למנות אחראיות על פי חוק, ומעל לכל – לשדר שלילה רצינית והחלטית של הטרדות מיניות במסגרת יחסי העבודה.

והנה, המשיבים במאגר הם כמעט תמיד מי שהמתלוננות טענו שביצעו את ההטרדה ולא מעסיקיהם. המתלוננות נטו באופן מובהק להשתמש בחוק למניעת הטרדה מינית רק נגד מי שהן טענו שהטרידו אותן ולא נגד מעסיקיהם. נתון חשוב בהקשר זה הוא שבתיקי המאגר, מרבית המתלוננות על הטרדה מינית במסגרת יחסי עבודה, עבדו באותו מקום שבו עבד מי שהן טענו שהטריד אותן. לכן תביעת מעסיקו של המטריד הנטען היא גם תביעת מעסיקה של המתלוננת עצמה. אני משערת שהמתלוננות מיעטו לתבוע את מעסיקיהם של המטרידים כי הן לא רצו לפגוע ביחסי העבודה שלהן עם מעסיקיהן. התוצאה היא שמעסיקים לא נתבעו, הם לא שילמו מחירים גבוהים בגין הטרדות מיניות, ולכן לא נוצרה אווירה ציבורית שכדאי לעמוד בדרישות החוק כדי להימנע מעלויות.

רבים מן המשיבים השייכים למגזר הפרטי הם מנהלים ובעלי עסקים; כמעט מחציתם הם המעסיקים של המתלוננות (לוח 1). קבוצת המשיבים השנייה בגודלה במגזר הפרטי היא דווקא של עובדים בדרג הנמוך. מיעוט המשיבים במגזר הפרטי עובדים בדרג הבינוני.

מקובל לחשוב שאנשים המגיעים לתפקידים בכירים של מנהלים ואנשי עסקים במגזר הפרטי נוטים להיות תוקפניים, כוחניים ובעלי ביטחון עצמי רב, ואלה מתבטאים גם בהטרדות מיניות. עוד מקובל לחשוב ש"בוסים" מתייחסים לעובדיהם ולעובדותיהם כאל "שלהם", ומרשים לעצמם לנהוג בהם כרצונם. פחות מדוברת התופעה שהטרדות מיניות נפוצות גם בקרב מי שלא הצליחו להרקיע עוף בעולם העבודה, ונשארו בדרגים הנמוכים. ייתכן שמשיבים העובדים בדרגים הנמוכים מטרידים מינית כדי לחוש כוח ולחזק את דימויים העצמי. ייתכן שההטרדה המינית נתפסת על ידיהם כמעצימה, ומהווה עבורם פיצוי על מעמדם הנמוך בהיררכיה של עולם העבודה. לחילופין, ייתכן שהם מודעים פחות לנורמות המוכתבות על ידי החוק למניעת הטרדה מינית, שהם רגישים פחות לזכויות נשים ו/או שהם אינם חוששים לנהוג כאוות נפשם כי אינם מסכנים מעמד רם או הכנסה גבוהה. ראיונות עם משיבים עשויים להאיר נקודה זו.

נתון נוסף שראוי לציון הוא שרופאים ואחים הם משיבים במספר דומה וקטן של תיקים. רופאים ואחים נמצאים פעמים רבות בעמדות כוח ובמצבים המאפשרים להם מגע עם נשים כשהן מבודדות, מתוחות ומחלשות. מנתוני המאגר עולה, לכאורה, שהם אינם מנצלים לרעה את מעמדם. לחילופין, ייתכן שנשים ממעטות להתלונן על רופאים ועל אחים לא בשל מיעוט הטרדות מיניות אלא מפני שהן חוששות להתלונן עליהם כי הן חשות תלויות בהם, או מפני שהטרדות מיניות על ידיהם נעשות במצבים אינטימיים ומביכים במיוחד, שנשים מעדיפות שלא לפרסם. יש מקום לבדיקה ממוקדת של הטרדות מיניות על ידי מטפלים רפואיים.

התיקים המשפטיים שעליהם מתבסס מחקר זה לא הכילו נתונים המאפשרים לקשור בין גילם של המשיבים, מוצאם, גובה שכרם, נטייתם המינית וכיוצא באלה ובין דפוסי התנהגותם או נתונים רלוונטיים אחרים. לכן לא ניתן גם למצוא קשרים שיענו על שאלות כגון: האם מעסיק נוטה להטריד עובדת חזקה או מוחלשת? האם עובד מוחלש נוטה להטריד עובדת מוחלשת ממנו או חזקה ממנו? ראיונות עם משיבים יכולים להניב נתונים מעניינים כאלה.

4. קשרים בין המתלוננות והמשיבים⁵⁶

החוק הישראלי מאפשר להתלונן ו/או לתבוע בגין הטרדה מינית בין שהמטריד והמוטרד מכירים זה את זה או לא, בין שהם עובדים יחדיו ובין שלא. למרות זאת, בתיקי המאגר יותר משני שלישים מן ההטרדות התרחשו בהקשר של עבודה משותפת של המתלוננת והמשיב. עובדה זו יכולה להיות קשורה בכל אחת מן הטענות האפשריות הבאות: מרבית הטרדות בישראל מתרחשות בקרב אנשים העובדים יחד; הציבור מודע יותר לאיסור להטריד מינית בעולם העבודה ונשים רבות אינן יודעות שהחוק חל גם ברחוב; נשים מוכנות להבליג יותר על הטרדות מיניות שהן סופגות בחייהן הפרטיים מאשר במקום עבודתן, מפני שהטרדה במקום העבודה עלולה להיות מתמשכת ובעלת השלכות קשות יותר על רווחתן ופרנסתן; מנגנוני התלונה בחלק ממקומות העבודה (בעיקר בשירות המדינה ובמשטרה) מרתיעים פחות מאשר מערכת אכיפת החוק, ולכן נשים מוכנות להתלונן במקום עבודה על הטרדה שאירעה שם, ולא במשטרה על הטרדה שהתרחשה ברחוב או בבית. ראיונות עם מתלוננות יכולים לבסס או להפריך כל אחד מן הכיוונים הללו.

על פי נתוני המאגר, ככל שהמתלוננת הייתה כפופה למשיב באופן יותר מובהק, (א) כך גדלה ההסתברות שכחלק מתגובתה המאוחרת היא תבקש ממנו במפורש שיפסיק להטריד אותה (לוח 5); (ב) היא נטתה פחות להתלונן מיד בסמוך לאירוע הטרדה הראשון (לוח 6); (ג) קטנה ההסתברות שהיא תתלונן במקום העבודה כל עוד היא מועסקת בו (לוח 7).

56 מצאנו מתאמים מובהקים בין קשרי העבודה של המתלוננות והמשיבים לבין נכונותן של מתלוננות לבקש מן המשיבים שיחדלו להטרידן (לוח 5); בין קשרי העבודה לבין מועד הגשת התלוננת (לוח 6); בין קשרי העבודה לבין עיתוי הגשת התלוננת (בעוד המתלוננות עובדות או לאחר שעזבו את העבודה; לוח 7); בין עיתוי הגשת התלונה וסוג ההליך שנוהל, כשהמתלוננת והמשיב עובדים באותו מקום עבודה (לוח 8); בין קשרי העבודה לבין סוגי ההליכים שנוהלו (לוח 9); בין קשרי העבודה לבין תוצאותיהם של ההליכים פליליים (לוח 10); בין קשרי העבודה לעונשים בהליכים פליליים שהסתיימו בהרשעה (לוח 11).

הצירוף של שלושת נתונים אלה מלמד שככל שמתלוננת הייתה כפופה למשיב, כך היא התלבטה יותר אם להתלונן עליו, והעדיפה לפנות אליו ישירות בבקשה שיחדל להטרדה. היא לא התלוננה עליו כל עוד עבדה תחתיו, והעזה להתלונן רק לאחר פיטוריה או התפטרותה.

מתלוננות שהתלוננו על עמיתים לעבודה נטו לעשות זאת (כמעט במחצית מן המקרים) באופן בלעדי במסגרת הליך משמעותי במקום העבודה. לעומתן, מי שהתלוננו על מעסיקים כמעט שלא פנו רק להליך משמעותי ולרוב פנו להליך הפלילי ו/או האזרחי (לוח 9).

מתברר שמתלוננות העדיפו לנהל הליכים משמעותיים נגד עמיתים, והליכים פליליים ואזרחיים נגד מעסיקים, כשהמגמה מעורבת יותר בנוגע לממונים ישירים ועקיפים. נראה שמתלוננות סמכו על יכולתו של מקום עבודה לקיים הליך יעיל נגד עמית לעבודה, אך לא נתנו בו אמון רב כשמדובר היה במעסיק. בהיעדר אפשרות טובה להתמודד עם הטרדה מינית של מעסיק בהליך משמעותי, הן פנו למשטרה, לבתי משפט ולבתי הדין לעבודה.

5. הטרדות מיניות שהתרחשו בהקשר עבודתם המשותף של המתלוננת והמשיב

רובן המוחלט של הטרדות שנטען שהתרחשו בהקשר עבודתם המשותף של המתלוננת והמשיב התרחשו רק בתוך מקום העבודה עצמו. גם מחצית מאירועי ההטרדה שלא התרחשו במסגרת עבודה משותפת של המתלוננת והמשיב – התרחשו במקום עבודה כלשהו, לרוב של המשיב. משמעות הדבר היא שמקום העבודה עצמו (המשרד, המפעל) הוא המקום המועד ביותר להטרדות מיניות, ולא אירועים מיוחדים כמו נופש מטעם העבודה, טיול משותף, נסיעות להשתלמויות וכיוצא בזה.

הממצאים מצביעים על כמה מאפיינים טיפוסיים של הטרדות מיניות שנטען כי התרחשו בהקשר עבודתם המשותף של המתלוננת והמשיב.⁵⁷ בנסיבות כאלה, מתלוננות רבות יותר (למעלה משליש) ביקשו מן המשיבים (במסגרת תגובתן המאוחרת) לחדול מן ההטרדה (לעומת פחות מעשירית בהקשרים אחרים. לוח 18). לעומת זאת, פחות מתלוננות (כרבע) הגישו את תלונותיהן מיד בסמוך לאירוע (לעומת למעלה ממחצית שהתלוננו מיידית בהקשרים אחרים. לוח 19).

נראה שהחשיבות שמתלוננות מייחסות למקום עבודתן גורמת להן לעשות כל מאמץ להפסיק את ההטרדה, גם אם הדבר כרוך בבקשה ישירה מן המטריד שיחדל, ואף אם פנייה ישירה כזו היא קשה ובלתי-נעימה עבורן. חשיבותו של מקום העבודה גורמת להן גם לא להזדרז להתלונן על הטרדה מינית, בתקווה שהיא תסתיים והן תוכלנה להמשיך בעבודה בלי "לעשות גלים".

57 הקשרים המובהקים שמצאנו הם בין זירת התרחשותן של הטרדות המיניות לבין נכונותן של מתלוננות לבקש מן המשיבים שיחדלו (לוח 18), לבין מועד הגשת התלוננות (לוח 19) ולבין שיעור הרשעתם של נאשמים בהליכים פליליים (לוח 20).

בהליכים פליליים הנוגעים להטרדות מיניות שהתרחשו בהקשר עבודתם המשותפת של המתלוננת והמשיב, פחות משיבים הורשעו (רק כשלושה רבעים) לעומת משיבים אחרים (שהורשעו כמעט תמיד. לוח 20). בתי המשפט, אם כן, נטו להרשיע פחות כאשר נטען שההטרדה המינית התרחשה בהקשר של מקום עבודה משותף של המתלוננת והמשיב (לדיון במשמעויותיה של נקודה זו ראו פרק ז).

ב. סוגי ההטרדה

1. סוגי ההטרדה הקבועים בחוק

בעשור שנבדק במחקר זה, החוק למניעת הטרדה מינית קבע, בסעיפו השלישי, חמש התנהגויות המכוננות, כל אחת, הטרדה מינית אסורה: 1. סחיטה מינית באיומים; 2. מעשה מגונה; 3. הצעות מיניות לא רצויות; 4. התייחסויות מיניות לא רצויות; 5. ביזוי והשפלה מיניים (התנהגות שישית נוספה, כאמור לעיל, ערב פרסומו של מאמר זה, ב-30 בדצמבר 2013, ולכן המחקר אינו דן בה). תלונות על הטרדות מיניות, בין שהן פליליות, משמעתיות או אזרחיות, בין שהן מולידות תביעות בבתי משפט ובין בבתי הדין לעבודה, יכולות לעסוק בכל אחת מן ההתנהגויות הללו, או לכל צירוף שלהן.

סוג ההטרדה השכיח ביותר בתלונות על הטרדות מיניות הוא מעשה מגונה אסור, וסוג ההטרדה השני בשכיחותו הוא התייחסויות מיניות בלתי-רצויות. מרבית התלונות נוגעות ליותר מסוג אחד של הטרדה. מספר סוגי ההטרדה השכיח ביותר בתלונות הוא שניים, והצירוף השכיח ביותר הוא של מעשה מגונה אסור והתייחסויות מיניות לא רצויות. רק אחוזים בודדים מכלל התיקים במאגר מתייחסים להשפלה מינית, ולא מצאנו כלל תיקים שהכילו תלונות על סחיטה מינית באיומים.

הנתונים אינם מאפשרים לדעת אם שיעור התלונות הגבוה על מעשים מגונים נובע מכך שזה אכן סוג ההטרדות הנפוץ ביותר. אפשר לשער שהנטייה להתלונן על מעשים מגונים נובעת מן החומרה שמקובל לייחס למגע גופני, ומכך שמעשים מגונים היו אסורים מאז ומעולם, והאיסור מוכר היטב לציבור הרחב. הממצאים מעוררים את הצורך לבדוק את המודעות הציבורית לכך שביזוי והשפלה מיניים נחשבים להטרדה מינית. למיטב ידיעתי, רבים בציבור אינם מכירים את האיסור, ודבר זה בוודאי משפיע על הגשת תלונות. עוד ראוי לבחון אם נשים מייחסות חומרה פחותה לביזוי והשפלה מיניים לעומת מעשים מגונים, או התייחסויות/הצעות מיניות לא רצויות, או שמא הבושה הכרוכה בביזוי והשפלה מונעת את התלונה על הטרדות מסוג זה.

הממצא המעניין ביותר הוא היעדר תלונות על סחיטה מינית באיומים. האיסור על התנהגות זו היה קבוע בחוק העונשין מאז ומעולם. בנוסף, בארצות-הברית, התנהגות זו נתפסת כהטרדה המובהקת והטיפוסית ביותר ("זה תמורת זה"). לא ניתן היה לצפות שבתיקי המאגר לא תימצא אף תלונה אחת על סחיטה מינית באיומים. כיצד ניתן להסביר זאת? מכיוון שחלק הארי של המשיבים הם מעסיקים וממונים, ייתכן שהם אינם

נזקקים להשמיע איומים; האיום המשתמע מוכן מאליו. עוד ייתכן שנוסח האיסור בחוק מצומצם מדי, מכיוון שהוא חל רק על איומים ולא על דרישת טובות הנאה מיניות תוך הבטחות ליחס מועדף בעבודה. ייתכן שההתנהגות הנפוצה בישראל היא דווקא הבטחות לשיפור תנאים אם המוטרדת תשתף פעולה, והתנהגות זו אינה באה בגדר הגדרות החוק. עוד ייתכן שאיומים המושמעים על ידי מטרידים הם תמיד משתמעים או עקיפים, ולא מפורשים וישירים, ולכן המתלוננות מהססות מלהגדירם כאיומים. ראיונות עם נשים יכולים לשפוך אור על תעלומה זו.

2. הטרדות מילוליות, גופניות ומעורבות ומאפייניהן

פילוח אפשרי של סוגי ההטרדות המיניות הוא לשלוש קטגוריות: הטרדות מיניות שהן רק מילוליות, כאלה שהן רק גופניות, וכאלה שהן מעורבות.⁵⁸ הטרדות המילוליות הן כל סוגי ההטרדות שאינם מעשים מגונים: הצעות מיניות לא רצויות, התייחסויות מיניות לא רצויות, ביזוי והשפלה מיניים ושילובים שונים של שלושת סוגים אלה. הטרדות הגופניות הן המעשים המגונים האסורים, בין שהם מכילים נגיעה בגופה של המתלוננת ובין שלא (גם מעשים מיניים שהמטריד מבצע בעצמו בנוכחות המתלוננת בלא הסכמתה הם מעשים מגונים אסורים). הטרדות המעורבות הן כל צירוף שיש בו הטרדה גופנית כלשהי והטרדה מילולית כלשהי. חלוקה זו היא אינטואיטיבית לאנשים רבים. השימוש בה מאפשר קיבוץ נתונים, והפקת ממצאים מובהקים.⁵⁹

במאגר, הטרדות מיניות מילוליות הן רבע מכלל הטרדות שהוגשו בגין תלונות (25.2%); הטרדות גופניות הן מעט יותר מחמישית (21.2%), והטרדות מעורבות הן מעט יותר ממחצית הטרדות שהוגשו בגין תלונות (53.6%).

הטרדות מעורבות נמשכו זמן רב יותר מהטרדות שהיו רק מילוליות או רק גופניות. רובן לא התייחסו לאירוע מעורב אחד אלא לכמה אירועים.

ככלל, תגובתיהן המידיות של המתלוננות להטרדות המיניות הנטענות הלמו באופיין או בתקיפותן את הטרדות. יותר ממחצית המתלוננות שטענו כי הוטרדו באופן מילולי בלבד ביקשו מן המטרידים באופן מילולי בלבד שיפסיקו להטרידן. לעומת זאת, כשהטרדות הנטענות היו גופניות בלבד (מעשה מגונה), כמעט רבע מן המתלוננות הגיבו באופן גופני (לעומת פחות מ-2% שהגיבו כך להטרדות מילוליות) ויותר מרבע הגיבו גם על ידי בקשה שהמטריד יחדל וגם באופן נוסף כלשהו (זאת לעומת כ-10% בלבד שהגיבו כך להטרדות מילוליות. לוח 12).

לא מצאנו מתאם מובהק בין סוג הטרדה ומועד הגשת התלונה. כלומר, מתלוננות שהוטרדו באופן גופני לא נטו להתלונן מוקדם יותר או מאוחר יותר ממתלוננות שהוטרדו

58 לדיון בהבחנה בין הטרדה "גופנית" ו"מילולית" ראו קמיה, לעיל ה"ש 3, בעמ' 168-169.
59 בפילוח זה מצאנו מתאמים מובהקים בין סוג הטרדה לבין משכה (לוח 17), בין סוג הטרדה לבין תגובתה המידית של המתלוננת (לוח 12), בין סוג הטרדה לבין עיתוי הגשת התלונה (לוח 13), בין סוג הטרדה לבין סוגי ההליכים (לוח 14), בין סוג הטרדה לבין תגובת המשיב (לוח 15), ובין סוג הטרדה לבין הענישה הפלילית (לוח 16).

מילולית. לעומת זאת, כן מצאנו מתאם מובהק בין סוג ההטרדה לבין עיתוי התלונה עליה. מתלוננות על הטרדות גופניות בלבד התלוננו כמעט תמיד בעת שעבדו במקום העבודה שבו התרחשה ההטרדה; זאת בשיעור גבוה הרבה יותר מאשר מתלוננות על הטרדות מילוליות בלבד או על הטרדות מעורבות (לוח 13).

ייתכן שממצאים אלה מלמדים שמי שחשו שהוטרו גופנית, הרגישו בטוחות יותר בזכותן להתלונן וחששו פחות לאבד את מקום עבודתן עקב התלונה. ייתכן שהן פוטרו פחות, כי הן נחשבו ”מוטרדות באמת” ולא ”רגישות מדי” או ”מתגרות ומזמינות”. לחילופין, אפשר שמי שהוטרו גופנית חשו פגיעות יותר ולכן היו מוכנות להסתכן יותר ולהתלונן גם אם לא פוטרו, אף אם התלונה עלולה לסכנן בפיטורים.

מתלוננות על הטרדות מעורבות ועל הטרדות מילוליות הגישו יותר תלונות פליליות מאשר מתלוננות על הטרדות גופניות. מתלוננות על הטרדות מעורבות ועל הטרדות גופניות הגישו יותר תלונות משמעטיות מאשר מתלוננות על הטרדות מילוליות. מתלוננות פתחו בהליכים אזרחיים על הטרדות מילוליות הרבה יותר מאשר על הטרדות מעורבות או גופניות (לוח 14).

ניתן להבין מדוע מי שהוטרו גם מילולית וגם גופנית בחרו רק בהליך הפלילי, שהוא החמור מבין השלושה, יותר מאשר מי שהוטרו רק באחד משני האופנים. קשה להסביר מדוע מי שהוטרו מילולית נטו להעדיף דווקא את ההליך הפלילי על זה המשמעותי, ואילו מי שהוטרו גופנית נטו להעדיף את ההליך המשמעותי על פני הפלילי. לכאורה ייתכן שמשממע מן התוצאות שמתלוננות שהוטרו מילולית בלבד חשו פגיעה קשה יותר מאשר המתלוננות שהוטרו גופנית בלבד. לחילופין, ייתכן שמשממע מן התוצאות שמי שהוטרו באופן גופני בלבד חשו לגיטימציה לפנות להליכי משמעת במקומות העבודה, ואילו מי שהוטרו באופן מילולי בלבד (או באופן מעורב) לא האמינו שההליך המשמעותי יסייע להן, והן פנו למשטרה. ראיונות עם מתלוננות יוכלו להבהיר נקודה זו, כמו גם את אלה שעלו בפסקאות הקודמות.

משיבים שנטען נגדם שביצעו הטרדות מעורבות הכחישו את המיוחס להם יותר מכל האחרים. משיבים שנטען נגדם שביצעו הטרדות מילוליות לבד נטו להודות פי שלושה יותר מאשר משיבים שנטען נגדם שביצעו הטרדות גופניות או מעורבות (לוח 15). משיבים שנטען נגדם שביצעו הטרדה גופנית בלבד היו נכונים הרבה יותר להביע חרטה ולהתנצל מאשר משיבים שנטען נגדם שביצעו הטרדה מילולית או מעורבת (13.5% לעומת 5.8% ו-8.1% בהתאמה הביעו חרטה; 16.2% לעומת 10.5% ו-8.1% בהתאמה התנצלו).

נכונותם של המואשמים בהטרדות מילוליות להודות במיוחס להם יותר מאשר המואשמים בהטרדות מעורבות מתיישבת היטב עם השכל הישר, שעל פיו ככל שהאשמות נתפסות חמורות יותר כך קטנה נכונותו של המואשם בהן להודות באשמתו. קשה להבין מדוע דווקא מי שהואשמו בהטרדות גופניות בלבד הם שנטו יותר מן האחרים

להתנצל ולהביע חרטה. ייתכן שמי שהואשמו בהטרדות מיילוליות דבקו בטענות הגנה שדבריהם הוצאו מהקשרם, או שהמתלוננות גילו רגישות יתרה; לעומתם, ייתכן שמי שהואשמו בהטרדות גופניות הכירו בפגיעה שגרמו והצטערו עליה. ייתכן שדווקא החומרה שמקובל לייחס למגע גופני אפשרה למשיבים לזהות את הבעייתיות בהתנהגויותיהם.

הענישה השכיחה לנאשם שהורשע בהליך פלילי בהטרדה מינית מיילולית היא מאסר על תנאי; במאגר, רק כעשירית מן המורשעים בביצוע הטרדה מינית מיילולית נשלחו למאסר בפועל; זאת לעומת כשליש מן המורשעים בהטרדות מיניות גופניות או מעורבות (לוח 16).

ההבדל בענישה על הטרדות גופניות ומיילוליות מתיישב היטב עם המוסכמה החברתית הנפוצה שמגע גופני לא רצוי פוגע קשה יותר בחירותו של האדם ובכבודו מאשר "רק מילים". זאת ועוד: התביעה הפלילית בגין הטרדות מיניות גופניות היא על פי עברות מעשה מגונה אסור הקבועות בחוק העונשין.⁶⁰ עברות אלה קיימות בספר החוקים הישראלי מאז ומעולם; הן מוכרות למערכת המשפט ונתפסות כחמורות. העונשים הקבועים להן גבוהים יותר מאשר להטרדות המיניות המיילוליות, החדשות, הקבועות בחוק למניעת הטרדה מינית.

ג. תגובות המתלוננות והמשיבים

1. תגובות המתלוננות להטרדות המיניות

יש בשיח הציבורי הישראלי מי שטוענות שנשים שמוטרדות מינית קופאות ומתקשות להגיב. לפי גישה זו, אין להטיל על נשים את החובה להגיב (בסירוב) להטרדות מיניות, ואין להתחשב בתגובותיהן. אחרים טוענים שנשים אינן מגיבות באופן ברור להתנהגויות שהן חוות כהטרדות, והיעדר תגובתן מטעה את המטרידים לחשוב שהתנהגותם רצויה.

ביקשנו לבדוק באופן המוסמך ביותר כיצד מגיבות נשים המוטרדות מינית. אספנו מידע הן לגבי תגובותיהן הראשוניות של המתלוננות, והן לגבי תגובותיהן המאוחרות יותר, לאחר שהתעשתו. נציין כי נשים שבחרו להתלונן על הטרדות מיניות הן, ככל הנראה, חזקות, אמיצות ואסרטיביות, וייתכן שתגובותיהן להטרדות אינן טיפוסיות לכלל המוטרדות.

המחקר מעלה שרק כשישית מן הנשים שתיקיהן מופיעים במאגר לא הגיבו להטרדות המיניות מיד. למעלה ממחצית הנשים הגיבו מידית באופן מיילולי, אמרו למטרידים דברים מפורשים וביקשו מהם להפסיק להטרידן. כמעט מחצית המתלוננות הגיבו באופן גופני, וכשליש שילבו בקשה מפורשת עם תגובה גופנית. פחות מעשירית מן המתלוננות ניסו להפיג את מבוכתן על ידי התבדחות עם המטריד. מאוחר יותר, רבות מהן שבו וביקשו מן המטריד שיחדל ממעשיו, ורבות עוד יותר פנו לגורם שלישי כלשהו לשם שיתוף והתייעצות. מתברר שנשים, לפחות אלה המתלוננות על הטרדות מיניות, אינן "קופאות", שותקות או מגיבות באופן מבלבל. רבות מהן מבקשות שהמטריד יחדל, ועושות זאת בעל פה ובתנועות גוף.

מעניין במיוחד שמבין המתלוננות שתיקיהן מצויים במאגר, רק בודדות פנו לארגוני סיוע לנפגעות תקיפה מינית. מרביתן המכרעת של המתלוננות לא פנו לארגונים אלה לא בשלב הראשוני ולא בשלב מאוחר יותר. הן העדיפו לפנות לבני זוג, עמיתים ומעסיקים. מתוך כך מתברר שנשים המתלוננות על הטרדות מיניות ופותרות הליכים משפטיים או משמעתיים ממעטות לפנות למרכזי הסיוע. המסקנה העולה מן האמור היא שכאשר מרכזי הסיוע מפרסמים נתונים על קרבנות הטרדה מינית הפונות אליהם, הם מתייחסים לאוכלוסיית נשים שונה מאוכלוסיית המתלוננות המופיעה במאגר זה, שנתוני שאובים מתיקים משפטיים ומשמעתיים.⁶¹ כדי לחקור מסקנה זו יש צורך לשלב ראיונות עם מתלוננות ועם פונות למרכזי סיוע עם בחינת נתונים של מרכזי הסיוע כמה מן הפונות אליהן פותרות בהליכים.

2. תגובות המשיבים לתלונות נגדם

התקשורת הישראלית מרבה לעקוב אחרי תיקי הטרדה מינית של אישים ידועים, שתמיד מכחישים את המיוחס להם ומנהלים מאבקים ממושכים ועקובים מדם המתלוננות ל"טיהור שמם". האם משיבים אלה, שכולם דמויות ציבוריות המחזיקות בעמדות מפתח (החל באיציק מרדכי וכלה במשה קצב), מעידים על כלל המשיבים?

דומה שהנתונים הבולטים ביותר הם שכמעט מחצית המשיבים במאגר לא הכחישו את התלונות, וכשליש מהם הודו. כחמישית הביעו חרטה ו/או התנצלות ורק אחוזים בודדים כעסו, ובמקרים בודדים אף השמיעו איזמים או הגישו תלונות שכנגד. שיעורים אלה מפתיעים וחשובים נוכח הבולטות התקשורתית של תיקים מעוררי עניין ציבורי (החל באיציק מרדכי וכלה במשה קצב) שבהם המשיבים הכחישו את המיוחס להם מכול וכול, כעסו ותקפו את המתלוננות. מתברר כי תיקים אלה יוצרים חשם שאינו בהכרח הולם את כלל התיקים. ייתכן ששיעורם הגבוה של המשיבים שהודו ואף הביעו חרטה מושפע מכך שחלק גדול מן התיקים המתועדים במאגר הם פליליים, והמשיבים הגיעו להסדרי טיעון עם התביעה.⁶²

מתאמים מעניינים ביותר מצאנו בין תגובות המשיבים לבין סוגי ההליכים שנוהלו נגדם. בהליכים משמעתיים, משיבים נטו להתנצל הרבה יותר (פי אחד וחצי) מאשר בהליכים פליליים או (פי שלושה וחצי) מאשר בהליכים אזרחיים (לוח 22). לעומת זאת, שיעור ההודאות בהליכים פליליים היה יותר מכפול מאשר בהליכים משמעתיים. בהליכים האזרחיים הכחשת הנאשמים הייתה כמעט מוחלטת, פחות או יותר כפולה מאשר בשני סוגי ההליכים האחרים.⁶³

61 המתאמים המובהקים בין תגובותיהן (המאוחרות) של מתלוננות להטרדה לבין גורמים אחרים הוצגו כבר בפרקים הקודמים: בפרק א' ציינו כי מתלוננות נטו יותר לבקש מן המטרידים שיחדלו להטרידן כשהמטרידים היו מעסיקיהן (לוח 5), או כאשר ההטרדות התרחשו במקום העבודה המשותף למתלוננת ולמטריד (לוח 18). בפרק ב' עמדנו על כך שתגובותיהן המידיות של המתלוננות להטרדות המיניות הלמו באופיין או בתקיפותן את ההטרדות (לוח 12).

62 הצגנו כבר בפרק ב', את הקשרים המובהקים בין תגובות המשיבים לבין סוגי ההטרדות שיוחסו להם: משיבים שהאשמו בהטרדות מילוליות נטו להודות פי שלושה יותר מאלה שהאשמו בהטרדות גופניות או מעורבות, אבל דווקא מי שהאשמו בהטרדה גופנית הביעו את הנכונות הגדולה ביותר להביע חרטה (לוח 15).

63 בהקשר זה מעניין לציין שבהליכים אזרחיים, המשיב המכחיש שלא זכה, הפסיד רק במחצית המקרים; במחצית השנייה התביעה הסתיימה בפשרה. ממצאים אלה מבהירים שבשונה מאשר בהליכים משמעתיים ופליליים, הכחשתם של משיבים בהליכים אזרחיים מניבה פרי; אין פלא ששכיחות ההכחשה של משיבים בהליכים אזרחיים גבוהה יותר מאשר בהליכים אחרים.

סביר להניח שממצאים אלה משקפים את העובדה שהליכים פליליים רבים מסתיימים בהסדרי טיעון. ייתכן גם שנוכחות של המשטרה והפרקליטות בהליכים פליליים, מביאה לכך שמשיבים נוטים להודות יותר במקרים אלו מאשר בהליכים אזרחיים, שבהם הם ניצבים רק מול התובעת ובא/ת כוחה. עוד ייתכן שהליכים משמעותיים מכוונים את המשיבים ביתר שאת להתנצל בפני המתלוננות. זאת מכיוון שהליכים משמעותיים מתקיימים, בדרך כלל, במקום עבודתם המשותף של הצדדים, ואחת המטרות המרכזיות היא לאפשר להם לשוב ולעבוד יחדיו בעתיד. בין כך ובין כך, הממצאים מדגישים את ההבדלים בין המסלולים המשפטיים השונים ואת סוגי התוצאות שהם עשויים להניב עבור מתלוננות. מתלוננת המבקשת מעל לכול הודאה של המשיב, עשויה לבחור במסלול הפלילי, המניב את שיעור ההודאות הגבוה ביותר. טוב תעשה מתלוננת המעוניינת מעל לכול בהתנצלותו של המשיב, אם תפנה למסלול המשמעותי, המניב את שיעור ההתנצלויות הגבוה ביותר. ההליך האזרחי יכול להניב פיצויים; הוא מבטיח למתלוננת יותר שליטה מאשר ההליכים האחרים, ונטל ההוכחה הנדרש בו נמוך יותר. עם זאת, ההליך המשמעותי נוטה לא להניב הודאה או התנצלות של המשיב. ממצאים אלה, וסוגי השיקולים שהם יכולים לעודד, מדגימים את מטרות החוק למניעת הטרדה מינית בהציעו למתלוננת שלושה מסלולים שונים שהיא זכאית לבחור ביניהם על פי העדפותיה.

מתאם מעניין נוסף מצאנו בין תגובות המשיבים לבין מין מיצגיהם: משיבים שתגובותיהם מתועדות במאגר נטו להודות פי שלושה אם היו מיוצגים על ידי גברים מאשר אם היו מיוצגים על ידי נשים (לוח 24).⁶⁴ ממצא זה מעורר את הרושם שעורכות דין המייצגות משיבים בהטרדות מיניות נוטות לעודד, ליזום או להשלים עם קו הגנה נוקשה יותר. מחד גיסא, ייתכן שהדבר מעיד שהצורך להוכיח את נאמנותן ללקוחותיהן ועל כך שהן לוחמניות יותר מעורכי הדין המייצגים משיבים. מאידך גיסא, ייתכן שהדבר מעיד כי הן מצליחות פחות להשפיע על לקוחותיהן ולשכנעם להודות במיוחס להם.⁶⁵

ד. מועד ועיתי הגשת התלונה

1. מועד הגשת התלונה

האם מתלוננות מגישות את תלונותיהן מיד בסמוך להטרדות, או שמא הן מתמהמהות? האם ישנם קשרים שבהם המתלוננות נוטות להתעכב יותר בהגשת התלונות, ואם כן – האם יש בהם כדי לכאר את העיכוב? האם מועד הגשת התלונה קשור בסוג ההליך הנבחר? השיח הציבורי מעלה תהיות אלה, וממצאי המחקר שופכים עליהן אור.

למעלה משליש התלונות על הטרדה מינית המתועדות במאגר הוגש מיד בסמוך לאירוע הראשון של הטרדה מינית; כמעט שליש נוסף הוגש במהלך השנה הראשונה לאחר האירוע הראשון, תוך כדי התרחשותם של אירועים נוספים; השליש השלישי של התלונות הוגש חציו בחצי השנה שאחרי אירוע הטרדה האחרון, וחציו מאוחר יותר.

64 לא מצאנו מתאם מובהק בין מין בא/ת כוח התביעה ובין תגובות המשיבים.

65 יצוין כי גם בהליכים הפליליים וגם באלו המשמעותיים מצאנו שהיו מקרים שבהם משיבים שהודו במיוחס להם, זכו (ב-5.3% וב-15.4% בהתאמה. לוחות 25 ו-26). ייתכן שהשופטים במקרים אלה קבעו שלמרות ההודאה בעובדות, ההתנהגויות שעליהן נסבו התיקים לא כוננו הטרדות מיניות אסורות על פי חוק.

כשני שלישים מהמתלוננות שהתלוננו מיד בסמוך להטרדה נטו לבחור בהליך הפלילי; מקרב מתלוננות שהתלוננו מאוחר יותר, פחות ממוחצית בחרו בהליך פלילי (לוח 27). מתלוננות שהתלוננו מאוחר יותר נטו לבחור בהליך האזרחי בלבד הרבה יותר מאשר מתלוננות שהתלוננו מיד (18% לעומת 1.1%).⁶⁶

מתלוננות התמהמהו כאשר התלונות שהן הגישו היו על מעסיקהן, וכאשר הן פנו לאפיק האזרחי. הליכים אזרחיים מחייבים גיוס משאבים כלכליים, מציאת עורכי/ות דין והכנת תביעה, אשר אורכים זמן רב יותר מאשר הגשת תלונה במשטרה. מתלוננות שהתלוננו מיד היו בעיקר אלה שלא התלוננו על מעסיקים, שלא ביקשו מן המטרידים לחדול, ושנטו לפנות למשטרה. הן הפנייה למשטרה והן התלונה המידית מתיישבות עם תחושת חומרה ודחיפות גדולה של המתלוננות הבוחרות באפיקים אלה.

לא מצאנו קשר מובהק בין הגשה מיידית של תלונה במשטרה לבין סיכויי הצלחת התביעה הפלילית. מתברר שפנייה מיידית למשטרה לא הגדילה את הסתברות הרשעתו של המשיב באופן משמעותי.⁶⁷

2. עיתוי הגשת התלונה

רבים סבורים כי נשים נוטות להתלונן על הטרדות מיניות לאחר שפוטרו ממקומות עבודה, כנקמה על פיטוריהן. על פי נתוני המאגר, מרבית המתלוננות על הטרדות מיניות שהתרחשו במקומות עבודתן עושות זאת כשעודן עובדות בהם (שני שלישים). עם זאת, מי שפוטרו ממקומות עבודה אכן נוטות להתלונן יותר (פי שניים) ממי שעזבו בהחלטתן. נראה שנשים שבחרו להתפטר נטו להתלונן פחות על הטרדות מיניות מאלה שפוטרו (וייתכן שפיטוריהן היו על רקע זה). סביר שמי שבחרו להתפטר אינן מוכנות לסבול את המתח הכרוך במגע עם המטריד, ולכן אין הן מוכנות לנהל הליכים משפטיים או משמעתיים מולו.

כמעט כל המתלוננות שבחרו להתלונן במקום עבודתן, התלוננו בעודן עובדות. כשני שלישים מן המתלוננות שבחרו להתלונן במשטרה התלוננו בעודן עובדות. לעומת זאת, מי שבחרו במסלול של תביעה אזרחית בלבד, התחילו לרוב את ההליכים לאחר שהתפטרו/ פוטרו (לוח 68⁶⁸).

סביר שעובדת שחשה כי ההטרדה המינית אילצה אותה לעזוב את מקום העבודה לא סמכה על הטיפול המשמעתי של אותו מקום עבודה ונמנעה מפנייה אליו לבירור הטרדה. לכן, מרבית המתלוננות שפנו להליך המשמעתי של מקום העבודה עשו זאת כשעוד עבדו בו. אין בידינו להסביר מדוע גם הפניות למשטרה היו לרוב בשלב שבו העובדת עוד עבדה

66 מתאם מובהק נוסף שמצאנו הוא שהבחירה בהליך המשמעתי יחד עם הליך נוסף הייתה גדולה הרבה יותר בקרב מי שהתלוננו מאוחר יותר (64.1%) לעומת מי שהתלוננו מיידית (35.9%). הוא נראה לנו חשוב פחות מקשרים אחרים.

67 בפרק א' ציינו כי מתלוננות נטו להתלונן מאוחר יותר ככל שהיו כפופות באופן ישיר למשיבים (לוח 6); בפרק ג' ציינו שנמצא מתאם הפוך בין הקדמת הגשת התלונה לבין בקשה מן המשיב להפסיק להטריד (לוח 21).

68 בקרב מי שבחרו בתביעה אזרחית יחד עם הליך נוסף כלשהו. כמחצית החלו בהליכים לפני שהתפטרו או פוטרו וכמחצית עשו זאת כשכבר לא עבדו במקום העבודה.

במקום העבודה. ייתכן שפעמים רבות, הגשת התלונה במשטרה נועדה להפסיק את ההטרדה וגם למנוע את ההתנכלות למתלוננת. מטרות אלה מתייתרות לאחר פיטורין. ייתכן שהעיכוב בהגשת תביעות אזרחיות לעומת תביעות פליליות ומשמעתיות נבע מכך שהתביעות האזרחיות מצריכות גיוס רב יותר של משאבים מאשר תלונות משמעתיות או פליליות (מציאת עורכת/ דין, חיבור כתב תביעה, תשלומים).⁶⁹

ה. מין המייצגים והשופטים

1. מינם של מייצגי המתלוננת והמשיב

בתחום זה המתאמים בין נתוני המאגר חשפו מציאות מעניינת ומפתיעה במיוחד. עקב הדרמטיות הרבה של הממצאים, בחרתי להציג בפרק זה נתונים מדויקים יותר מתוך הלוחות המופיעים בנספח 2.

בהליכים פליליים: בהליכים שהסתיימו בהרשעה, כשמטעם התביעה ניהלה את התיק עורכת דין אישה, ההסתברות שיושת עונש מאסר בפועל הייתה כפולה מאשר כשהתובע היה גבר (45.7% לעומת 24.1%) ופי ארבעה מאשר כשהתובעים היו גבר ואישה (45.7% לעומת 9.7% לוח 30).

כפשוטם, הממצאים מעידים על כך שתובעות אפקטיביות יותר בהליכים פליליים בגין הטרדה מינית. לא ניתן ללמוד מן הממצאים אם תובעות מצליחות יותר בדרישותיהן (ואילו תובעים וצוותים מעורבים מעלים אותן דרישות אך מצליחים בהן פחות), או שמא תובעות דורשות יותר עונשי מאסר מאשר תובעים גברים או צוותים מעורבים. תצפיות בבתי משפט יוכלו לסייע לגלות אם דרישותיהם של עורכות דין שונות מאלה של עורכי דין, או אם הן נחרצות, מתמידות או מרשימות יותר בהקשר זה.

בהליכים שהסתיימו בהרשעות, שכיחות עונש מאסר בפועל הייתה הנמוכה ביותר למורשעים בהטרדה מינית שיוצגו על ידי עורכות דין (16.7% לוח 32). שכיחות עונש המאסר הייתה כמעט כפולה למורשעים שיוצגו על ידי עורכי דין גברים (29.9%). שכיחות עונש המאסר הייתה הגבוהה ביותר למורשעים שיוצגו גם על ידי גבר וגם על ידי אישה (60%; פי 4 יותר מאשר כאשר המייצגת הייתה אישה).

הממצאים מעידים על כך שעורכות דין אפקטיביות יותר בייצוג משיבים בהליכים פליליים מאשר עורכי דין. ייתכן שעורכות דין המייצגות (לבד) משיבים בהטרדה מינית נאבקות ביתר שאת כדי להוכיח את נאמנותן לשולחיהן ולכן הן מצליחות יותר במניעת עונשי מאסר. ייתכן ששופטים ושופטות נוטים להשתכנע יותר מטיעוניה של אישה המגנה

⁶⁹ בפרק א' הראינו כי מתלוננות מן המגזר הציבורי נטו להתלונן בעודן עובדות במקום העבודה שבו התרחשה ההטרדה הרבה יותר - למעלה מכפול - מאשר עובדות המגזר הפרטי (לוח 3). עוד הבאנו שם את הממצא כי מי שהתלוננו בעודן עובדות במקום העבודה שבו הוטרו נטו להתלונן על עמיתים או על בכירים שאינם ממונים ישירים - ולא על מעסיקים (לוח 7). בפרק השלישי ציינו כי מי שהתלוננו על הטרדות גופניות בלבד נטו להתלונן כשעודן עובדות במקום העבודה שבו התרחשה ההטרדה יותר מאשר מי שהתלוננו על הטרדות מילוליות בלבד או על הטרדות מעורבות (לוח 13).

על משיב בהטרדה מינית. עוד ייתכן שמשיב ששכר גם עורכת דין וגם עורך דין הואשם בעברות חמורות במיוחד ולכן הוא צפוי יותר לעונש מאסר. גם כאן, רק תצפיות תוכלנה לסייע בהבנת הממצאים.

בהליכים משמעתיים: בתיקי המאגר, מורשעים שיוצגו על ידי גברים לא פוטר ממוקמות עבודתם; לעומת זאת, קרוב למחצית המורשעים שיוצגו על ידי נשים (40%) – פוטרו (לוח 33). בתיקים שבהם המשיבים יוצגו על ידי גברים, הורדה בדרגה הייתה העונש השכיח (44.2%) וקנס היה העונש השני בשכיחותו (30.8%). בתיקים שבהם המשיבים יוצגו על ידי נשים, הפיטורין היו העונש השכיח (40%) ונזיפה הייתה העונש השני בשכיחותו (30%). תוצאות אלה מתבססות על תיקים מעטים שבהם המשיבים יוצגו על ידי נשים (10, לעומת 52 תיקים שבהם המשיבים יוצגו על ידי גברים).

כפשוטם, הממצאים מעידים על כך שעורכי דין גברים אפקטיביים הרבה יותר בייצוג משיבים בהליכים משמעתיים מאשר בהליכים פליליים. עורכות דין מצליחות יותר במניעת השתתפות עונשי מאסר פליליים, ואילו עורכי דין מצליחים יותר במניעת פיטורין בהליכי משמעת. קשה להסביר את ההבדלים הגדולים בשיעורי הצלחתם של גברים ונשים בתיקי משמעת. ייתכן שמשיבים השוכרים את שירותיהן של עורכות דין הם אלה המואשמים בהתנהגויות חמורות יותר, ואילו אלה המואשמים בהתנהגויות חמורות פחות שוכרים את שירותיהם של עורכי דין. רק תצפיות יוכלו לשפוך אור על התופעה.

בתיקים אזרחיים: הליכים שבהם המשיבים יוצגו על ידי נשים לעולם לא הסתיימו בפשרה; הליכים שבהם המשיבים יוצגו על ידי גברים הסתיימו בפשרה כמעט בשליש מן המקרים (31.3%. לוח 31). ייתכן שעורכות דין המייצגות משיבים בתיקים אזרחיים של הטרדה מינית נחרצות בדעתן שלא לסיים את התיק בפשרה. לחילופין, ייתכן שמשיבים המתנגדים לאפשרות של פשרה מעדיפים עורכות דין. גם כאן נחוצות תצפיות לביאור הממצאים.

2. מין הטריבוטל השיפוטי בהליכים על הטרדות מיניות (שתי הערכאות)

בהליכי הערכאה הראשונה שבמאגר (353 תיקים), כשליש מן התיקים נדונו בפני שופטות בלבד, כשליש בפני שופטים בלבד וכשליש בפני הרכבים מעורבים. מתוך ההרכבים המעורבים, מספר ההרכבים עם רוב גברי היה כפול ממספר ההרכבים עם רוב נשי.⁷⁰

משמעות הממצאים היא שבערכאה הראשונה מצאנו אותה מידה של הסתברות שטיפול שיפוטי בתביעה בגין הטרדה מינית יהיה בידי גברים או בידי אישה/נשים או בידי הרכב מעורב. בערעור, ההסתברות הגבוהה ביותר הייתה שתיק הטרדה מינית יגיע להרכב גברי ברובו. ואולם כאשר תיק הגיע לידי הרכב חד-מיני, ההסתברות הייתה גבוהה יותר שהוא יגיע לידי שופטות מאשר לידי שופטים.

70 מתוך 75 הליכי ערכאת הערעור שבמאגר, קרוב למחצית התיקים נדונו בפני הרכבים שהיו בעלי רוב גברי, יותר משליש מן התיקים נדונו בפני הרכבים שהיו בעלי רוב נשי; כמעט חמישית מן התיקים נדונו בפני שופטות בלבד, ואחוזים בודדים נדונו בפני שופטים בלבד.

לא נמצא הבדל מובהק בשיעורי הזיכוי וההרשעה בהליכים פליליים בין הרכבי שופטים שהיו נשיים, רובם או כולם, ובין הרכבי שופטים שהיו גבריים, רובם או כולם. כן נמצאו הבדלים מובהקים בסוגי העונשים. בהליכים שבהם הרכבי השופטים היו נשיים, קרוב למחצית הנאשמים שהורשעו נשלחו למאסר בפועל. בהליכים שבהם הרכבי השופטים היו גבריים, שיעור הנאשמים המורשעים שנשלח למאסר בפועל היה קרוב לרבע, כלומר: שיעור המורשעים שנשלח למאסר על ידי שופטים היה מחצית מן השיעור שנשלח למאסר על ידי הרכבים נשיים (לוח 34).

משמעות הדבר היא ששופטים ייחסו להרשעה בהטרדה מינית חומרה פחותה משופטות, ונמנעו הרבה יותר מן השופטות משליחת מורשעים בהטרדה מינית למאסר בפועל.

1. סוגי ההליכים

1. הליכים פליליים, משמעותיים ואזרחיים⁷¹

תוצאות ההליכים

רוב גדול של המשיבים במאגר שהואשמו בהטרדה מינית בהליכים פליליים הורשעו (כ-80%); מיעוטם ערער על ההרשעה (כשישית), ומרבית הערעורים (כשלושה רבעים) נדחו.

שיעורי ההרשעות והזיכויים בהליכים המשמעותיים במאגר כמעט זהים לאלה בהליכים הפליליים.

ככשליש מההליכים האזרחיים במאגר, המתלוננת התובעת זכתה בתביעתה, בכשליש היא הפסידה וכשליש נוסף הסתיים בפשרה.⁷²

אם נתייחס לפשרה בהליך אזרחי כאל הצלחה של המתלוננת להשיג הכרה בטענתה, אזי שיעור הצלחתן של המתלוננות בתיקים האזרחיים שבמאגר, שני שלישים, כמעט שאינו נופל מזה שבתיקים הפליליים והמשמעותיים. בהקשר זה יש לקחת בחשבון שנטל ההוכחה בהליכים אזרחיים נמוך יותר, אך בה בעת, המתלוננת ניצבת לבדה, ללא מנגנוני חקירה ותביעה, וללא ניפוי מוקדם של תיקים שסיכויי הצלחתם נמוכים בשל קשיים ראייתיים. בהתחשב בכל אלה, שיעור ההצלחה בתיקים האזרחיים הוא ניכר.

71 מוצאנו מתאמים מובהקים בין סוג ההליך לבין כמה גורמים, והצגנו אותם בפרקים הקודמים: תלונות פליליות הוגשו הרבה יותר על ידי עובדות המגזר הפרטי מאשר על ידי עובדות המגזר הציבורי (לוח 4); מתלוננות שהוטרו בו במקום עבודתן נטו להתלונן במסלולים הפליליים והמשמעותיים בעודן עובדות, ופנו יותר למסלול האזרחי לאחר שפוטרו או התפטרו (לוח 8); מתלוננות שחוו הטרדה מילולית או הטרדה מעורבת נטו לפנות להליך הפלילי ואילו מתלוננות שהוטרו הטרדה גופנית נטו לפנות להליך המשמעותי (לוח 14); מתלוננות שפנו למטרה נטו להיות אלה שהתלוננו מיד בסמוך לאירוע, ואילו אלה שהתלוננו מאוחר יותר נטו להעדיף הליכים אזרחיים (לוח 27); נכונותם של משיבים להודות בהטרדה המינית המיוחסת להם הייתה רבה הרבה יותר בהליכים פליליים, אך נכונותם להתנצל בפני המתלוננת הייתה גדולה הרבה יותר בהליכים משמעותיים (לוח 22).

72 מתוך ההליכים שהסתיימו בפשרה, בשליש הפשרה הושגה בעקבות הליך של גישור.

ניתן לומר שמתלוננות שפנו להליך משפטי כלשהו בגין הטרדה מינית הצליחו, לפחות במידת מה, בלמעלה משני שלישים מן המקרים.

2. עונשים שנגזרו בהליכים פליליים ומשמעתיים

העונש השכיח בהליכים הפליליים במאגר הוא מאסר על תנאי (53.8%), לעתים יחד עם עונשים נוספים, קלים יותר. העונש השני בשכיחותו הוא מאסר בפועל (30.6%), לעתים יחד עם עונשים נוספים, קלים יותר. עבודות שירות ו/או קנס ו/או פיצוי, לעתים יחד עם עונשים נוספים, קלים יותר, הם העונשים הפחות שכיחים (15.6%).

בתיקים שבהם הורשעו הנאשמים בהטרדות מיניות בהליכים משמעתיים, העונש השכיח ביותר היה הורדה בדרגה (כ-40%). עונשים נפוצים נוספים היו צירוף של קנס ונזיפה חמורה (25%) ונזיפה לבד (לרוב, חמורה, 22%). פחות מעשירית המורשעים פוטרו, ורק אחוזים בודדים (2.8%) הועברו לתפקיד אחר.

ההשוואה בין העונשים הפליליים והמשמעתיים מצביעה על כך שהמאסר על תנאי וההורדה בדרגה הם שני סוגי העונשים הרווחים ביותר בהליכים הפליליים והמשמעתיים בהתאמה. ניתן לטעון ששני סוגי העונשים הללו הם מעין תמוררי אזהרה שנועדו להבהיר למורשע שהתנהגותו נתפסת כחמורה, אך הטריבונל השופט לא ימצה עמו את הדין ויעניק לו הזדמנות נוספת להפנים את הוראות החוק למניעת הטרדה מינית ולפעול על פיהן. בהליכים המשמעתיים רק כעשירית המורשעים פוטרו, לעומת כשליש מן המורשעים שחירותם נשללה בפועל בהליכים הפליליים. לכאורה מיצוי הדין הוא חמור יותר בהליכים הפליליים מאשר באלה המשמעתיים. ייתכן שבתי הדין המשמעתיים תופסים פיטורין ביתר חומרה מאשר בתי משפט תופסים מאסר. לחילופין, ייתכן שהמעשים שבגינם הורשעו המורשעים בהליכים פליליים היו חמורים הרבה יותר מאלה שבהם הורשעו המורשעים בהליכים המשמעתיים; אפשר שלהליכים משמעתיים מגיעים גם משיבים שביצעו עברות הטרדה מינית קלות יחסית, ואילו להליכים פליליים מגיעים רק מי שהעברות שביצעו היו חמורות.

3. ערעורים

על כל 7.4 הליכים פליליים ועל כל 7.8 הליכים משמעתיים של שירות המדינה שבמאגר הוגש ערעור. לעומת זאת, על כל 2.6 הליכים אזרחיים שבמאגר הוגש ערעור. שיעור הערעורים על פסקי דין אזרחיים במאגר כמעט משולש ביחס לערעורים על הליכים פליליים ומשמעתיים. סביר להניח כי לפחות חלק מן ההסבר לממצא זה הוא שהליכים פליליים רבים מסתיימים בהסדרי טיעון אשר מיייתרים ערעורים. בין כך ובין כך, הליכים אזרחיים שעניינם הטרדה מינית מוכרעים בערכאות ערעור כמעט פי שלושה מאשר הליכים פליליים.

ז. הליכים פליליים

כמעט מחציתם של ההליכים המתועדים במאגר הם פליליים. כמות התיקים הפליליים מאפשרת להציג ממצאים בעלי ערך סטטיסטי לגבי סוג הליך זה. פרק זה דן בממצאים

לגבי ההליכים הפליליים. למען קוראים המעוניינים רק בתחום הפלילי, פרק זה מכיל התייחסויות לנקודות שהוצגו בפרקים הקודמים.

מצאנו מתאם בין הבחירה בהליך הפלילי לבין סוגי הטרדה: יותר מתלוננות הגישו תלונה פלילית על הטרדות מילוליות (47.6%) ועל הטרדות מעורבות (46.2%) מאשר על הטרדות גופניות (31.8%) (לוח 14). בפרק ב' עמדתי על כך שקל להבין את בחירתן בהליך הפלילי של מתלוננות על הטרדות מעורבות, פחות קל להבין מדוע דווקא מי שהוטרו מילולית נטו להעדיף את ההליך הפלילי יותר מאשר מי שהוטרו גופנית. ציינתי שהסבר אפשרי אחד הוא שמתלוננות שהוטרו מילולית חשו פגיעה קשה יותר מאשר אלה שהוטרו גופנית. הסבר אפשרי אחר הוא שמי שהוטרו באופן גופני חשו לגיטימציה לפנות להליכי משמעת במקומות העבודה, ואילו מי שהוטרו באופן מילולי (או באופן מעורב) לא האמינו שההליך המשמעותי יכול לסייע להן, והן פנו למשטרה. אלה הם הסברים אפשריים אך אינם משכנעים דיים. לכן, כדי להבין את בחירת המתלוננות, נחוצים ראיונות עומק שיבדקו את מניעיהן.

מתאמים נוספים מצאנו בין תוצאות ההליכים הפליליים (זיכוי או הרשעה) וסוגי העונשים שנגזרו בהם לבין -

1. קשרי העבודה בין מתלוננות ומשיבים (לוחות 10, 20, 11),
2. סוגי הטרדות המיניות (לוח 16),
3. מין עורכי הדין מטעם התביעה (לוח 30) ומטעם המשיב (לוח 32),
4. מין השופטים (לוח 34),
5. משך ההליכים ומשך חלקיהם השונים (לוחות 35 ו-36).

לא מצאנו שהגשת תלונה מיד בסמוך לאירוע הטרדה הגדילה באופן מובהק את הסתברות ההרשעה של המשיב. זהו נתון מפתיע, שכן מקובל לחשוב שככל שהתלונה מוגשת מוקדם יותר - כך היא נתפסת כאמינה יותר, ומאפשרת למשטרה חקירה פורייה יותר. הממצא מעניין גם על רקע העובדה שמתלוננות נוטות להגיש את תלונותיהן הפליליות מוקדם (לוח 27). אם הן מקדימות להתלונן מתוך חשש ששיהיו יהיה בעוכריהן, הממצאים אינם מאמתים חשש זה.

1. שיעור ההרשעה של משיבים שעבדו עם המתלוננות באותם מקומות עבודה היה נמוך יותר מאשר שיעור ההרשעה של משיבים אחרים (76.4% לעומת 93.5%. לוח 20).

טענה פמיניסטית ותיקה גורסת שקל יותר לבתי משפט לזהות אונס כשהם שומעים על אדם זר שהתנפל על הקרבן מבין השיחים והכריע אותה במאבק גופני. כשמדובר בבני זוג, בחברים או בידידים הם מתקשים לזהות אונס ולהאמין שאכן התרחש. עם זאת, על פי הטענה הפמיניסטית, דווקא המקרים מן הסוג השני הם הנפוצים ביותר, וחלק ניכר מהם כנראה חמק "מתחת לרדאר" השיפוטי.⁷³ על סמך

73 טיעון זה הועלה באופן הראשוני והחד ביותר אצל סוזן אסטרִיץ' בספרה שהפך לקלאסיקה פמיניסטית: "אונס אמיתי" (Susan Estrich, Real Rape (1987)).

ממצאיו של מחקר זה יש מקום להשערה שבהליכים פליליים בתי המשפט נוטים פחות לראות הטרדה מינית כשהמתלוננת והמשיב עובדים יחדיו, מאשר בנסיבות אחרות. זאת אף שמרבית המתלוננות על הטרדות מיניות במאגר התלוננו על מי שעבדו אתן במקומות עבודה משותפים. יש לציין כי שיעור ההרשעות בהליכים פליליים אינו שונה בין שופטים לשופטות, ולכן אם אכן ישנה הטיה שיפוטית כלשהי, נראה שהיא משותפת לשופטים משני המינים.

מנגד, ייתכן שתלונות רבות יותר על הטרדות מיניות במקומות עבודה משותפים אינן מבוססות כהלכה בראיות, או אף שהן שקריות יותר. אפשר לסבור שבמקומות עבודה מתקיימים יחסי עבודה ויחסי אנוש מורכבים בין העובדים והעובדות, ועובדות מנצלות את אפשרות התלונה על הטרדה מינית כדי לנסות "לסגור חשבונות" עם עמיתים וממונים או "לתפור להם תיק". מחוץ לעולם העבודה, ההסתברות שאישה תבחר להתלונן תלונת שווא נגד עובר אורח קטנה יותר.

שיעור ההרשעות הפליליות הגבוה ביותר הוא של מעסיקים שהטרידו עובדות שלהם ונאשמים שהיו בכירים מן המתלוננות אך לא ממונים ישירים שלהן (88.5% ו-90.5% בהתאמה. לוח 10). ממונים ישירים ועמיתים הורשעו בשיעורים נמוכים יותר (62.5% ו-65.4% בהתאמה).

על מרבית המעסיקים והממונים הישירים שהורשעו בהטרדות מיניות (כשני שלישים) נגזר מאסר על תנאי, ורק כחמישית מהם נשלחו למאסר בפועל. שיעור המאסרים והמאסרים על תנאי שהושגו על בכירים שלא היו ממונים ישירות על המתלוננות הוא כמעט הפוך. מקרב עמיתים שהורשעו, על כשליש הוטל מאסר בפועל ועל שלישי מאסר על תנאי (לוח 11).

מנתונים אלה עולה כי הבכירים שהם ממונים עקיפים סבלו משיעור הרשעה גבוה וגם מענישה חמורה לעומת קטגוריות המשיבים האחרות. מעסיקים הורשעו בשיעור גבוה, אך נהנו מהתחשבות שיפוטית ברמת הענישה. ממונים ישירים ועמיתים נהנו מהתחשבות שיפוטית הן בשיעור ההרשעות והן בחומרת הענישה. כדי להבין מגמות מפתיעות אלה, יש צורך במחקר שישווה את נימוקי השופטים והשופטות בגזרי הדין של מעסיקים, בכירים שאינם ממונים ישירים, ממונים ישירים ועמיתים.

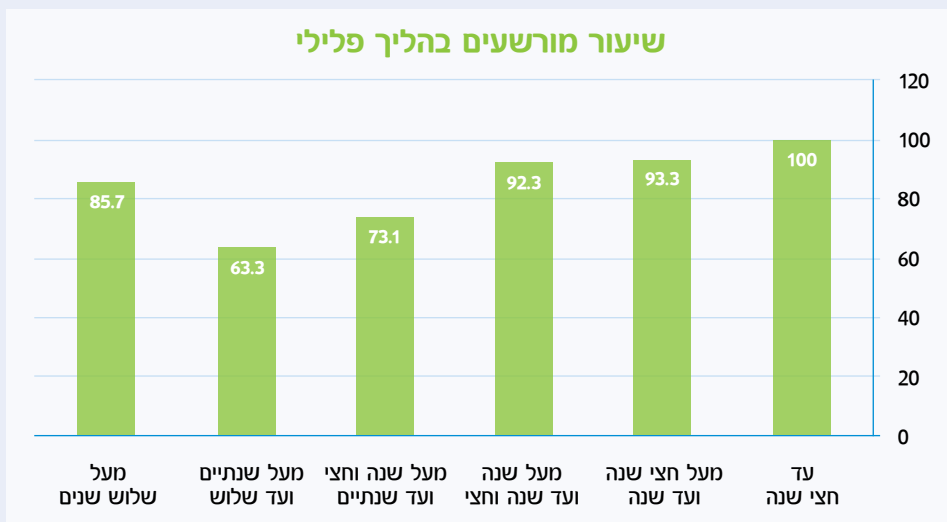
2. הענישה השכיחה לנאשם שהורשע בהטרדה מינית מילולית הייתה מאסר על תנאי; רק כעשירית מן המורשעים בביצוע הטרדה מינית מילולית נשלחו למאסר בפועל. זאת לעומת כשליש מן המורשעים שנשלחו למאסר בהטרדות מיניות גופניות או מעורבות (לוח 16). ממצאים אלה הולמים את הגישה המקובלת כי הטרדות גופניות הן חמורות ופוגעניות יותר מהטרדות מילוליות.

3. עורכות דין מטעם התביעה השיגו עונשי מאסר בשיעור כפול מאשר תובעים גברים (45.7% לעומת 24.1%) ובשיעור מרובע לעומת צוותי תובעים המורכבים מנשים וגברים (9.7% לוח 30). על נאשמים בהטרדה מינית שיוצגו על ידי עורכי דין גברים נגזרו עונשי מאסר הרבה יותר (כפול) מאשר על נאשמים שיוצגו על ידי עורכות דין (כ-30% לעומת 16.7%), ונאשמים שיוצגו על ידי עורכת ועורך דין נשלחו למאסר בשיעור כפול (60%) מנאשמים שיוצגו על ידי עורך דין ובשיעור מרובע מנאשמים שיוצגו על ידי עורכת דין (לוח 32). דומה שהממצאים הללו מצביעים בבירור על יתרון מובהק לעורכות דין על פני עורכי דין בהליכים פליליים בהטרדה מינית, בין שהן משמשות כתובעות ובין שהן מייצגות את המשיבים. תצפיות בבתי המשפט יוכלו ללמד אם עורכות דין פועלות בתיקי הטרדה מינית במקצועיות רבה יותר או בשכנוע עמוק יותר, או אם טריבונלים שיפוטיים נוטים להקשיב להן ביתר קשב.

4. לא מצאנו הבדל מובהק בין שיעורי הזיכוי וההרשעה בין הרכבי שופטים נשיים, רובם או כולם, ובין הרכבי שופטים גבריים, ברובם או כולם. מצאנו הבדלים מובהקים בסוגי העונשים. בהליכים שבהם הרכב השופטים היה נשי, כולו או רובו, 40% מהנאשמים נשלחו למאסר בפועל. בהליכים שבהם הרכב השופטים היה גברי, כולו או רובו, שיעור הנאשמים שנשלחו למאסר בפועל היה מחצית מכך (לוח 34). דומה ששופטות מייחסות חומרה רבה יותר להטרדה מינית מאשר שופטים. נראה ששופטים נוטים להקל בעונשיהם של מטרידים מינית לעומת שופטות ונמנעים משליחתם למאסר.

5. קשרים מובהקים בין תוצאות הליכים פליליים לבין משך ההליכים ומשך חלקיהם השונים של ההליכים.

בשלוש השנים הראשונות של הליך פלילי, ככל שההליך היה קצר יותר, כך גדלה ההסתברות להרשעה: מ-100% הרשעות בהליכים שנמשכו לא יותר מחצי שנה ועד 63.3% הרשעות בהליכים שנמשכו בין שנתיים לשלוש (לוח 35). מעבר לשלוש שנים חלה עלייה בהסתברות ההרשעה ל-85.7%. נתונים אלה מוצגים באופן גרפי בטבלה הבאה:

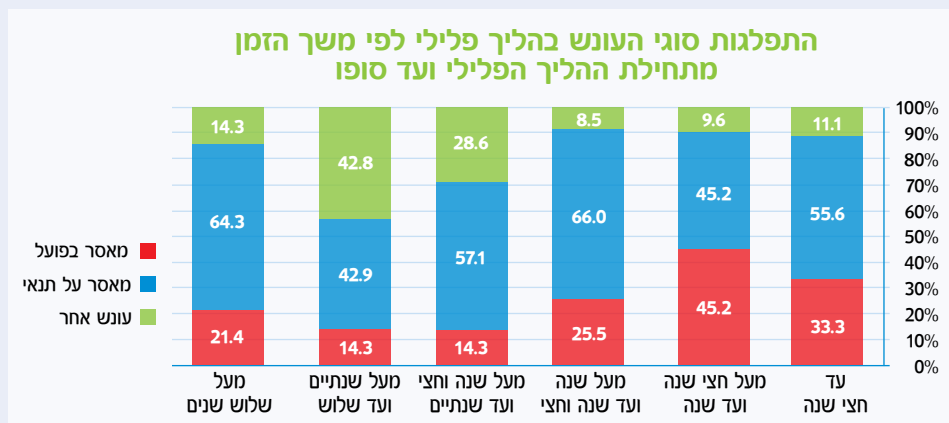

ניתן להציע הסברים שונים לממצאים אלה. ייתכן שהם קשורים בהסדרי טיעון, שעשויים להימשך זמן קצר יותר מהליכים שיש בהם הוכחות, וכמעט תמיד מסתיימים בהרשעה. ייתכן שהליכים פליליים רגילים הם קצרים כשבידי התביעה חומר ראיות מוצק, ואז סיכויי ההרשעה הם גבוהים. ייתכן שהליכים פליליים רגילים שהוכנו כהלכה הם גם קצרים יותר וגם מוצלחים יותר מבחינת התביעה. ניתן לסבור שהתארכותו של הליך רגיל מעידה על סיבוכים המקשים על התביעה לשכנע את בית המשפט, וייתכן שהתארכותו של הליך רגיל מקטינה את נכונותו של בית המשפט להרשיע. עוד אפשר שהליכים מורכבים וקשים במיוחד אורכים זמן רב, אך התמשכות ההליך אינה פוגעת בסיכויי התביעה להצליח. נציין שמרבית המקרים שנמשכו מעבר לשלוש שנים כללו מעשה מגונה בין סוגי ההטרדה.

כשההליכים הפליליים ארכו בין חצי שנה לשנה, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל היה גבוה ביותר, קרוב למחצית (כ-45%). בהליכים הקצרים יותר, שארכו פחות מחצי שנה, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל היה כשליש (כ-33%). בהליכים פליליים שארכו בין שנה לשנה וחצי, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל עמד על כרבע (25.5%). בהליכים שארכו בין שנה וחצי לשלוש שנים, שיעור המורשעים היה קטן משישית (14.3%). בהליכים שארכו למעלה משלוש שנים, שיעור המורשעים היה כחמישית (21.4%). (לוח 36).

תמונה זו מתיישבת עם ממצאיו של לוח 35 ויכולה לסייע בפירושו. סביר להניח שההליכים שהסתיימו במחצית השנה הראשונה הסתיימו בהסדר טיעון, וכשליש מהם הסתיימו במאסר בפועל. ייתכן שההליכים שנמשכו למעלה מחצי שנה ועד שנה היו תיקים חזקים, שהוכנו כהלכה על ידי התביעה ולא סבלו מסחבת או מהסתבכויות, והם הניבו את שיעור ההרשעות הגבוה ביותר, קרוב למחצית, ושיעור גבוה של מאסרים. ככל שתיקים "נסחבו" מעבר לשנה ועד שלוש שנים הם סבלו מסיבוכים והניבו שיעורי הרשעה קטנים והולכים ושיעורי מאסרים נמוכים יחסית. ולבסוף, הליכים שהתארכו יותר משלוש שנים היו קשים ומורכבים; רק כרבע מהם הסתיימו בהצלחת התביעה, וחמישית במאסר.

הטבלה הבאה מציגה את התפלגות סוגי העונשים שהושטו על מורשעים בהטרדות מיניות בהליכים פליליים, על פי משך הזמן שארך ההליך הפלילי:

תמונה זו משלימה היטב את הממצאים שהוצגו לגבי מאסר בפועל, וייתכן שההשערות שהוצגו לגבי הקשר בין מאסר בפועל והתמשכות ההליכים מבארות גם אותם.

ניהול הוכחות והסכמי טיעון. שיעור ההרשעות הגבוה ביותר בתיקי המאגר הוא בהליכים שבהם לא נהלו הוכחות, והוא עומד על 98%. בהליכים שבהם נהלו הוכחות במשך תקופה קצרה מחצי שנה, שיעור ההרשעה הוא 84%; בהליכים שבהם נהלו הוכחות במשך תקופה ארוכה מחצי שנה, שיעור ההרשעה הוא 57.1% (לוח 37). בתיקים שבהם לא נהלו הוכחות, הנאשמים הודו או שהושגו הסדרי טיעון. שאר התיקים מלמדים שככל שהוכחות מסובכות או בעייתיות יותר ואורכות זמן רב יותר - כך פוחתת ההסתברות שהתביעה תצליח בהרשעת הנאשם.

בהליכים שבהם לא נהלו הוכחות, סיכויי ההרשעה היו הגבוהים יותר (98%), אולם שיעור המורשעים שנשלח למאסר בפועל היה פחות ממחצית מאשר בהליכים שבהם נהלו הוכחות במשך פחות מחצי שנה (22.9% לעומת 52% לוח 38). בהליכים שבהם נהלו הוכחות במשך יותר מחצי שנה, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל היה 21.1%; זהו שיעור דומה מאוד לזה שנמצא בהליכים שבהם לא נהלו הוכחות.

בהליכים שבהם לא נהלו הוכחות, שיעור המורשעים שנגזר עליהם מאסר על תנאי עמד על 62.5%; בהליכים שבהם נהלו הוכחות, שיעור המורשעים שנגזר עליהם מאסר על תנאי עמד על קרוב ל-40%.

ממצאים אלה מחדדים את ההבדלים בין תיקים שהסתיימו בהסדרי טיעון ובין אלה שבהם נהלו הוכחות. התיקים שהסתיימו בהסדרי טיעון הסתיימו בהרשעה, אך רק כחמישית מהם הובילו לעונשי מאסר, ויותר ממחציתם הניבו מאסר על תנאי. בהליכים שבהם נהלו הוכחות במשך תקופה קצרה, שיעור ההרשעות עמד על ל-84%, אך שיעור עונשי המאסר הוכפל לכדי כמחצית ושיעור עונשי המאסר על תנאי ירד לפחות ממחצית. בהליכים שבהם נהלו הוכחות במשך תקופה ארוכה יותר שיעור המאסרים שב וצנח באופן ניכר.

4. סיכום ומסקנות

א. תובנות הנובעות מן המחקר ומאירות את תפקוד החוק ואת התאוריה שהוא מגלם

ראשית לכול, המחקר מצא שבעשר שנותיו הראשונות של החוק למניעת הטרדה מינית הוא הוצא מן הכוח אל הפועל: מאות נשים התלוננו על פיו על הטרדות מיניות, ומאות תיקים משפטיים ומשמעתיים נהלו בבתי משפט בכל רחבי הארץ ובבתי דין משמעתיים. כמות ההליכים המשפטיים והמשמעתיים לא הייתה זניחה, אך גם לא גדולה מאוד. אין מקום לטענות שהחוק נותר כאות מתה, ולא לטענות על ריבוי תלונות והתדייניות. דומה שכמות התלונות וההתדייניות הייתה מדודה.

עוד ניתן לקבוע כי למעלה משני שלישים מן המתלוננות בכל סוגי ההליכים השיגו הכרה בטענותיהן. אין מקום לטענות שכלל המתלוננות יצאו מן ההליכים כשידיהן על ראשיהן, כשם שאין מקום לטעון שכל תלונה צלחה, וכל המשיבים נדונו מראש להפסיד בדיון.

המחקר מלמד שמרבית התיקים הפליליים והמשמעתיים שעניינם הטרדות מיניות הובילו להרשעות, כלומר שבעשור הראשון לא ניתן לזהות תופעה של "תלונות שווא" על הטרדות מיניות שהגיעו להליכים משפטיים או משמעתיים.⁷⁴

העונשים השכיחים למי שהורשעו בהטרדות מיניות היו מאסר על תנאי בהליכים פליליים והורדה בדרגה בהליכים משמעתיים. בהטרדות מילוליות כמעט שלא הוטלו עונשי מאסר. ניתן לטעון שהעונשים השכיחים בעשור הראשון היו יותר בבחינת הזהרה מאשר ענישה.

המחקר מצביע על כך שבכל הקשור בתלונות על הטרדה מינית, ישנם הבדלים מובהקים בין המינים. המתלוננות על הטרדה מינית בעשור הראשון היו נשים, והמשיבים היו גברים. עורכות דין הצליחו הרבה יותר בהליכים פליליים, הן כתובעות והן כסנגוריות, ומנגד בהליכים משמעתיים עורכי דין גברים הצליחו הרבה יותר בייצוגם של משיבים. עורכות דין בהליכים אזרחיים לא התפשרו, ומנגד עורכי דין התפשרו בשליש מן התיקים. שופטים גברים תפסו הטרדות מיניות בחומרה פחותה מאשר שופטות נשים, הקלו יותר בעונשיהם של מטרידים מיניים והשיתו עליהם הרבה פחות עונשי מאסר.

⁷⁴ מובן שגם תיקים שלא הובילו להרשעה יכולים להיות מבוססים על תלונה אמיתית, וגם תיקים שכן הובילו להרשעה יכולים להיות מבוססים על תלונה שקרית. ואולם אין דרך לבחון טענות כאלה. הכרעה שיפוטית היא הכלי היחיד העומד לרשותנו להכריע אם תלונה הוכחה או לא.

המחקר מצביע על כך שבחירתו החדשנית והייחודית של המשפט הישראלי להחיל את איסור ההטרדה המינית בכל תחומי החיים ולא רק בעולם העבודה - הצדיקה את עצמה, ונשאה פרי מראשית הדרך. אמנם מרבית התלונות על הטרדות מיניות היו על הטרדות שהתרחשו במקומות עבודה משותפים למתלוננת ולמשיב, אך כבר בעשור הראשון היו גם תלונות לא מעטות על הטרדות שהתרחשו בהקשרים אחרים של החיים.

המחקר מצביע על כך שבחירתו התקדימית של המשפט הישראלי לפתוח בפני המתלוננת שלושה אפיקים משפטיים ומשמעתיים - הוכיחה את עצמה. מתלוננות הגישו תלונות במקומות עבודה ובמשטרה, ניהלו הליכים אזרחיים ותבעו בבתי דין לעבודה. הבדלים משמעותיים בין מאפייני ההליכים הללו ותוצאותיהם מלמדים על כך שהם משרתים צרכים שונים ועונים על מטרות שונות. כך, למשל, משיבים נוטים להתנצל הרבה יותר בהליכים משמעתיים, וכמעט לעולם לא בהליכים אזרחיים. סביר להניח שעם הזמן, מתלוננות תלמדנה אילו סוגים של הליכים הולמים יותר את צרכיהן ומטרותיהן.

עם זאת, נראה שבעשור הראשון החוק נכשל בהטמעת המודעות לאפשרות לתבוע מעסיק שלא טיפל כהלכה בתלונה על הטרדה מינית. רובן המוחלט של המתלוננות התלוננו רק נגד המטריד עצמו, ולא נגד המעסיק.

המחקר מצביע על כך שציבור הנשים הפנים שהתייחסויות מיניות לא רצויות והצעות מיניות לא רצויות הן הטרדות מיניות אסורות. שני סוגי ההתנהגות הללו הוגדרו לראשונה כאסורים בחוק למניעת הטרדה מינית, וכבר בעשור הראשון לחייו, נשים אכן התלוננו עליהם.

עם זאת, נראה שהציבור לא הפנים שביזוי והשפלה מיניים וסחיטה מינית באימונים הם הטרדות מיניות אסורות. נשים כמעט שלא התלוננו על שני סוגי ההטרדות הללו.

מן המחקר עולה שרוב המתלוננות על הטרדות מיניות בהחלט הגיבו להטרדות, ולרוב ביקשו מן המטריד שיחדל ממעשיו. רק שיעור קטן מהן "קפא" ו"התאבן". זאת בשונה מטענות הנשמעות בשיח הציבורי, כאילו נשים אינן מגיבות להטרדות מיניות ולכן משיבים אינם יכולים לדעת שהתנהגויותיהם אינן רצויות.

המחקר מעלה שרוב התלונות שהוגשו על הטרדות מיניות עסקו במספר הטרדות מסוגים שונים (לרוב מעשה גופני לא רצוי וגם התייחסויות מיניות ו/או הצעות מיניות לא רצויות). תלונות מעטות בלבד נסמכו על הטרדה מסוג אחד, או על הטרדה חד-פעמית. לכן הטענות הנשמעות בשיח הציבורי כאילו כל התייחסות תמימה של עובד לעמיתה מובילה בימינו לתלונה על הטרדה מינית, היא טענה נטולת בסיס עובדתי.

עוד מלמד המחקר שבניגוד לדעות המושמעת בשיח הציבורי, רוב התלונות על הטרדות מיניות הוגשו לפני פיטוריהן של המתלוננות ממקום העבודה, ולא כתגובה (נקמנית) על פיטורים. עמדה המושמעת בדיונים ציבוריים רבים היא שהחוק למניעת

הטרדה מינית אינו אלא כלי בידיהן של עובדות גרועות, שאיבדו מקומות עבודה ומבקשות להיפרע ממי שפיטרו אותן. המחקר מראה שמרבית המתלוננות על הטרדות מיניות עשו זאת בעודן עובדות במקומות העבודה שבהם הן טוענות שהוטרו.

המחקר מצביע על כך שמערכת המשפט הפנימה את החוק החדש ואת האיסורים החדשים שהוא מכיל. לא אחת נשמעת הטענה שהחוק למינעת הטרדה מינית לא שינה דבר במישור המשפטי: שעברות חוק העונשין מטופלות כפי שטופלו מאז ומעולם, ואילו ההתנהגויות האסורות החדשות לא נקלטו במערכת המשפט. הממצאים מעידים שטענה זו אינה נכונה.

ב. נתונים שהמאגר אינו יכול לספק, שאלות שהמחקר מעורר וכיוונים למחקרים עתידיים

מאגר הנתונים מלמד שישנם סוגים רבים וחשובים של נתונים שתיקים משפטיים ומשמעתיים אינם מכילים. בנוסף, ניתוח הממצאים מעלה שאלות רבות שהנתונים מעוררים ויש צורך במחקרים מסוגים אחרים כדי לפענחם. אציג את עיקרי הנתונים שלא ניתן לחלץ במחקר מסוג זה, את השאלות הלא פתורות שנתוני המחקר מעוררות וכמה מחקרים (בעיקר איכותניים) עתידיים מתבקשים ונחוצים.

ממצאי המחקר מעלים שגברים ממעטים להתלונן על הטרדות מיניות, במיוחד על נשים. האם גברים אינם מוטרדים על ידי נשים, או שמא הם חוששים או נבוכים להתלונן? האם הטרדות מיניות גורמות להם לחוש מאוימים או מוחמאים? רק ראיונות עם גברים יוכלו להאיר שאלות חשובות אלה.

הנתונים המופיעים בתיקים משפטיים ומשמעתיים בארכיוני בתי המשפט ובתי הדין אינם מאפשרים לאפיין את המתלוננות ולנסות להבין מי מעזות להתלונן ובזכות מה. מה גילה של מתלוננת, מוצאה, השכלתה, רמת השתכרותה, מקום מגוריה, נטייתה המינית? מה גילו של המשיב, מוצאו, השכלתו, רמת השתכרותו, מקום מגוריו, נטייתו המינית? האם משיבים נוטים להטריד נשים משכילות יותר או פחות מהם? האם הם נוטים להטריד נשים המשתכרות יותר או פחות מהם? האם הם נוטים להטריד נשים בנות עדתם, או נשים מעדה אחרת? האם נשים שאינן חיות עם בן זוג (“חד-הוריות”) חשופות יותר להטרדות מיניות מאשר נשים נשואות? האם נשים שחיות ללא בן זוג נוטות להתלונן יותר או פחות מאחרות? האם נשים צעירות נוטות להתלונן יותר ממבוגרות? האם נשים משכילות מתלוננות יותר או פחות ממי שאינן משכילות? האם עולות מתלוננות יותר או פחות מוותיקות? האם נשים ממרכז הארץ מתלוננות יותר או פחות מנשות פריפריה?

כל השאלות הללו נותרו ללא מענה, כי לא היה די בנתונים שמצאנו בתיקים המשפטיים והמשמעתיים. כדי להגיע לנתונים יש לקיים מחקר איכותני ולראיין נשים שהוטרו מינית, נשים שלא הוטרו מינית, ונשים שהתלוננו על הטרדות מיניות.

נתוני המאגר מעלים ששטרות, חיילות ועובדות בתחום הביטחון נוטות להתלונן יותר מנשים אחרות במגזר הציבורי. האם האווירה ה"גברית" בשירותי הביטחון מניבה הטרדות מיניות רבות? האם נשים בשירותי הביטחון חשות מועצמות יותר מעובדות אחרות ונכונות להתלונן יותר? המחקר המתבסס על נתונים סטטיסטיים מעלה את השאלות, אך אינו יכול להציע להן תשובות. לשם כך יש צורך במחקרי המשך איכותניים שיתמודדו עם נקודה זו.

כך גם לגבי המיעוט היחסי במאגר של תלונות על רופאים ואחים, המצויים בעמדות כוח, סמכות וגישה לנשים רבות במצבים מוחלשים. האם מיעוט התלונות נובע מכך שרופאים ואחים פועלים על פי הקודים האתיים, או שמא מכך שנשים המוטרדות על ידיהם חשות מוחלשות מדי מכדי להתלונן?

ראיונות עם משיבים יוכלו לסייע בהבנת הממצא שעובדים בדרגים הנמוכים מואשמים בהטרדות מיניות יותר מאשר עובדים בדרגי ביניים. האם עבור עובדים בדרגים נמוכים הטרדה מינית מהווה "נקמה" במערכת ופיצוי אישי?

במגזר הפרטי נתוני המאגר מלמדים שמיעוט המתלוננות הן בדרגות בכירות. האם ממצא זה נגזר ממיעוטן של נשים בדרגות בכירות, או מחששן של נשים כאלה להתלונן על הטרדות מיניות? ראיונות עם נשים בדרגות בכירות, יחד עם מיפוי מספריהן של נשים בכירות במגזר הפרטי יכולים לשפוך אור על סוגיה זו.

הממצאים מלמדים שנשים מתלוננות בעיקר על הטרדות מיניות המתרחשות במקומות עבודה משותפים להן ולמטרידים. האם משום שהן מוטרדות במיוחד במקומות העבודה? האם מפני שהטרדות אלה מכבידות עליהן יותר מאחרות? האם הן מודעות לכך שגם הטרדות מיניות מחוץ למקום העבודה, למשל בבית, ברחוב, בתחבורה הציבורית, אסורות על פי החוק למניעת הטרדה מינית, וניתן להתלונן עליהן?

בתוך עולם העבודה, נשים נוטות להתלונן על המטרידים, ולא לתבוע את מעסיקהם. האם הן מודעות לזכות לתבוע מעסיקים שלא מנעו הטרדות או טיפלו בהן כהלכה? האם היעדר התביעות נובע מכך שמעסיקים פועלים על פי חוק ואין עילה לתבוע אותם, או שמא משום חששן של נשים לתבוע את מעבידי המטרידים, שלרוב הם גם מעבידיהן? גם כאן, ראיונות עם מתלוננות יכולים לשפוך אור על השאלות.

בחירות רבות של מתלוננות, שנחשפו במחקר, מצריכות ביאור על ידי ראיונות. מדוע נשים ממעטות להתלונן על סחיטות מינית באיומים ועל ביזוי והשפלה מיניים? האם הן מודעות לכך שהתנהגויות אלה מהוות הטרדות מיניות אסורות? האם הן מתביישות לחשוף ביזוי והשפלה? האם הן חוששות שאיומים משתמעים לא יוכרו כאיומים? האם הן נתקלות במקרים של הבטחות לקידום תמורת קשר מיני, ולא באיומים? האם הצעות מיניות מממונים מאיימות דיין גם בהיעדר איומים, ולכן אין כלל צורך באיומים?

מדוע העדיפו מי שהוטרו דו באופן גופני להתלונן בהליכים משמעתיים, ואילו מי שהוטרו מילולית העדיפו להתלונן במשטרה ולפתוח הליך פלילי?

מדוע הקדימו המתלוננות שבחרו בהליך הפלילי להגיש את תלונותיהן, ומנגד תובעות בהליכים אזרחיים תבעו מאוחר יותר?

מדוע נטו נשים שהוטרו על ידי מעסיקים לבקש מהם שיחדלו מן ההטרדות יותר מאשר נשים שהוטרו על ידי אנשים שלא היו מעסיקהן?

מדוע לא פנו מתלוננות על הטרדות מיניות למרכזי סיוע לנפגעות תקיפות מיניות? האם נשים שמתלוננות בהליכים משפטיים ומשמעתיים, ונשים שפונות למרכזי הסיוע, מהוות שתי אוכלוסיות נבדלות? האם כל אחת מן הקבוצות מבקשת סעד שונה? מונעת על ידי צרכים אחרים? כדי לחקור היבט זה יש צורך לשלב ראיונות עם מתלוננות ועם פונות למרכזי סיוע עם בחינת נתונים של מרכזי הסיוע כמה מן הפונות אליהן פותחות בהליכים.

מדוע השיגו תובעות נשים יותר עונשי מאסר למורשעים בהטרדות מיניות מאשר תובעים גברים? האם הן הציגו תביעות גבוהות יותר, נאבקו ביתר מחויבות, או הרשימו יותר את השופטים והשופטות? מחקר בסוגיה זו מצריך צפייה בהופעות בבתי המשפט, ועריכת ראיונות לתובעים ולתובעות. כך גם לגבי שאלות דומות שנתוני המחקר מעוררים: מדוע מועטים עונשי המאסר המוטלים על מטרידים מינית המיוצגים על ידי עורכות דין לעומת אלה המוטלים על מי שמיוצגים על ידי עורכי דין? מדוע בהליכים משמעתיים עורכי דין גברים הרבה יותר אפקטיביים בייצוג נאשמים מאשר עורכות דין נשים? מדוע הליכים אזרחיים שבהם המשיבים מיוצגים על ידי נשים לעולם אינם מסתיימים בפשרה?

התיקים הפליליים מעוררים שאלות רבות, שהמסקרנת שבהן היא איזה תפקיד משחקים הסדרי טיעון בקביעת הרשעות ועונשים? האם הסדרי טיעון מביאים להמרה של הרשעה בגין מעשה מגונה להרשעה בגין הטרדה מינית מסוג התייחסויות מיניות חוזרות ונשנות? מחקר של נושאים אלה יחייב עיון בתיקי התביעה (עיון שנמנע מאתנו). שאלות מעניינות נוספות עוסקות במדיניות הרשעה וענישה. למשל: מדוע מעסיקים מורשעים יותר מממונים או עמיתים, אך נשלחים פחות מהם למאסר?

לצד כל השאלות שמחקר זה מעלה, ממשיכות להטריד שאלות רבות שמחקר זה כלל לא נגע בהן. כך, למשל, בכמה מקומות עבודה במגזר הפרטי מוחל החוק למניעת הטרדה מינית, ומתקיימים הליכים משמעתיים? האם ישנם ענפים שנוטים לכבד את החוק יותר מאחרים? האם מקומות עבודה גדולים מיישמים את החוק יותר מאשר מקומות קטנים? כיצד משפיע טיפול נאות בהטרדה מינית על סביבת העבודה? האם טיפול כזה מסייע לעובדים להפנים את ערכי החוק והוראותיו? ומה לגבי התחרשויות בצלו של החוק? כך,

למשל, האם רוחו של החוק חדרה גם לבתי הספר? האם הביא החוק לשינוי בעמדות הציבור ובהתנהגותו? האם שינוי כזה השליך גם על היבטים נוספים ביחסים בין המינים?

ג. תוכנות מעשיות

כיווני המחקר בתחום ההטרדה מינית בישראל – רבים ומאתגרים. מבחינת תפקודו של החוק, דומה שיש כמה סוגיות חשובות ודחופות במיוחד.

ראשית, שניים מתוך חמישה סוגי ההתנהגות המקוריים שהחוק אוסר, כמעט שלא באו לידי ביטוי בהתדיינות מכוח החוק בעשור הראשון לחייו. ראוי לבדוק אם חל שינוי בנקודה זו בשנים שחלפו מתום התקופה שמחקר זה בן. אם המגמה נותרה בעינה, יש מקום לבחון אם ראוי להגביר את העלאת המודעות לאיסורים על סחיטה מינית באיומים וביזוי והשפלה מיניים, אם ראוי לשנות את נוסח החוק לגביהם, או שמא ראוי לשנות את התפיסה התאורטית ולבטל את האיסורים שמתלוננות אינן נזקקות להם. ייתכן שהאיסור על סחיטה מינית באיומים צריך להיות מנוסח באופן רחב יותר, כך שיכלול גם סחיטה מינית בהבטחות, ולא רק באיומים. ייתכן שיש מקום לפרש בלשון החוק שהסחיטה, האיומים וההבטחות יכולים להיות מובעים במפורש או במשתמע. לגבי ביזוי והשפלה, ייתכן שיש צורך לפרט יותר את משמעותם, כדי להנהיר לציבור.

לגבי תביעת מעסיקים, ייתכן שיש מקום שזרוע שלטונית כלשהי (כמו, למשל, נציבות שוויון הזדמנויות בעבודה) ו/או ארגוני זכויות אדם (לרבות ארגוני נשים) ייקחו על עצמם לבדוק אם ישנם מעסיקים שאינם מחילים את החוק ואינם עומדים בחובותיהם למנוע הטרדה מינית ולטפל בתלונות. תביעות של מעסיקים כאלה עשויות ליצור הרתעה, שתדרבן מעסיקים רבים יותר ליישם את הוראות החוק. ארגון "תמורה" פועל בכיוון זה,⁷⁵ ויש מקום להצטרפותם של ארגונים נוספים.

ראוי שמערכת בתי המשפט תתוודע לממצאי המחקר, ובמיוחד אלה הנוגעים להחלטות שיפוטיות. כך, למשל, ראוי להעלות את מודעותם של שופטות ושופטים כי הם מרשיעים מעסיקים – אך חסים עליהם בגזרת העונש; כי הם מהססים להרשיע בהטרדה מינית כאשר הנילון עובד עם המתלוננת; כי שופטים גברים מקלים בחומרת הטרדות מיניות הרבה יותר משופטות נשים. ראוי ליידע שופטות ושופטים כי בעשור הראשון לחיי החוק, הפיצוי הממוצע למתלוננת עמד 5,471 ₪. לא יכול להיות ספק שסכום זה נמוך באופן משמעותי מן הסכומים שהחוק מאפשר, מזמין ומבקש לפסוק למתלוננות. ראוי שהטרדה מינית תהיה נושא להשתלמויות שופטים.

על פי נתוני המאגר, רק כעשרה אחוזים מן ההליכים האזרחיים שעניינם הטרדה מינית הגיעו לגישור. כמעט כל הליכי הגישור הצליחו להביא את הצדדים להסכמה, וייתכן שיש מקום להפנות תיקים רבים יותר להליכים מסוג זה.

המחקר העלה שעובדות המגזר הפרטי היססו את ארוכה בטרם הגישו תלונות על מעסיקיהן, ופעמים רבות הגישו את התלונות רק לאחר שכבר פוטרן. עובדות שהתלוננו על מעסיקים הרבו לפנות למשטרה ולא להליכי המשמעת. ממצאים אלה ונוספים כמותם מעידים על כך שמנגנוני משמעת פנימיים בתוך מקומות העבודה הפרטיים בעייתיים במיוחד כאשר המטריד הוא המעסיק עצמו. יש מקום לבחון את האפשרות להקים טריבונל משמעת שידון בתלונות על הטרדות מיניות בעולם העבודה הפרטי מחוץ למקום העבודה שבו הן התרחשו. טריבונל כזה ישווה את מצבן של עובדות המגזר הפרטי לזה של עובדות המגזר הציבורי, יקל עליהן לפתוח הליכים משמעתיים ויקטין את הצורך לפתוח הליכים פליליים ולהגיש תביעות אזרחיות. טריבונל כזה יקל על מעסיקים, שכיום מחויבים על פי חוק לחקור, לגבות עדויות, לברר תלונות ולהכריע בין טענות. כבר לפני שנים הגתה נעמ"ת יזמה כזו, אך לא הוציאה אותה אל הפועל.⁷⁶ ראוי לחדש את הפניה אל ארגוני המעסיקים, או ליזום הקמתו של טריבונל כזה על פי חוק.

מעל לכול, מחקר זה ממחיש עד כמה נחוץ מסד נתונים מקיף ואמין על אודות החוק למניעת הטרדה מינית, שיעודכן באופן סדיר ויועמד לרשות חוקרות וחוקרים. ראוי שגוף ציבורי, כדוגמת משרד המשפטים, משרד העבודה ו/או משרד הכלכלה, ייקח על עצמו את איסוף הנתונים שאספנו במסגרת מחקר זה ופרסומו.

76 לפרטים על אודות יזמת נעמ"ת משנת 2008 ראו naamat.org.il/woman.php?cat=194.

נספח 1: מתאמים

מגזר עבודתה של המתלוננת וקשרי העבודה של המתלוננת והמשיב (כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 1) - מתלוננות שעבדו במגזר הציבורי התלוננו בעיקר על ממונים ישירים שאינם מעסיקים (47.7%, לעומת 26.7% אצל מתלוננות במגזר הפרטי). מתלוננות שעבדו במגזר הפרטי התלוננו בעיקר על מעסיקים (51.1%, לעומת 1.3% אצל מתלוננות במגזר הציבורי). מתלוננות במגזר הציבורי התלוננו יותר על עמיתים לעבודה מאשר עובדות המגזר הפרטי (26.8%, לעומת 14.4% אצל מתלוננות במגזר הפרטי). עובדות המגזר הציבורי גם התלוננו על בכירים שאינם ממונים ישירים יותר מאשר עובדות המגזר הפרטי (24.2%, לעומת 7.8% במגזר הפרטי).
($\chi^2=63.61$, $df=3$, $p=.000$)

מגזר עבודתה של המתלוננת וסוג ההטרדה (מילולית/גופנית) (לוח 2) - מקרב המתלוננות על הטרדה מינית שעבדו במגזר הפרטי, 57.9% התלוננו על הטרדות מעורבות (שילוב של הטרדות גופניות ומילוליות); זאת לעומת 51.5% במגזר הציבורי. במגזר הציבורי היו כפול מתלוננות מאשר במגזר הפרטי על הטרדות גופניות בלבד (29.2% לעומת 16.7% בהתאמה).

מגזר העבודה של המתלוננת ועיתוי הגשת התלונה במקום העבודה (כשהמתלוננת והמשיב עבדו במקום עבודה משותף) (לוח 3) - במקרים המתועדים במאגר, שיעור ניכר מן התלוננות על הטרדות מיניות שהוגשו במגזר הציבורי (כששני הצדדים היו מועסקים בו) הוגשו בעת שהמתלוננות עדיין עבדו במקום העבודה שבו התרחשה ההטרדה: 89.2% במגזר הפרטי השיעור היה נמוך הרבה יותר: 43.1%.
לוח 39 ($\chi^2=43.29$, $df=1$, $p=.000$)

מגזר העבודה של המתלוננת וסוג הליך (לוח 4) - בתיקי המאגר, 66.1% מן המתלוננות שעבדו במגזר הפרטי יזמו הליך הפלילי, לעומת 38.1% מן המתלוננות שעבדו במגזר הציבורי.
($\chi^2=21.25$, $df=1$, $p=.000$)

קשרי העבודה בין המתלוננת והמשיב ותגובתה המאוחרת של המתלוננת (כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 5) - על פי נתוני המאגר, ככל שכפיפות המתלוננת למשיב הייתה יותר מובהקת, כך גדלה ההסתברות שכחלק מתגובתה המאוחרת היא תבקש ממנו במפורש שיפסיק להטריד אותה. במקרים שבהם המשיבים היו המעסיקים, 70% מהמתלוננות ביקשו שהמטריד יפסיק להטרידן, לעומת 42% שביקשו כשהמשיבים היו ממונים ישירים שאינם מעסיקים, ו-12% כשהמשיבים היו בכירים אך לא ממונים ישירים. כשהמשיבים היו עמיתים לעבודה, 17% מן המתלוננות ביקשו שיחדלו להטרידן.
($\chi^2=18.81$, $df=3$, $p=.000$)

קשרי העבודה של המתלוננת והמשיב ומועד הגשת התלונה (מכל סוג, כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 6) - בתיקי המאגר, ככל שיחסי הכפיפות בעבודה בין המתלוננת והמשיב היו ישירים ומובהקים יותר, כך קטנה ההסתברות שהמתלוננת תתלונן מיד בסמוך לאירוע ההטרדה (או מיד בסמוך לאירוע הראשון אם היו מספר אירועים). קרוב למחצית המתלוננות (כ-41%) שהתלוננו על עמית או על אדם אחר שלא היה ממונה עליהן ישירות התלוננו מיד בסמוך לאירוע ההטרדה. לעומת זאת רק 21.6%-ו 15.7% התלוננו מיד על מעסיק או על מי שהיה ממונה עליהן ישירות, בהתאמה. ($\chi^2=12.8$, $df=3$, $p=0.005$)

קשרי העבודה בין המתלוננת והמשיב ועיתוי הגשת תלונה (מכל סוג, כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 7) - במקרים במאגר, ככל שכפיפות המתלוננת למשיב הייתה מובהקת, כך המתלוננת נטתה פחות להתלונן במקום העבודה כל עוד הייתה מועסקת בו. במקרים שבהם המשיב היה המעסיק, רק 22.6% מהמתלוננות התלוננו כאשר עדיין עבדו במקום העבודה. זאת לעומת 79.2% שהתלוננו על ממונה שלא היה המעסיק כשעודן במקום העבודה, 86.5% שהתלוננו על בכיר שלא היה ממונה ישיר ו-91.7% שהתלוננו על עמיתים לעבודה. ($\chi^2=51.84$, $df=3$, $p=0.000$)

עיתוי הגשת התלונה וסוג ההליך (כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 8) - מרבית התלוננות הפליליות (67.6%) וכמעט כל תלוננות המשמעת (92.1%) והתלוננות הכפולות (גם פליליות וגם משמעתיות, 90.9%) הוגשו על ידי מתלוננות עת שעבדו במקום העבודה שבו הוטרו. לעומת זאת, מרבית התביעות האזרחיות (83.3%) הוגשו לאחר שהמתלוננות עזבו את המקום שבו הוטרו. מבין התלוננות שהיו גם משמעתיות וגם אזרחיות, מחצית הוגשו בעת שהמתלוננות עדיין עבדו במקום העבודה, ומחצית הוגשו לאחר שעבר לא עבדו בו. ($\chi^2=58.078$, $df=5$, $p=0.000$)

קשרי העבודה בין המתלוננת והמשיב וסוג ההליך (כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 9) - כמחצית הליכים שמתלוננות יזמו נגד מעסיקים היו פליליים בלבד (48%); כרבע היו אזרחיים (24%) וכמעט רבע היו גם פליליים וגם אזרחיים או משמעתיים. כמעט שלא נפתחו הליכים משמעתיים נגד מעסיקים (2 בלבד). לגבי עמיתים וממונים ישירים בחירת המתלוננות הייתה הפוכה: כמחציתן בחרו בהליכים משמעתיים בלבד (47%-ו 45.7% בהתאמה), ורק כרבע (25.5%-ו 22.9%) בהליכים פליליים; עוד כ-14.5% בחרו גם בהליכים משמעתיים וגם בפליליים. רק מתלוננות בודדות בחרו בתביעות אזרחיות נגד עמיתים או נגד ממונים ישירים, בין כמסלול בלעדי ובין יחד עם הליכים נוספים. מתלוננות על בכירים שלא היו ממונים ישירים נטו לבחור בהליכים משמעתיים (33.3%) או בשילוב של הליכים משמעתיים ופליליים (31.1%). רק 17.8% הגישו נגדם תלוננות פליליות, ובודדות הגישו תביעות אזרחיות. ($\chi^2=67.864$, $df=15$, $p=0.000$)

קשרי העבודה בין המתלוננת והמשיב ושיעורי הרשעות בהליכים פליליים (כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 10) - במאגר, מעסיקים שנאשמו בהטרדה מינית של עובדות שלהן הורשעו בשיעור של 88.5%. נאשמים בהטרדה מינית שהמתלוננת הייתה כפופה להם באופן עקיף הורשעו בשיעור של 90.5%. שיעורי ההרשעה היו נמוכים באופן ניכר במקרים שבהם המתלוננת והמשיב היו עמיתים לעבודה (65.4%) ובמקרים שבהם המתלוננת הייתה כפופה למשיב אך הוא לא היה המעסיק (62.5%).
($\chi^2=9.62$, $df=3$, $p=.022$)

קשרי העבודה בין המתלוננת והמשיב וסוג העונש בהליכים פליליים שהסתיימו בהרשעה (כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה) (לוח 11) - במאגר, כשני שלישים מהמעסיקים והממונים הישירים שהורשעו בהטרדות מיניות של עובדותיהם נענשו במאסר על תנאי; רק 15%-19% מתוכם נענשו במאסר בפועל. לעומת זאת, הרשעות של בכירים שלא היו ממונים ישירות על המתלוננות הסתיימו במאסר בפועל ב-60% מן המקרים. עמיתים לעבודה שהורשעו בהטרדה מינית היוו קבוצת ביניים: כשליש מהם נשלחו למאסר בפועל, על כשליש הושת מאסר על תנאי ועל כשליש עבודות שרות ו/או פיצויים.
($\chi^2=18.29$, $df=6$, $p=.006$)

סוג ההטרדה ותגובתה המידית של המתלוננת (לוח 12) - על פי נתוני המאגר, כשההטרדה הייתה מילולית בלבד, המתלוננת נטתה להגיב באופן מילולי בלבד ולבקש מן המטריד שיחדל, יותר מאשר כשההטרדות היו גופניות בלבד או מעורבות (ב-62% מן המקרים, לעומת 28.6%). מאידך גיסא, כשההטרדות היו גופניות בלבד (מעשה מגונה אסור), גם תגובת המתלוננת נטתה להיות בעלת צביון גופני יותר מאשר כשההטרדה הייתה מילולית בלבד (ב-23.2% מן המקרים, לעומת פחות מ-2%). לחילופין, מתלוננת שהוטרדה באופן גופני בלבד נטתה להגיב בעצמה רבה יותר ממתלוננת שהוטרדה באופן מילולי בלבד: היא לא הסתפקה בבקשה מן המטריד שיחדל, אלא שילבה אותה עם תגובה נוספת כלשהי (המתלוננת הגיבה בתגובה משולבת כזו ב-28.6% מן המקרים של הטרדה גופנית, לעומת בכ-10% מן המקרים של הטרדות מילוליות בלבד). מתלוננות שהתלוננו גם על הטרדות מילוליות וגם על הטרדות גופניות נטו להגיב כמו המתלוננות על הטרדות גופניות (ולא כמו המתלוננות על הטרדות מילוליות). זאת להוציא סוג אחד של תגובה: יותר מ-9% מן המתלוננות על הטרדות מעורבות הגיבו בהומור מחוסר נעימות (לרוב יחד עם תגובה נוספת כמו בקשה שהמטריד יפסיק). תגובה זו ייחודית לקבוצת מתלוננות זו (מתלוננות על הטרדות מילוליות בלבד הגיבו כך בכ-7% מן המקרים, אך ללא תגובה נוספת, ומנגד המתלוננות על הטרדות גופניות לא הגיבו כך כלל).
($\chi^2=58.199$, $df=12$, $p=.000$)

לא מצאנו קשר מובהק בין סוג ההטרדה ומועד הגשת התלונה מתלוננות המוטרדות במעשה מגונה אסור אינן נוטות להתלונן מוקדם יותר או מאוחר יותר ממתלוננות המוטרדות באמצעות הצעות או התייחסויות מיניות.

סוג ההטרדה ועיתוי הגשת התלונה (לוח 13) - שיעור גדול יותר של מתלוננות על הטרדות גופניות בלבד התלונן כשעוד עבד במקום העבודה שבו התרחשה ההטרדה (90%) לעומת מתלוננות על הטרדות מילוליות בלבד (66.7%) או על הטרדות משולבות (71.3%).
($\chi^2=6.949$, $df=2$, $p=.031$)

סוגי הטרדות וסוגי הליכים (לוח 14) - כמעט מחצית מן המתלוננות על הטרדה מילולית בלבד ועל הטרדה מעורבת (גופנית ומילולית) התלוננו רק במשטרה (47.6% ו-46.2% בהתאמה); מקרב המתלוננות על הטרדות גופניות בלבד שיעור המתלוננות רק במשטרה היה נמוך יותר בכשליש (31.8%). מתוך כלל התלוננות הפליליות בלבד, 57% היו על הטרדות מעורבות, 27.9% על הטרדות מילוליות בלבד ו-15.1% על הטרדות גופניות בלבד. אם נתייחס לכלל התלוננות הפליליות (בין תלוננות בלעדיות ובין יחד עם תלונות אחרות): כ-70% ממי שהתלוננו על הטרדות מעורבות התלוננו במשטרה, לעומת כ-60% ממי שהתלוננו על הטרדות מילוליות וכ-47% ממי שהתלוננו על הטרדות גופניות. מגמה הפוכה נמצאה לגבי תלונות משמעותיות. כמעט מחצית מן המתלוננות על הטרדות גופניות בלבד (48.2%) הגישו תלונות משמעותיות בלבד, לעומת שיעור קטן במחצית שהגישו תלונות משמעותיות מקרב המתלוננות על הטרדות מילוליות בלבד ועל הטרדות מעורבות (23.8% ו-23.5% בהתאמה). מתוך כלל התלוננות המשמעותיות, 44.1% היו על הטרדות מעורבות, 34.7% על הטרדות גופניות בלבד ו-21.2% על הטרדות מילוליות בלבד. שיעור גבוה יותר מקרב המתלוננות על הטרדות מילוליות בלבד הגישו רק תביעות אזרחיות (14.3%) לעומת המתלוננות על הטרדות מעורבות (4.5%) או על הטרדות גופניות בלבד (1.2%). מבין התביעות האזרחיות, יותר ממחצית הן על הטרדות מילוליות בלבד (57.7%), 38.5% הן על הטרדות מעורבות ורק 3.8% הן על הטרדות גופניות בלבד⁷⁷ (לוח 15 החדש).
($\chi^2=45.441$, $df=10$, $p=.000$)

סוג ההטרדה ותגובת המשיב (לוח 15) - כרבע מבין המשיבים לתלונות על הטרדות מילוליות בלבד הודו במיחוס להם, לעומת כ-12% מהמשיבים לתלונות על הטרדות גופניות בלבד, ופחות מ-9% מהמשיבים לתלונות על הטרדות מעורבות (גם גופניות וגם מילוליות). במקביל, מבין המשיבים לתלונות על הטרדות מעורבות (גם גופנית וגם מילולית) קרוב ל-63% הכחישו את המיחוס להם, לעומת כ-50% שהכחישו מבין המשיבים לתלונות על הטרדות גופניות בלבד ולתלונות מילוליות בלבד. שיעורי הבעת חרטה או התנצלות היו גבוהים ביותר בקרב משיבים לתלונות על הטרדות גופניות: 13.5% מהם הביעו חרטה ו-16.2% התנצלו.
($\chi^2=35.266$, $df=16$, $p=.004$)

77 לגבי תביעות אזרחיות מספרי התיקים קטנים, ולכן אינם בעלי משמעות סטטיסטית מובהקת.

סוגי הטרדה וסוגי ענישה פליליים (לוח 16) - שיעור הטלת עונשי מאסר בפועל היה גבוה יותר בתיקי המאגר בהרשעות פליליות על הטרדות גופניות בלבד ומעורבות (מילוליות וגופניות) מאשר בהרשעות על הטרדות מילוליות בלבד. ב-64.7% מן התלונות על הטרדות מילוליות שהסתיימו בהרשעה העונש שהושת על המשיב היה מאסר על תנאי; רק ב-11.8% העונש היה מאסר בפועל. במקרים של תלונות על הטרדות גופניות או מעורבות שיעור המאסר בפועל היה גבוה פי שלושה (33.3%-ו-38.1% בהתאמה).
($\chi^2=12.998$, $df=4$, $p=.011$)

סוג ההטרדה ומשך התרחשותה (לוח 17) - 63.5% מן התלונות על הטרדות מיניות גופניות עוסקות בהטרדות שהתרחשו במהלך יום אחד; זאת לעומת 49.3% מן התלונות על הטרדות מיניות מילוליות, ו-40.3% מן התלונות על הטרדות מעורבות.
($\chi^2=16.102$, $df=8$, $p=.041$)

זירת ההטרדה ותגובתה המאוחרת של המתלוננת (לוח 18) - התגובה המאוחרת של 36.7% מן המתלוננות שהתלוננו על הטרדות בהקשר של מקום עבודה משותף להן ולמטרידים, הייתה בקשה מן המטריד לחדול מן ההטרדה. כאשר ההטרדות התרחשו במסגרות אחרות (במקום העבודה של אחד משני הצדדים, בבית, ברכב, בחוץ) רק 7.7% מהמתלוננות ביקשו מהמשיב שיפסיק.
($\chi^2=8.31$, $df=1$, $p=.004$)

זירת ההטרדה והגשת התלונה מיידית סמוך להתרחשות האירוע (לוח 19) - במקרים שבהם ההטרדות המיניות התרחשו במקום עבודתם המשותף של המתלוננת והמשיב, 25.8% מן המתלוננות הגישו את תלונותיהן מייד בסמוך לאירוע. במקרים שבהם ההטרדות התרחשו במסגרת אחרת 58.1% מהמתלוננות הגישו את התלונה מייד בסמוך לאירוע ההטרדה.
($\chi^2=24.4$, $df=1$, $p=.000$)

זירת ההטרדה ותוצאות ההליך הפלילי (זיכוי/הרשעה) (לוח 20) - במאגר, בהליכים פליליים שבהם ההטרדות התרחשו במקומות עבודה משותפים של המתלוננות והמשיבים, 76.4% מן הנאשמים הורשעו; כשההטרדות התרחשו במסגרות אחרות - 93.5% מן הנאשמים הורשעו.
($\chi^2=12.78$, $df=1$, $p=.000$)

מועד הגשת התלונה (מכל סוג) ותגובתה המאוחרת של המתלוננת להטרדה (לוח 21) - מבין המתלוננות שתגובתן המאוחרת הייתה בקשה מן המשיב שיפסיק את ההטרדה, רק 15.8% התלוננו מייד לאחר אירוע ההטרדה; זאת לעומת 40% שהתלוננו מייד לאחר האירוע מקרב מתלוננות שתגובותיהן המאוחרות היו שונות.
($\chi^2=6.86$, $df=1$, $p=.009$)

סוג ההליך ותגובת המשיב (לוח 22) – במאגר, סיכוייהן של מתלוננות לקבל התנצלות מן המשיב היו גבוהים ביותר בהליכים משמעותיים: 16.9% מהמשיבים בהליכים המשמעותיים שבמאגר הביעו התנצלות, לעומת 10.8% בהליכים הפליליים ו-4.5% באזרחיים. בנוסף, בהליכים הפליליים כמעט 25% מהמשיבים הודו במיחוס להם, לעומת 10% שהודו בהליכים משמעותיים. בהליכים אזרחיים מצאנו הכחשה גורפת של המשיבים את הנטען נגדם (95.5%), בשיעור כמעט כפול מאשר בהליכים פליליים ומשמעותיים (44.9%-52.8% בהתאמה).
($\chi^2=204.66$, $df=56$, $p=0.000$)

לא מצאנו קשר מובהק בין מין בא/ת כוח התביעה בערכאה הראשונה לבין תגובת המשיב.

מין בא כוחו של המשיב ותגובת המשיב (לוח 24) – במאגר, משיבים הגיבו בהכחשה יותר מאשר בכל תגובה אחרת. הנטייה להכחיש גברה באופן משמעותי כשהם יוצגו על ידי צוות מעורב מבחינה מינית (54.3% מהמיוצגים על ידי גבר הכחישו את המיחוס להם, 59.1% מהמיוצגים על ידי אישה הכחישו את המיחוס להם, ו-71.9% מהמיוצגים על ידי צוות של גבר ואישה הכחישו את המיחוס להם). במקביל, משיבים שיוצגו על ידי נשים הודו הרבה פחות במיחוס להם מן האחרים. 21.3% מן המשיבים שיוצגו על ידי גברים הודו במיחוס להם; מספר זה גדול פי שלושה ממספר המשיבים שהיו מיוצגים על ידי אישה (לבד או יחד עם גבר) שהודו במיחוס להם (6.8% ו-6.3% בהתאמה).
($\chi^2=26.84$, $df=16$, $p=0.040$)

תגובות המשיבים ותוצאות ההליכים (לוחות 25, 26) – בהליכים המשמעותיים שבמאגר, מבין המשיבים שהכחישו את המיחוס להם, פחות משליש זכו (28%) והרוב המוחלט הורשעו (72%) (לוח 25). בהליכים הפליליים התוצאות כמעט זהות (לוח 26). שליש (33.3%) מן המשיבים שהכחישו את המיחוס להם בהליכים אזרחיים זכו; כשליש (35.6%) הפסידו; בכשליש מן ההליכים (28.2%) הצדדים הגיעו לפשרה.⁷⁸
($\chi^2=15.57$, $df=6$, $p=0.016$) לוח 25

במאגר, גם כשמשיבים הודו במיחוס להם, הן בהליכים פליליים והן בהליכים משמעותיים, היו מקרים שבהם הם זוכו (ב-5.3% וב-15.4% בהתאמה).
($\chi^2=27.21$, $df=7$, $p=0.000$) לוח 26

מועד הגשת התלונה וסוג ההליך (לוח 27) – במאגר, יש התאמה בין מתלוננות שהקדימו להגיש את תלונותיהן ומתלוננות שהתלוננו רק במשטרה. עוד יש התאמה בין מי שהגישו תביעות אזרחיות ומי שהתלוננו יחסית מאוחר יותר. מבין מי שהתלוננו על ההטרדה המינית מיד בסמוך לאירוע, 66.3% הגישו רק תלונה פלילית במשטרה, לעומת 32.6%

78 ב-2.2% נוספים התנהל הליך גישור שלא הוביל לפשרה.

שפנו רק להליך משמעותי ו-1.1% שפנו רק להליך אזרחי. מבין מי שהתלוננו על ההטרדה המינית מאוחר יותר, 44.4% התלוננו רק במשטרה, 37.6% פנו רק להליך משמעותי ו-18% פתחו הליך אזרחי בלבד.
($\chi^2=18.15$, $df=2$, $p=0.000$)

לא מצאנו קשר מובהק בין מועד הגשת תלונה של המתלוננת במשטרה ותוצאות ההליך הפלילי (זיכוי/הרשעה) - הגשת תלונה מיד בסמוך לאירוע ההטרדה איננה מגדילה באופן מובהק את ההסתברות שהמשיב יורשע.

מין בא כוחה של התביעה וסוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה (לוח 30) - במאגר, בהליכים פליליים שהסתיימו בהרשעה, סיכוייה של תובעת להשיג מאסר בפועל היו כפולים (פי שניים) מאלה של תובע (45.7% לעומת 24.1%) ופי ארבעה מאלה של צוות תובעים שהיה מורכב מגבר ואישה (45.7% לעומת 9.7%).
($\chi^2=24.03$, $df=6$, $p=0.001$)

מין בא כוחו של המשיב והתוצאה בהליך אזרחי (לוח 31) - במאגר, מתוך ההליכים האזרחיים בהם המשיב יוצג על ידי עורך דין, שלישי הסתיים בפשרה; 0% הסתיימו בפשרה כשהמשיב יוצג על ידי עורכת דין.

מין בא כוחו של המשיב וסוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה (לוח 32) - במאגר, שכיחות עונש המאסר בפועל הייתה הנמוכה ביותר למורשעים בהטרדה מינית שיוצגו על ידי עורכת דין (16.7%). שכיחות עונש המאסר הייתה הגבוהה ביותר למורשעים שיוצגו גם על ידי גבר וגם על ידי אישה (60%; פי 4 יותר מאשר כאשר המייצגת הייתה אישה). שכיחות עונש המאסר הייתה כמעט כפולה למורשעים שיוצגו על ידי עורך דין (29.9%) לעומת מורשעים שיוצגו על ידי עורכת דין.
($\chi^2=15.70$, $df=4$, $p=0.003$)

מין בא כוחו של המשיב וסוג העונש בהליך משמעותי שהסתיים בהרשעה (לוח 33) - בבדיקת ההכרעות בהליכים משמעותיים בשילוב עם מין המייצגים מטעם המשיבים לא נמצאו הבדלים מובהקים. כלומר, בהליך משמעותי לא מצאנו הבדלים בשיעורי זיכויים והרשעות בין משיבים שיוצגו על ידי נשים ובין אלה שיוצגו על ידי גברים. כן מצאנו מתאם בין מין המייצגים וסוגי העונשים שנגזרו על מרשיהם. 40% מן המורשעים בהליך משמעותי שיוצגו על-ידי נשים - פוטרו, לעומת 0% מן המורשעים שיוצגו על ידי גברים. במאגר, במקרים שבהם המשיב יוצג על ידי אישה, הפיטורין היו העונש השכיח (40%) והנזיפה הייתה העונש השני בשכיחותו (30%). במקרים שבהם המשיב יוצג על ידי גבר, הורדה בדרגה הייתה העונש השכיח (44.2%) וקנס היה העונש השני בשכיחותו (30.8%). **נדגיש כי תוצאות אלה מתבססות על תצפיות מעטות יחסית לגבי מייצגות נשים (52 מקרים של ייצוג על ידי גברים ורק 10 מקרים של ייצוג על ידי נשים).**
($\chi^2=29.82$, $df=8$, $p=0.000$)

לא מצאנו קשר מובהק בין מין בא כוח התביעה בערכאה הראשונה לבין תגובת המשיב.

מין השופטים בערכאה ראשונה וסוגי העונשים בהליכים פליליים שהסתיימו בהרשעה (לוח 34) - לא מצאנו הבדל מובהק בין שיעורי הזיכוי וההרשעה בין הרכבי שופטים שהיו נשיים, רובם או כולם, ובין הרכבי שופטים גבריים (ברובם או כולם). מצאנו הבדלים מובהקים בסוגי העונשים שהרכבים כאלה גזרו על מי שהורשעו בהטרדה מינית. בהליכים שבהם הרכב השופטים היה נשי, כולו או רובו, 39.3% מהנאשמים נשלחו למאסר בפועל. בהליכים שבהם הרכב השופטים היה גברי, כולו או רובו, שיעור הנאשמים שנשלחו למאסר בפועל היה 20.2%.
($\chi^2=8.48$, $df=2$, $p=0.014$)

אורך ההליך הפלילי (בערכאה ראשונה) ותוצאותיו (זיכוי/הרשעה) (לוח 35) - בשלוש השנים הראשונות של ההליך הפלילי, ככל שהוא היה קצר יותר, סיכויי ההרשעה היו גבוהים יותר: מ-100% הרשעות בהליכים שנמשכו לא יותר מחצי שנה ועד 63.3% הרשעות בהליכים שנמשכו בין שנתיים לשלוש. מעבר לשלוש שנים חלה עליה בהסתברות ההרשעה ל-85.7%.
($\chi^2=27.10$, $df=5$, $p=0.000$)

אורכו של ההליך הפלילי (בערכאה ראשונה) וסוג העונש בהליך שהסתיים בהרשעה (לוח 36) - במאגר, כשההליכים הפליליים ארכו בין חצי שנה לשנה, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל היה גבוה ביותר, כ-45%. בהליכים הקצרים יותר, שארכו פחות מחצי שנה, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר היה כ-33%. בהליכים פליליים שארכו יותר משנה ופחות משנה וחצי, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל עמד על 25.5%. בהליכים שארכו יותר משנה וחצי ופחות משלוש שנים, שיעור המורשעים היה 14.3%. בהליכים שארכו יותר משלוש שנים, שיעור המורשעים היה 21.4%.

שיעור המורשעים שנגזרו עליהם עבודות שירות ו/או קנס ו/או פיצוי היה גבוה ביותר (42.9%) בהליכים שארכו שנתיים עד שלוש. בהליכים שארכו עד חצי שנה, שיעורם היה 11.1%; בהליכים שארכו מעל חצי שנה ועד שנה - 9.5%; בהליכים שארכו מעל שנה ועד שנה וחצי - 8.5%; בהליכים שארכו מעל שנה וחצי ועד שנתיים - 28.6%. בהליכים שארכו יותר משלוש שנים, שיעורם היה 14.3%. נציין שמרבית המקרים שנמשכו מעבר לשלוש שנים כללו מעשה מגונה בין סוגי ההטרדה.
($\chi^2=25.10$, $df=10$, $p=0.005$)

משך ניהול הוכחות בהליך הפלילי ותוצאות ההליך הפלילי (זיכוי/הרשעה) (לוח 37) - במאגר, שיעור ההרשעות הגבוה ביותר הוא בהליכים שבהם לא נוהלו הוכחות, והוא עומד על 98%. בהליכים שבהם נוהלו הוכחות במשך תקופה קצרה מחצי שנה, שיעור ההרשעה הוא 84%; בהליכים שבהם נוהלו הוכחות במשך תקופה ארוכה מחצי שנה, שיעור ההרשעה הוא 57.1%.
($\chi^2=34.26$, $df=2$, $p=0.000$)

משך ניהול הוכחות בהליך הפלילי וסוג העונש שנגזר כשההליך הסתיים בהרשעה (לוח 38) - בהליכים שבהם לא נוהלו הוכחות ההסתברות להרשעה הייתה גבוהה יותר (98%), אולם שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל (22.9%) היה נמוך הרבה יותר מאשר בהליכים שבהם נוהלו הוכחות במשך פחות מחצי שנה (52%). בהליכים שבהם נוהלו הוכחות במשך יותר מחצי שנה, שיעור המורשעים שנשלחו למאסר בפועל היה 21.1%; זהו שיעור דומה מאוד לזה שמצאנו בהליכים שבהם לא נוהלו הוכחות. בהליכים שבהם לא נוהלו הוכחות, שיעור המורשעים שנגזר עליהם מאסר על תנאי עמד על 62.5%; בהליכים שבהם נוהלו הוכחות, שיעור המורשעים שנגזר עליהם מאסר על תנאי עמד על קרוב ל-40%.
($\chi^2=20.73$, $df=4$, $p=0.000$)

נספח 2

לוח 1: הקשר בין מגזר עבודתה של המתלוננת לבין קשרי העבודה בינה לבין המשיב (כשהמתלוננת והמשיב עובדים באותו מקום עבודה)

סה"כ	עמיתים לעבודה	המתלוננת כפופה לנילון בעקיפין	המתלוננת תחת סמכות הנילון	הנילון הוא המעסיק	
153	41	37	76	2	ציבורי
100.0%	26.8%	24.2%	47.7%	1.3%	
63.0%	75.9%	84.1%	75.3%	4.2%	
90	13	7	24	46	פרטי
100.0%	14.4%	7.8%	26.7%	51.1%	
37.0%	24.1%	15.9%	24.7%	95.8%	
243	54	44	97	48	סה"כ
100.0%	22.2%	18.1%	39.9%	19.8%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 2: הקשר בין מקצוע המתלוננת וסוג ההטרדה שעליה התלוננה

סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
33	17	8	8	ציבורי - בריאות וסיעוד
100.0%	51.5%	24.2%	24.2%	
11.5%	10.8%	11.6%	13.3%	
13	10	3	0	ציבורי - חינוך
100.0%	76.9%	23.1%	0.0%	
4.5%	6.4%	4.3%	0.0%	
73	38	27	8	ציבורי - צבא וביטחון
100.0%	52.1%	37.0%	11.0%	
25.5%	24.2%	39.1%	13.3%	
52	23	12	17	ציבורי - אחר
100.0%	44.2%	23.1%	32.7%	
18.2%	14.6%	17.4%	28.3%	
65	40	15	10	פרטי - נמוך
100.0%	61.5%	23.1%	15.4%	
22.7%	25.5%	21.7%	16.7%	
44	28	4	12	פרטי - בינוני
100.0%	63.6%	9.1%	27.3%	
15.4%	17.8%	5.8%	20.0%	
5	0	0	5	פרטי - גבוה
100.0%	0.0%	0.0%	100.0%	
1.7%	0.0%	0.0%	8.3%	
1	1	0	0	אחר
100.0%	100.0%	0.0%	0.0%	
3%	6%	0.0%	0.0%	
286	157	69	60	סה"כ
100.0%	54.9%	24.1%	21.0%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 2 א: הקשר בין מגזר עבודתה של המתלוננת לבין סוג ההטרדה שעליה התלוננה

סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
171	88	50	33	ציבורי
100.0%	51.5%	29.2%	19.3%	
60.0%	57.1%	72.5%	53.2%	
114	66	19	29	פרטי
100.0%	57.9%	16.7%	25.4%	
40.0%	42.9%	27.5%	46.8%	
285	154	69	62	סה"כ
100.0%	54.0%	24.2%	21.8%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 3: הקשר בין מגזר עבודתה של המתלוננת לבין עיתוי הגשת התלונה (כשהמתלוננת והמשיב עובדים באותו מקום עבודה)

סה"כ	כאשר המתלוננת לא עבדה במקום	כאשר המתלוננת עדיין עבדה במקום	
120	13	107	ציבורי
100.0%	10.8%	89.2%	
67.4%	28.3%	81.1%	
58	33	25	פרטי
100.0%	56.9%	43.1%	
32.6%	71.7%	18.9%	
178	46	132	סה"כ
100.0%	25.8%	74.2%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 4: הקשר בין מגזר העבודה של המתלוננת לבין סוג ההליך

סה"כ	פרטי	ציבורי	
107	9	98	משמעת
100.0%	8.4%	91.6%	
37.3%	8.3%	55.1%	
77	50	27	פילי
100.0%	64.9%	35.1%	
26.8%	45.9%	15.2%	
25	20	5	אזרחי
100.0%	80.0%	20.0%	
8.7%	18.3%	2.8%	
40	10	30	משמעת ופילי
100.0%	25.0%	75.0%	
13.9%	9.2%	16.9%	
7	5	2	משמעת ואזרחי
100.0%	71.4%	28.6%	
2.4%	4.6%	1.1%	
31	15	16	פילי ואזרחי ו/או משמעת
100.0%	48.4%	51.6%	
10.8%	13.8%	9.0%	
287	109	178	סה"כ
100.0%	38.0%	62.0%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 5: הקשר בין קשרי העבודה של המתלוננת והמשיב לבין תגובתה המאוחרת של המתלוננת (כשהמתלוננת והמשיב עובדים באותו מקום עבודה)

סה"כ	עמיתים לעבודה	המתלוננת כפופה לנילון בעקיפין	המתלוננת תחת סמכות הנילון	הנילון הוא המעסיק	
39	4	2	19	14	ביקשה שיפסיק
100.0%	10.3%	5.1%	48.7%	35.9%	
36.8%	16.7%	11.8%	42.2%	70.0%	
67	20	15	26	6	תגובה אחרת
100.0%	29.9%	22.4%	38.8%	9.0%	
63.2%	83.3%	88.2%	57.8%	30.0%	
106	24	17	45	20	סה"כ
100.0%	22.6%	16.0%	42.5%	18.9%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 6: הקשר בין קשרי העבודה של המתלוננת והמשיב לבין מועד הגשת התלונה (כשהמתלוננת והמשיב עובדים באותו מקום עבודה)

סה"כ	עמיתים לעבודה	המתלוננת כפופה לנילון בעקיפין	המתלוננת תחת סמכות הנילון	הנילון הוא המעסיק	
49	18	12	11	8	מיד בסמוך לארוע ההטרדה
100.0%	36.7%	24.5%	22.4%	16.3%	
27.4%	41.9%	41.4%	15.7%	21.6%	
130	25	17	59	29	כל השאר
100.0%	19.2%	13.1%	45.4%	22.3%	
72.6%	58.1%	58.6%	84.3%	78.4%	
179	43	29	70	37	סה"כ
100.0%	24.0%	16.2%	39.1%	20.7%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 7: הקשר בין קשרי העבודה של המתלוננת והמשיב לבין עיתוי הגשת תלונה (כשהמתלוננת והמשיב עובדים באותו מקום עבודה)

סה"כ	עמיתים לעבודה	המתלוננת כפופה לנילון בעקיפין	המתלוננת תחת סמכות הנילון	הנילון הוא המעסיק	
133	33	32	61	7	כאשר המתלוננת עדיין עבדה במקום
100.0%	24.8%	24.1%	45.9%	5.3%	
73.5%	91.7%	86.5%	79.2%	22.6%	
48	3	5	16	24	כאשר המתלוננת לא עבדה במקום
100.0%	6.3%	10.4%	33.3%	50.0%	
26.5%	8.3%	13.5%	20.8%	77.4%	
181	36	37	77	31	סה"כ
100.0%	19.9%	20.4%	42.5%	17.1%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 8: הקשר בין עיתוי הגשת התלונה לבין סוג ההליך (כשהמתלוננת והמשיב עובדים באותו מקום עבודה)			
סה"כ	כאשר המתלוננת לא עבדה במקום	כאשר המתלוננת עדיין עבדה במקום	
76	6	70	משמעתי
100.0%	7.9%	92.1%	
38.0%	11.8%	47.0%	פלילי
37	12	25	
100.0%	32.4%	67.6%	אזרחי
18.5%	23.5%	16.8%	
18	15	3	משמעתי ופלילי
100.0%	83.3%	16.7%	
9.0%	29.4%	2.0%	משמעתי ואזרחי
33	3	30	
100.0%	9.1%	90.9%	פלילי ואזרחי ו/או משמעתי
16.5%	5.9%	20.1%	
10	2	8	סה"כ
100.0%	20.0%	80.0%	
5.0%	3.9%	5.4%	
26	13	13	
100.0%	50.0%	50.0%	
13.0%	25.5%	8.7%	
200	51	149	
100.0%	25.5%	74.5%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 9: הקשר בין קשרי העבודה בין המתלוננת והמשיב לבין סוג ההליך (כשהמתלוננת והמשיב במקום עבודה משותף)					
סה"כ	עמיתים לעבודה	המתלוננת כפופה לנילון בעקיפין	המתלוננת תחת סמכות הנילון	הנילון הוא המעסיק	
91	26	15	48	2	משמעתי
100.0%	28.6%	16.5%	52.7%	2.2%	
35.7%	47.3%	33.3%	45.7%	4.0%	פלילי
70	14	8	24	24	
100.0%	20.0%	11.4%	34.3%	34.3%	אזרחי
27.5%	25.5%	17.8%	22.9%	48.0%	
24	2	4	6	12	משמעתי ופלילי
100.0%	8.3%	16.7%	25.0%	50.0%	
9.4%	3.6%	8.9%	5.7%	24.0%	משמעתי ואזרחי ו/או משמעתי
37	8	14	15	0	
100.0%	21.6%	37.8%	40.5%	0.0%	פלילי ואזרחי ו/או משמעתי
14.5%	14.5%	31.1%	14.3%	0.0%	
6	1	1	3	1	סה"כ
100.0%	16.7%	16.7%	50.0%	16.7%	
2.4%	1.8%	2.2%	2.9%	2.0%	
27	4	3	9	11	
100.0%	14.8%	11.1%	33.3%	40.7%	
10.6%	7.3%	6.7%	8.6%	22.0%	
255	55	45	105	50	
100.0%	21.6%	17.6%	41.2%	19.6%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 10: הקשר בין תוצאות הליך פלילי לבין קשרי העבודה בין המתלוננת למשיב (במקום עבודה משותף)

סה"כ	נ.הרשע	נ.זוכה	
26	23	3	הנילון הוא המעסיק
100.0%	88.5%	11.5%	
23.0%	27.4%	10.3%	
40	25	15	המתלוננת תחת סמכות הנילון
100.0%	62.5%	37.5%	
35.4%	29.8%	51.7%	
21	19	2	המתלוננת כפופה לנילון בעקיפין
100.0%	90.5%	9.5%	
18.6%	22.6%	6.9%	
26	17	9	עמיתים לעבודה
100.0%	65.4%	34.6%	
23.0%	20.2%	31.0%	
113	84	29	סה"כ
100.0%	74.3%	25.7%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 11: הקשר בין קשרי העבודה בין המתלוננת והמשיב לבין סוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה (כשהמתלוננת והמשיב עבדו באותו מקום עבודה)

סה"כ	עבודות שרות ו/או פיצויים	מאסר על תנאי	מאסר בפועל	
21	3	14	4	הנילון הוא המעסיק
100.0%	14.3%	66.7%	19.0%	
23.3%	17.6%	30.4%	14.8%	
26	5	17	4	המתלוננת תחת סמכות הנילון
100.0%	19.2%	65.4%	15.4%	
28.9%	29.4%	37.0%	14.8%	
20	1	7	12	המתלוננת כפופה לנילון בעקיפין
100.0%	5.0%	35.0%	60.0%	
22.2%	5.9%	15.2%	44.4%	
23	8	8	7	עמיתים לעבודה
100.0%	34.8%	34.8%	30.4%	
25.6%	47.1%	17.4%	25.9%	
90	17	46	27	סה"כ
100.0%	18.9%	51.1%	30.0%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 12: הקשר בין סוג ההטרדה לבין תגובתה הראשונית של המתלוננת

סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
8	4	0	4	הומור מחוסר נעימות
100.0%	50.0%	0.0%	50.0%	
2.7%	2.3%	0.0%	6.9%	
91	39	16	36	בקשה שיפסיק
100.0%	42.9%	17.6%	39.6%	
31.3%	22.0%	28.6%	62.1%	
41	27	13	1	תגובה פיזית
100.0%	65.9%	31.7%	2.4%	
14.1%	15.3%	23.2%	1.7%	
3	3	0	0	פנייה לצד שלישי
100.0%	100.0%	0.0%	0.0%	
1.0%	1.7%	0.0%	0.0%	
12	12	0	0	הומור מחוסר נעימות ותגובות נוספות
100.0%	100.0%	0.0%	0.0%	
4.1%	6.8%	0.0%	0.0%	
87	65	16	6	בקשה שיפסיק ותגובה נוספת
100.0%	74.7%	18.4%	6.9%	
29.9%	36.7%	28.6%	10.3%	
49	27	11	11	לא הגיבה מיד
100.0%	55.1%	22.4%	22.4%	
16.8%	15.3%	19.6%	19.0%	
291	177	56	58	סה"כ
100.0%	60.8%	19.2%	19.9%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 13: הקשר בין סוג ההטרדה לבין עיתוי הגשת התלונה

סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
146	82	36	28	כאשר המתלוננת עדיין עבדה במקום
100.0%	56.2%	24.7%	19.2%	
74.1%	71.3%	90.0%	66.7%	
51	33	4	14	כאשר המתלוננת לא עבדה במקום
100.0%	64.7%	7.8%	27.5%	
25.9%	28.7%	10.0%	33.3%	
197	115	40	42	סה"כ
100.0%	58.4%	20.3%	21.3%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 14: הקשר בין סוג ההטרדה לבין סוג ההליך

סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
118	52	41	25	משמעתי
100.0%	44.1%	34.7%	21.2%	
28.7%	23.5%	48.2%	23.8%	
179	102	27	50	פלילי
100.0%	57.0%	15.1%	27.9%	
43.6%	46.2%	31.8%	47.6%	
26	10	1	15	אזרחי
100.0%	38.5%	3.8%	57.7%	
6.3%	4.5%	1.2%	14.3%	
41	31	8	2	משמעתי ופלילי
100.0%	75.6%	19.5%	4.9%	
10.0%	14.0%	9.4%	1.9%	
10	4	3	3	משמעתי ואזרחי
100.0%	40.0%	30.0%	30.0%	
2.4%	1.8%	3.5%	2.9%	
37	22	5	10	פלילי ואזרחי ו/או משמעתי
100.0%	59.5%	13.5%	27.0%	
9.0%	10.0%	5.9%	9.5%	
411	221	85	105	סה"כ
100.0%	53.8%	20.7%	25.5%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 15: הקשר בין סוג ההטרדה לבין תגובת המשיב

סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
46	16	9	21	הודאה
100.0%	34.8%	19.6%	45.7%	
13.3%	8.6%	12.2%	24.4%	
30	15	10	5	חרטה
100.0%	50.0%	33.3%	16.7%	
8.7%	8.1%	13.5%	5.8%	
36	15	12	9	התנצלות
100.0%	41.7%	33.3%	25.0%	
10.4%	8.1%	16.2%	10.5%	
196	117	37	42	הכחשה
100.0%	59.7%	18.9%	21.4%	
56.6%	62.9%	50.0%	48.8%	
5	2	1	2	כעס
100.0%	40.0%	20.0%	40.0%	
1.4%	1.1%	1.4%	2.3%	
21	17	2	2	הכחשה וכעס
100.0%	81.0%	9.5%	9.5%	
6.1%	9.1%	2.7%	2.3%	
10	4	3	3	הודאה והכחשה
100.0%	40.0%	30.0%	30.0%	
2.9%	2.2%	4.1%	3.5%	
1	0	0	1	הודאה וכעס
100.0%	0.0%	0.0%	100.0%	
0.3%	0.0%	0.0%	1.2%	
1	0	0	1	חרטה והכחשה
100.0%	0.0%	0.0%	100.0%	
0.3%	0.0%	0.0%	1.2%	
346	186	74	86	סה"כ
100.0%	53.8%	21.4%	24.9%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 16: הקשר בין סוג ההטרדה לבין העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה

סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
60	43	11	6	בפועל
100.0%	71.7%	18.3%	10.0%	
30.5%	38.1%	33.3%	11.8%	
106	57	16	33	על תנאי
100.0%	53.8%	15.1%	31.1%	
53.8%	50.4%	48.5%	64.7%	
31	13	6	12	אחר
100.0%	41.9%	19.4%	38.7%	
15.7%	11.5%	18.2%	23.5%	
197	113	33	51	סה"כ
100.0%	57.4%	16.8%	25.9%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 17: הקשר בין סוג ההטרדה לבין משכה				
סה"כ	שילובים שונים של הטרדות מילוליות וגופניות	הטרדות גופניות	הטרדות מילוליות	
135	62	40	33	יום אחד
100.0%	45.9%	29.6%	24.4%	
47.5%	40.3%	63.5%	49.3%	
40	29	5	6	עד חודש
100.0%	72.5%	12.5%	15.0%	
14.1%	18.8%	7.9%	9.0%	
51	25	10	16	יותר מחודש ופחות מחצי שנה
100.0%	49.0%	19.6%	31.4%	
18.0%	16.2%	15.9%	23.9%	
29	20	3	6	יותר מחצי שנה ופחות משנה
100.0%	69.0%	10.3%	20.7%	
10.2%	13.0%	4.8%	9.0%	
29	18	5	6	מעל שנה
100.0%	62.1%	17.2%	20.7%	
10.2%	11.7%	7.9%	9.0%	
284	154	63	67	סה"כ
100.0%	54.2%	22.2%	23.6%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 18: הקשר בין זירת ההטרדה לבין תגובתה המאוחרת של המתלוננת			
סה"כ	אחר	מקום העבודה של השניים	
46	2	44	בקשה שיפסיק
100.0%	4.3%	95.7%	
31.5%	7.7%	36.7%	
100	24	76	תגובה אחרת
100.0%	24.0%	76.0%	
68.5%	92.3%	63.3%	
146	26	120	סה"כ
100.0%	17.8%	82.2%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 19: הקשר בין זירת ההטרדה לבין מועד הגשת התלונה			
סה"כ	אחר	מקום העבודה של השניים	
101	50	51	מיד בסמוך לארוע ההטרדה
100.0%	49.5%	50.5%	
35.6%	58.1%	25.8%	
183	36	147	כל השאר
100.0%	19.7%	80.3%	
64.4%	41.9%	74.2%	
284	86	198	סה"כ
100.0%	30.3%	69.7%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 20: הקשר בין זירת ההטרדה לבין תוצאות ההליך הפלילי (זינוי/הרשעה)

סה"כ	אחר	מקום העבודה של השניים	
36	7	29	נילון זוכה
100.0%	19.4%	80.6%	
15.6%	6.5%	23.6%	
195	101	94	נילון הורשע
100.0%	51.8%	48.2%	
84.4%	93.5%	76.4%	
231	108	123	סה"כ
100.0%	46.8%	53.2%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 21: הקשר בין תגובתה המאוחרת של המתלוננת לבין מועד הגשת התלונה

סה"כ	תגובה אחרת	ביקשה שיפסיק	
39	33	6	מיד בסמוך לארוע ההטרדה
100.0%	84.6%	15.4%	
32.2%	39.8%	15.8%	
82	50	32	כל השאר
100.0%	61.0%	39.0%	
67.8%	60.2%	84.2%	
121	83	38	סה"כ
100.0%	68.6%	31.4%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 22: הקשר בין סוג ההליך לבין תגובת המשיב										
סה"כ	הכחשה חרטה	הודאה וכנס	הודאה והכחשה	הכחשה וכנס	כנס	הכחשה	התנצלות	חרטה	הודאה	
89	0	0	2	7	1	47	15	10	7	משמעת
100.0%	0.0%	0.0%	2.2%	7.9%	1.1%	52.8%	16.9%	11.2%	7.9%	
25.1%	0.0%	0.0%	20.0%	33.3%	20.0%	23.4%	41.7%	31.3%	14.6%	
158	0	1	5	11	0	71	17	20	33	פליילי
100.0%	0.0%	0.6%	3.2%	7.0%	0.0%	44.9%	10.8%	12.7%	20.9%	
44.5%	0.0%	100.0%	50.0%	52.4%	0.0%	35.3%	47.2%	62.5%	68.8%	
22	0	0	0	0	0	21	1	0	0	אזרחי
100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	95.5%	4.5%	0.0%	0.0%	
6.2%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	10.4%	2.8%	0.0%	0.0%	
38	0	0	1	3	1	27	2	0	4	משמעת ופליילי
100.0%	0.0%	0.0%	2.6%	7.9%	2.6%	71.1%	5.3%	0.0%	10.5%	
10.7%	0.0%	0.0%	10.0%	14.3%	20.0%	13.4%	5.6%	0.0%	8.3%	
7	0	0	0	0	0	7	0	0	0	משמעת ואזרחי
100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	
2.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	3.5%	0.0%	0.0%	0.0%	
28	1	0	2	0	0	23	1	0	1	פליילי ואזרחי
100.0%	3.6%	0.0%	7.1%	0.0%	0.0%	82.1%	3.6%	0.0%	3.6%	
7.9%	100.0%	0.0%	20.0%	0.0%	0.0%	11.4%	2.8%	0.0%	2.1%	
5	0	0	0	0	3	1	0	1	0	משמעת, פליילי ואזרחי
100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	60.0%	20.0%	0.0%	20.0%	0.0%	
1.4%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	60.0%	5.0%	0.0%	3.1%	0.0%	
8	0	0	0	0	0	4	0	1	3	הליך צבאי
100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	50.0%	0.0%	12.5%	37.5%	
2.3%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	2.0%	0.0%	3.1%	6.3%	
355	1	1	10	21	5	201	36	32	48	סה"כ
100.0%	3.0%	3.0%	2.8%	5.9%	1.4%	56.6%	10.1%	9.0%	13.5%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 23: הקשר בין בא כוח התביעה בערכאה הראשונה לבין תגובת המשיב										
סה"כ	הכחשה חרטה	הודאה וכנס	הודאה והכחשה	הכחשה וכנס	כנס	הכחשה	התנצלות	חרטה	הודאה	
153	0	0	3	6	0	93	17	15	19	אישה
100.0%	0.0%	0.0%	2.0%	3.9%	0.0%	60.8%	11.1%	9.8%	12.4%	
47.7%	0.0%	0.0%	30.0%	31.6%	0.0%	51.7%	53.1%	50.0%	42.2%	
104	0	1	2	6	3	57	12	6	17	גבר
100.0%	0.0%	1.0%	1.9%	5.8%	2.9%	54.8%	11.5%	5.8%	16.3%	
32.4%	0.0%	100.0%	20.0%	31.6%	100.0%	31.7%	37.5%	20.0%	37.8%	
53	1	0	4	7	0	22	2	8	9	גם וגם (אם יש יותר מאחד)
100.0%	1.9%	0.0%	7.5%	13.2%	0.0%	41.5%	3.8%	15.1%	17.0%	
16.5%	100.0%	0.0%	40.0%	36.8%	0.0%	12.2%	6.3%	26.7%	20.0%	
11	0	0	1	0	0	8	1	1	0	לא מצוין
100.0%	0.0%	0.0%	9.1%	0.0%	0.0%	72.7%	9.1%	9.1%	0.0%	
3.4%	0.0%	0.0%	10.0%	0.0%	0.0%	4.4%	3.1%	3.3%	0.0%	
321	1	1	10	19	3	180	32	30	45	סה"כ
100.0%	3.0%	3.0%	3.1%	5.9%	9.0%	56.1%	10.0%	9.3%	14.0%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 27: הקשר בין מועד הגשת התלונה לבין סוג הליך

סה"כ	אזרחי	פלילי	משמעתי	
86	1	57	28	מיד בסמוך לארוע ההטרדה
100.0%	1.2%	66.3%	32.6%	
39.3%	4.0%	49.1%	35.9%	
133	24	59	50	כל השאר
100.0%	18.0%	44.4%	37.6%	
60.7%	96.0%	50.9%	64.1%	
219	25	116	78	סה"כ
100.0%	11.4%	53.0%	35.6%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 30: הקשר בין מין בא כוח התביעה לבין סוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה

סה"כ	אחר	על תנאי	בפועל	
92	16	34	42	אישה
100.0%	17.4%	37.0%	45.7%	
49.5%	55.2%	35.1%	70.0%	
58	10	34	14	גבר
100.0%	17.2%	58.6%	24.1%	
31.2%	34.5%	35.1%	23.3%	
31	2	26	3	גם וגם (אם יש יותר מאחד)
100.0%	6.5%	83.9%	9.7%	
16.7%	6.9%	26.8%	5.0%	
5	1	3	1	לא מצויין
100.0%	20.0%	60.0%	20.0%	
2.7%	3.4%	3.1%	1.7%	
186	29	97	60	סה"כ
100.0%	15.6%	52.2%	32.3%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 31: הקשר בין מין בא כוח המשיב לבין תוצאת הליך אזרחי

סה"כ	המתלוננת הפסידה	המתלוננת זכתה	הליך גישור שלא הוביל לפשרה	הליך גישור שהוביל לפשרה	פשרה	
13	5	6	1	1	0	אישה
100.0%	38.5%	46.2%	7.7%	7.7%	0.0%	
24.1%	27.8%	30.0%	100.0%	20.0%	0.0%	
32	6	13	0	3	10	גבר
100.0%	18.8%	40.6%	0.0%	9.4%	31.3%	
59.3%	33.3%	65.0%	0.0%	60.0%	100.0%	
9	7	1	0	1	0	גם וגם (אם יש יותר מאחד)
100.0%	77.8%	11.1%	0.0%	11.1%	0.0%	
16.7%	38.9%	5.0%	0.0%	20.0%	0.0%	
54	18	20	1	5	10	סה"כ
100.0%	33.3%	37.0%	1.9%	9.3%	18.5%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 32: קשר בין מין בא כוחו של המשיב לבין סוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה

ס"כ	אחר	על תנאי	בפועל	
24	8	12	4	אישה
100.0%	33.3%	50.0%	16.7%	
12.8%	28.6%	11.9%	6.8%	
144	19	82	43	גבר
100.0%	13.2%	56.9%	29.9%	
76.6%	67.9%	81.2%	72.9%	
20	1	7	12	גם וגם (אם יש יותר מאחד)
100.0%	5.0%	35.0%	60.0%	
10.6%	3.6%	6.9%	20.3%	
188	28	101	59	סה"כ
100.0%	14.9%	53.7%	31.4%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 33: הקשר בין מין בא כוחו של המשיב לבין סוג העונש בהליך משמעתי שהסתיים בהרשעה

ס"כ	מיפה	קנס	העברה	הורדה בדרגה	פיטורין	
10	3	2	0	1	4	אישה
100.0%	30.0%	20.0%	0.0%	10.0%	40.0%	
14.7%	20.0%	11.1%	0.0%	3.7%	57.1%	
52	12	16	1	23	0	גבר
100.0%	23.1%	30.8%	1.9%	44.2%	0.0%	
76.5%	80.0%	88.9%	100.0%	85.2%	0.0%	
6	0	0	0	3	3	גם וגם (אם יש יותר מאחד)
100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	50.0%	50.0%	
8.8%	0.0%	0.0%	0.0%	11.1%	42.9%	
68	15	18	1	27	7	סה"כ
100.0%	22.1%	26.5%	1.5%	39.7%	10.3%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 34: הקשר בין מין השופטים (בערכאה ראשונה) לבין סוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה

ס"כ	אחר	על תנאי	בפועל	
84	14	53	17	ברובו או בכולו גברי
100.0%	16.7%	63.1%	20.2%	
44.0%	45.2%	52.5%	28.8%	
107	17	48	42	ברובו או בכולו נשי
100.0%	15.9%	44.9%	39.3%	
56.0%	54.8%	47.5%	71.2%	
191	31	101	59	סה"כ
100.0%	16.2%	52.9%	30.9%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 35: הקשר בין משך זמן מתחילת ההליך הפלילי ועד סופו ובין תוצאות ההליך הפלילי (ללא ערעור)

סה"כ	נהורשע	נזוכה	
36	36	0	עד חצי שנה
100.0%	100.0%	0.0%	
17.7%	20.5%	0.0%	
45	42	3	מעל חצי שנה ועד שנה
100.0%	93.3%	6.7%	
22.2%	23.9%	11.1%	
52	48	4	מעל שנה ועד שנה וחצי
100.0%	92.3%	7.7%	
25.6%	27.3%	14.8%	
26	19	7	מעל שנה וחצי ועד שנתיים
100.0%	73.1%	26.9%	
12.8%	10.8%	25.9%	
30	19	11	מעל שנתיים ועד שלוש שנים
100.0%	63.3%	36.7%	
14.8%	10.8%	40.7%	
14	12	2	מעל שלוש שנים
100.0%	85.7%	14.3%	
6.9%	6.8%	7.4%	
203	176	27	סה"כ
100.0%	86.7%	13.3%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 36: הקשר בין אורכו של ההליך הפלילי (בערכאה ראשונה) לבין סוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה

סה"כ	אחר	על תנאי	בפועל	
36	4	20	12	עד חצי שנה
100.0%	11.1%	55.6%	33.3%	
19.9%	13.8%	20.0%	23.1%	
42	4	19	19	מעל חצי שנה ועד שנה
100.0%	9.5%	45.2%	45.2%	
23.2%	13.8%	19.0%	36.5%	
47	4	31	12	מעל שנה ועד שנה וחצי
100.0%	8.5%	66.0%	25.5%	
26.0%	13.8%	31.0%	23.1%	
21	6	12	3	מעל שנה וחצי ועד שנתיים
100.0%	28.6%	57.1%	14.3%	
11.6%	20.7%	12.0%	5.8%	
21	9	9	3	מעל שנתיים ועד שלוש שנים
100.0%	42.9%	42.9%	14.3%	
11.6%	31.0%	9.0%	5.8%	
14	2	9	3	מעל שלוש שנים
100.0%	14.3%	64.3%	21.4%	
7.7%	6.9%	9.0%	5.8%	
181	29	100	52	סה"כ
100.0%	16.0%	55.2%	28.7%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 37: הקשר בין משך ניהול הוכחות בהליך הפלילי לבין תוצאות ההליך הפלילי (זיכוי/הרשעה)			
סה"כ	נ.הורשע	נ.זוכה	
99	97	2	בתיק לא נוהלו הוכחות
100.0%	98.0%	2.0%	
55.9%	62.6%	9.1%	
50	42	8	עד חצי שנה
100.0%	84.0%	16.0%	
28.2%	27.1%	36.4%	
28	16	12	מעל חצי שנה
100.0%	57.1%	42.9%	
15.8%	10.3%	54.5%	
177	155	22	סה"כ
100.0%	87.6%	12.4%	
100.0%	100.0%	100.0%	

לוח 38: הקשר בין משך ניהול הוכחות בהליך פלילי לבין סוג העונש בהליך פלילי שהסתיים בהרשעה				
סה"כ	אחר	על תנאי	בפועל	
96	14	60	22	בתיק לא נוהלו הוכחות
100.0%	14.6%	62.5%	22.9%	
59.6%	58.3%	69.0%	44.0%	
46	3	19	24	עד חצי שנה
100.0%	6.5%	41.3%	52.2%	
28.6%	12.5%	21.8%	48.0%	
19	7	8	4	מעל חצי שנה
100.0%	36.8%	42.1%	21.1%	
11.8%	29.2%	9.2%	8.0%	
161	24	87	50	סה"כ
100.0%	14.9%	54.0%	31.1%	
100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	

Chi-Square Tests				
	Asymp. Sig. (2-sided)	df	Value	
	0.000	3	63.610	לוח 1
	0.000	14	43.969	לוח 2
שני הלוחות הללו מופיעים אך אנו משתמשות רק בלוח 2 ולא בלוח 1	0.046	5	6.175	לוח 2א
	0.000	1	30.420	לוח 3
	0.000	5	89.819	לוח 4
	0.000	3	18.810	לוח 5
	0.006	3	12.405	לוח 6
	0.000	3	51.840	לוח 7
	0.000	5	58.078	לוח 8
	0.000	15	67.864	לוח 9
	0.001	9	28.760	לוח 10
	0.006	6	18.290	לוח 11
	0.000	12	58.199	לוח 12
	0.031	2	6.949	לוח 13
	0.000	10	45.441	לוח 14
	0.004	16	36.266	לוח 15
	0.019	4	11.802	לוח 16
	0.042	8	16.047	לוח 17
	0.004	1	8.313	לוח 18
	0.000	1	27.436	לוח 19
	0.000	1	12.776	לוח 20
	0.009	1	6.856	לוח 21
	0.000	56	204.660	לוח 22
	0.042	24	37.156	לוח 23
	0.040	16	26.840	לוח 24
	0.016	6	15.570	לוח 25
	0.000	7	27.210	לוח 26
	0.006	2	19.312	לוח 27
לוחות אלה הושמטו בשלבי כתיבת המאמר בשל חוסר מובהקות סטטיסטית				לוח 28-29
	0.001	6	24.030	לוח 30
	0.012	8	19.610	לוח 31
	0.003	4	15.700	לוח 32
	0.000	8	29.820	לוח 33
	0.014	2	8.848	לוח 34
	0.000	3	19.200	לוח 35
	0.000	10	25.100	לוח 36
	0.000	2	34.260	לוח 37
	0.006	4	20.370	לוח 38

על האומץ לשנות את המשפט ועל הקושי לאמוד את משמעות השינוי דפנה הקר*